STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

2

TOMUL 5

1968

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

COMITETUL DE REDACȚIE

Redactor responsabil: — prof. univ. dr. doc. șt. OLGA NECRASOV
membru corespondent al Academiei
Republicii Socialiste România

Redactor responsabil adjunct: — dr. V. V. CARAMELEA

Membri:
— Academician ȘT.-M. MILCU,
— prof. dr. I. G. RUSSU,
— dr. SUZANA GRINȚESCU-POP
— D. NICOLĂESCU-PLOPȘOR
— MARIA CRISTESCU

Secretar de redacție: — ELENA RADU

În țară, abonamentele se primesc la oficiile poștale, agențiile poștale, factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții.

Comenzile de abonamente din străinătate se primesc la CARTIMEX, București, Căsuța poștală 134—135, sau la reprezentanții săi din străinătate.

La revue «*Studii și cercetări de antropologie*» paraît 2 fois par an. Le prix d'un abonnement annuel est $ 3,50 ; FF 17 ; DM 14.

Toute commande à l'étranger sera adressée à CARTIMEX, Boîte postale 134—135 Bucarest, Roumanie ou a ses représentants à l'étranger.

En Roumanie, vous pourrez vous abonner par les bureaux de poste ou chez votre facteur.

APARE DE 2 ORI PE AN

ADRESA REDACȚIEI:
BULEVARDUL DR. PETRU GROZA
NR. 8, BUCUREȘTI 15, C. P. 2311

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDII ŞI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

Tomul 5, nr. 2 1968

SUMAR

Antropologie contemporană

Pag.

MARIA CRISTESCU, Contribuţie la studiul influenţei eredităţii asupra vîrstei primei menarche 121

CERCETĂRI ANTROPOLOGICE ASUPRA POPULAŢIEI DIN SATUL FUNDATA (CULOARUL BRAN)

I. Introducere 127

II. SUZANA GRINŢESCU-POP, TH. ENĂCHESCU şi CRISTINA GLAVCE, Tipul antropologic al populaţiei din satul Fundata (seria masculină, între 20 şi 60 de ani) 129

III. H. SCHMIDT, Variabilitatea caracterelor morfologice ale părţilor moi ale gurii şi bărbiei la populaţia satului Fundata 145

IV. AL. RUDESCU, Variabilitatea caracterelor fizionomice ale feţei la populaţia din comuna Fundata 153

V. OLGA NECRASOV, MARIA ELENA ROŞCA, ANA LAZĂR şi OLIMPIA PETROVICI, Conformaţia corporală şi variabilitatea ei dimorfică la populaţia din Fundata 161

VI. TATIANA DRĂGHICESCU şi S. ALOMAN, Cercetarea unor constante biochimice la populaţia rurală din Fundata 171

VII. SIMONA BERONIADE şi S. ALOMAN, Cercetări serologice în satul Fundata . . 177

STUDIUL ANTROPOLOGIC AL POPULAŢIEI DIN SATELE MARAMUREŞENE CUHEA, IEUD ŞI DRAGOMIREŞTI (BAZINUL IZEI)

I. OLGA NECRASOV, Introducere 183

II. OLGA NECRASOV, MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU şi C. FEODOROVICI, Studiul regiunii cefalo-faciale, al pigmentaţiei şi al tipului antropologic din satele Cuhea, Ieud şi Dragomireşti 187

III. MARIA ELENA ROŞCA, ANA LAZĂR, GH. ŞTEFĂNESCU şi MARGARETA ONOFREI, Conformaţia corporală şi variabilitatea ei dimorfică în satele Cuhea, Ieud şi Dragomireşti 203

IV. D. BOTEZATU, GIANINA GHIORGHIU şi RACHEL KLÜGER, Frecvenţa proprietăţilor grupale din sistemul O,A,B în satele Cuhea, Ieud şi Dragomireşti 215

Antropologie socială demografică şi culturală

P. PETRESCU şi V. V. CARAMELEA, Cercetarea relaţiei om—casă în studiul complex al persona'ităţii. Contribuţii în cadrul cercetărilor interdisciplinare dirijate de antropologia socială şi psiho-culturală în staţia-pilot Berivoeşti — Argeş . . . 219

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Ş. ŢICĂLOIU şi V. V. CARAMELEA, Industrializare, schimbări tehnice, social-economice şi psiho-culturale, limbaj, personalitate (I). Contribuţii lingvistice în cadrul cercetărilor interdisciplinare coordonate antropologic integral în staţia-pilot Berivoeşti—Argeş 225

Antropologie aplicată

TH. ENĂCHESCU, SUZANA GRINŢESCU-POP şi CRISTINA GLAVCE, Contribuţii la studiul procesului de acceleraţie a dezvoltării fizice a nou-născutului (Nota I) 233

EUSEBIO DÁVALOS HURTADO 239

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONTRIBUȚIE LA STUDIUL INFLUENȚEI EREDITĂȚII ASUPRA VÎRSTEI PRIMEI MENARCHE

DE

MARIA CRISTESCU

618.172 : 575-1

Vîrsta primei menarche este considerată astăzi de o bună parte din autori ca un caracter multifactorial, ea depinzînd de acțiunea combinată a numeroase gene așezate pe diferite „locusuri" (loci). Mecanismele ereditare ale acestui fenomen în stadiul actual al investigațiilor rămîn însă obscure, rolul eredității în vîrsta primei menarche continuînd să fie discutat. Cauzele pentru care nu s-a ajuns la un punct de vedere comun în această problemă izvorăsc dintr-o serie de constatări contradictorii.

Astfel, studiul gemenilor a permis autorilor care s-au ocupat de această problemă să conchidă că vîrsta primei menstruații este un caracter condiționat genetic. Într-adevăr, diferența medie între vîrsta primei menstruații la gemenele univiteline, obținută pentru 51 de perechi de către Petri (1955), a fost de 2,6 luni, iar cea obținută de către Tisserand Perrier (1953) pentu 46 de perechi, de 2,2 luni. La gemenele biviteline, diferența medie între vîrsta primei menstruații, obținută de către aceiași autori, a fost semnificativ mai mare, deși condițiile de viață au fost aceleași, și anume de 12,0 luni pentru 47 perechi studiate de Petri și de 8,2 luni pentru 39 de perechi studiate de Perrier.

Pe de altă parte, ștergerea diferențelor între vîrstele medii puberale la populații foarte diferite rasial, dar cu condiții de viață asemănătoare a obligat pe autorii care au constatat-o să acorde o importanță mai mică rolului eredității în ceea ce privește determinarea vîrstei de realizare a maturității sexuale și, dimpotrivă, să atribuie o mai mare importanță mediului. Ne mulțumim să citățm aici doar cîțiva dintre numeroșii autori care au obținut asemenea date.

Kärk, în Durban, constată că fetele indiene au aceeași vîrstă de reglare cu danezele sau franțuzoaicele. Michelson, studiind americanele de rasă albă și de rasă neagră, găsește media de 13,08 pentru primele și de 13,4 pentru celelalte, dar tot el, cînd examinează fete negre cu același „stading" social ca cele albe, constată că aceste diferențe dispar.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Henton face aceeaşi constatare pentru americanele albe şi negre din Luisiana.

Totodată, însăşi aceeaşi populaţie, o dată cu schimbarea condiţiilor de viaţă, capătă un alt ritm de realizare a pubertăţii. Astfel, Ito constată că japonezele născute şi crescute în California menstruează în medie cu un an şi jumătate mai devreme decît cele născute în California şi crescute în Japonia. În faţa acestor constatări, Thomazi, în 1964, declară: „Ereditatea, climatul, rasa joacă un rol secundar; factorul alimentar — şi acesta, ca o consecinţă a situaţiei sociale sau a obiceiurilor şi tradiţiilor, legat de condiţiile economico-geografice locale — influenţează profund vîrsta primei menstruaţii".

De altfel, şi diferenţele constatate de noi într-un stadiu anterior între vîrsta medie puberală a seriilor din mediul urban faţă de cele din mediul rural aparţinînd aceloraşi zone geografice (în unele regiuni ajungînd la valoarea de 1 an şi 5 luni) evidenţiază rolul factorului medial. Mai mult decît atît, studiind o serie de 360 de fete născute în satele din judeţul Constanţa, dar instalate în oraşul Constanţa de la vîrsta de 1—4 ani, am constatat că acestea au oferit o vîrstă medie puberală practic egală cu cea a fetelor născute şi crescute în oraşul Constanţa (13,3 ani) şi pronunţat diferită de aceea a unei serii de fete născute şi crescute în satele din Dobrogea (14,1 ani).

În cadrul motivelor care au pus sub semnul întrebării caracterul strict ereditar al vîrstei primei menstruaţii, trebuie să fie subliniat şi fenomenul acceleraţiei. Într-adevăr, dacă, spre exemplu, în Norvegia, în decurs de 130 de ani, vîsta medie puberală a coborît de la 17 ani (cît era în 1830) la 13,3 ani, iar în S.U.A. din 1900 pînă în 1960 ea a scăzut cu un an şi jumătate (12,8 faţă de 13,3 ani), un raport între vîrsta primei menstruaţii a mamei şi cea a fiicei poate apărea îndoielnic. Datele în această problemă sînt de altfel foarte sărace în literatură. Popenoe, în 1928, a găsit un coeficient de corelaţie de 0,40 între vîrstele primei menarche a mamelor şi fiicelor. Gould şi Gould (1932) nu au calculat coeficientul de corelaţie, ci vîrstele medii ale menarchei pentru fiecare grupă ale cărei mame au menstruat la aceeaşi clasă de vîrstă. Autorul a obţinut, ceea ce era şi de aşteptat din cauza fenomenului acceleraţiei, vîrste medii puberale mai timpurii la fiice decît vîrstele la care au menstruat mamele. Astfel, de exemplu grupa de fiice ale cărei mame au avut prima menstruaţie între 14 şi 15 ani a oferit o vîrstă medie puberală de 13,79, iar grupa ale cărei mame au menstruat între 15 şi 16 ani o vîrstă medie de 14,25 ani. Pentru a urmări relaţia dintre vîrsta puberală a mamei şi cea a fiicei, Petri a recurs la metoda calculării *diferenţei medii* dintre vîrstele la care au avut prima menstruaţie o grupă de 125 de mame şi vîrstele la care au avut prima menstruaţie fiicele lor. Diferenţa medie obţinută a fost foarte mare : 18,4 luni. Metoda nu ni se pare însă fericită, întrucît acestă diferenţă nu ne dă decît valoarea acceleraţiei.

Stadiul în care se află în prezent această problemă este deci următorul : dacă studiul gemenilor indică o condiţionare strict genetică a vîrstei puberale, studiul relaţiei dintre vîstra puberală a mamelor şi a fiicelor, aşa cum a fost el făcut pînă acum, pare să o contrazică.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Pornind de la aceste constatări, convinşi de importanţa influenţei factorilor mediali asupra ritmului de realizare a maturităţii sexuale, de care este desigur legat în bună parte şi fenomenul acceleraţiei, dar socotind totuşi că factorul ereditar nu poate fi neglijat, ne-am pus întrebarea dacă influenţa acestuia nu este cumva acoperită de diferenţele dintre condiţiile de viaţă ale generaţiei-mamă şi cele ale generaţiei-fiică.

MATERIALUL DE STUDIU ŞI METODA DE LUCRU

Materialul pe care se întemeiază acest studiu este constituit din 155 de fiice şi mamele lor provenind din comuna Fundata (judeţul Braşov). Atît fiicele, cît şi mamele au fot anchetate asupra vîrstei primei menstruaţii. Datele obţinute astfel prin anamneză de către noi au fost confruntate cu datele înregistrate în fişele medicale de către medicul E. Barbu (medicul circumscripţiei respective)[1], date pe care le-a înscris cu ocazia controalelor medicale efectuate în decurs de 20 de ani.

Materialul a fost împărţit în două grupe: o grupă formată din 100 de fiice născute între 1920 şi 1940 şi mamele lor (grupa I) şi o altă grupă formată din 55 de fiice născute între 1941 şi 1950 şi mamele lor (grupa a II-a).

Această delimitare a fost făcută în scopul de a obţine grupe asupra cărora fenomenul acceleraţiei a acţionat diferit.

REZULTATELE OBŢINUTE

Calculînd vîrsta medie puberală a lotului de fiice născute între 1920 şi 1940, am obţinut o vîrstă medie puberală de 15,95 ani ($\delta = 1{,}45$ ani), în timp ce generaţia maternă a oferit o vîrstă medie puberală de 16,49 ani ($\delta = 1{,}70$ ani). Lotul de fiice născute după 1940 a prezentat o vîrstă medie puberală de 15,41 ani ($\delta = 1{,}24$ ani), iar mamele lor de 16,70 ani ($\delta = 1{,}54$ ani). În primul caz am avut de-a face deci cu o acceleraţie a vîrstei medii puberale de 6 luni, iar în al doilea caz cu o acceleraţie de 15 luni. Dat fiind faptul că în ambele cazuri nu am putut evita efectul acceleraţiei, este greu de presupus să întîlnim o contingenţă ridicată între vîrsta menarchei mamelor şi cea a fiicelor. Din aceste motive ne-am propus să urmărim relaţia dintre *tipul de pubertate* al mamei şi cel al fiicei, şi nu dintre anul de vîrstă în care s-a declanşat ciclul menstrual al acestora.

Limitele de vîrstă ale tipurilor de pubertate au fost stabilite, pe baza spaţiilor sigmatice, separat pentru generaţia-mamă şi separat pentru generaţia—fiică, în raport cu vîrsta medie puberală a fiecăreia din ele. Am comparat apoi poziţia pe care o ocupă vîrsta puberală a mamei pe curba generaţiei din care face parte cu poziţia pe care o ocupă vîrsta puberală a fiicei pe curba generaţiei sale.

---

[1] Pentru amabilitatea şi concursul pe care ni l-a dat în realizarea acestui studiu, îi aducem pe această cale viile noastre mulţumiri.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Construind pentru fiecare grupă cîte un tabel de contingenţă între tipul de pubertate al mamelor şi al fiicelor şi calculînd apoi frecvenţa fiicelor care au avut acelaşi tip de pubertate ca al mamelor, precum şi frecvenţa fiicelor care au avut o pubertate mai timpurie decît a mamelor şi aceea a fiicelor care au avut o pubertate, din contră, mai tardivă decît a mamelor, am obţinut următoarele rezultate:

Tabelul nr. 1

Contingenţa dintre mame şi fiice din punctul de vedere al tipului de pubertate

Categoria	Grupa I		Grupa a II-a	
	n.	%	n.	%
Fiice cu acelaşi tip de pubertate ca al mamelor lor	63	63,00	40	72,72
Fiice cu un tip de pubertate mai precoce decît al mamelor lor	13	13,00	10	18,18
Fiice cu un tip de pubertate mai tardiv decît al mamelor lor	24	24,00	5	9,09

După cum se vede din acest tabel, indiferent de amploarea acceleraţiei, frecvenţa fiicelor avînd acelaşi tip de pubertate cu al mamelor este foarte ridicată (63,00 şi 72,72%). În prima grupă însă (cu o acceleraţie mai mică între generaţia-mamă şi generaţia-fiică), frecvenţa fiicelor cu o pubertate mai timpurie decît a mamelor lor este mai mică decît în cea de-a doua grupă (cu acceleraţia de peste un an între generaţia-mamă şi generaţia-fiică).

Dacă constituim tabele nu între tipul de pubertate al mamelor, şi fiicelor lor, ci între clasele de vîrstă la care au avut fiicele şi mamele lor prima menstruaţie, obţinem următoarea situaţie:

Tabelul nr. 2

Contingenţa dintre mame şi fiice din punctul de vedere al claselor de vîrstă la care a intervenit prima menstruaţie

Categoria	Grupa I		Grupa a II-a	
	n.	%	n.	%
Fiice care au avut prima menstruaţie la aceeaşi clasă de vîrstă cu mamele	28	28,00	16	29,09
Fiice care au avut prima menstruaţie la clase de vîrstă inferioare mamelor	50	50,00	38	69,18
Fiice care au avut prima menstruaţie la clase de vîrstă superioare mamelor	22	22,00	1	1,61

Contin genţa dintre mame şi fiice cu aceeaşi vîrstă puberală este mai slabă (28,00 şi 29,09%) decît contingenţa dintre mame şi fiice cu acelaşi tip de pu bertate (63,00 şi 72,72%). Frecvenţa fiicelor la care prima menstruaţie a intervenit la o clasă de vîrstă inferioară mamelor este iarăşi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

pronunţat mai mare în grupa în care a intervenit o accelerație mai intensă între generaţia maternă şi generaţia-fiică decît în grupa cu o accelerație mai redusă.

Indiferent însă de amploarea accelerației dintre generaţia-mamă şi generaţia-fiică, corelaţia dintre vîrsta puberală a mamelor şi cea a fiicelor există (coeficientul de corelație fiind în prima grupă + 0,4980 şi în a doua grupă + 0,5100). Relaţia dintre caracterul pubertăţii mamei cu cel al fiicei apare mai evidentă dacă luăm în consideraţie tipul de pubertate, şi nu anul de vîrstă la care a apărut prima menstruaţie.

Metodologia adoptată de noi pune astfel în evidenţă în mod indiscutabil rolul factorului ereditar în ritmul de realizare a maturităţii sexuale.

Bagajul ereditar permite însă în mod potenţial o anumită gamă de variabilitate a vîrstei puberale, factorii mediali determinînd, *în cadrul limitelor acestei variabilităţi dictate de ereditate*, realizarea unoar valori mai coborîte sau mai ridicate, după cum ei sînt favorabili sau defavorabili acestui proces.

Ţinem să precizăm că, în analiza rolului eredităţii făcută de noi în această lucrare, ne-am referit numai la corelaţia dintre pubertatea mamei şi cea a fiicei, singurul aspect pe care am avut posibilitatea să-l abordăm. Prin analogie cu alte caractere polifactoriale, se poate presupune însă că tipul de pubertate se poate moşteni şi prin intermediul tatălui, dar date sigure care să sprijine această afirmaţie, nu există.

CONTRIBUTION À L'ÉTUDE DE L'INFLUENCE DE L'HÉRÉDITÉ SUR L'ÂGE DES PREMIÈRES RÈGLES

RÉSUMÉ

Le phénomène de l'accélération, dont les effets se manifestent également au niveau du développement sexuel, en avançant l'âge moyen des premières règles et en nivelant ainsi les différences qui existaient entre diverses populations à ce point de vue, a déterminé certains auteurs à se demander si l'âge individuel de la puberté est un caractère héréditaire.

L'auteur de ce travail, en utilisant un matériel d'étude constitué de 155 paires mère-fille (séparé en deux groupes d'après l'intensité de l'accélération entre les filles et leurs mères), conclut qu'il existe une faible contingence entre leurs âges des premières ménarches, *mais qu'il existe une contingence très élevée (64%—72%) entre leurs types de puberté.*

Soulignons que les limites d'âge pour les 3 types de puberté (précoce, moyen et tardif) dans chaque génération furent établies en fonction des espaces sigmatiques. De cette façon, nous avons comparé la position occupée par l'âge des premières règles de la mère et celle de la fille sur les courbes de variabilité des générations respectives, et non pas leur l'âge chronologique (qui ne peut être comparé, vu le phénomène de l'accélération).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE

1. Cristescu M., Bulai M. şi Feodorovici C., *Influenţa factorilor geografici şi sociali asupra desvoltării copiilor*, St. şi cerc. antropol., 1964, I, *1*.
2. Gould H. N. a. Gould M. R., *Age of first menstruation in mothers and daughters*, J. amer. med. Ass., 1932, *98*.
3. Ito P. K., *Comparative biometrical study of physique of Japanese women born and reared under different environments*, Hum. Biol., 1942, *14*.
4. Kärk E., *Puberty in South African girls; social class in relation to the menarche*, S. Afr. J. Lab. clin. Med., 1956, *2*.
5. Petri E., *Untersuchungen zur Erbbedingtheit der Menarche*, Z. Morph. Anthrop., 1934, *33*.
6. Tanner J. M., *Growth at adolescence*, Oxford, 1962.
7. Thomazy J., *L'âge des premières règles*, Concours médical, 1964, *40*.
8. Tisserand Perrier M. et Bartolini Beriner, *Recherches statistiques sur la date d'apparition des premières règles*, Rev. franç, Hyg. Méd. Scol. et Univ., 1953, VI, *1*.

Centrul de cercetări biologice, Iaşi,
Secţia de antropologie

Primit în redacţie la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CERCETĂRI ANTROPOLOGICE ASUPRA POPULAȚIEI DIN SATUL FUNDATA (CULOARUL BRAN)

I. INTRODUCERE

572.7

Satul Fundata, situat la extremitatea sud-vestică a culoarului Bran, este una din așezările de mare altitudine pentru țara noastră (1200—1300 m). Iată de ce, după terminarea cercetărilor antropologice în satele Șimon și Moeciu, Centrul de cercetări antropologice a început studiul populației din acest sat (1967), la care au colaborat secțiile de antropologie contemporană, antropologie aplicată și antropologie socială, demografică și culturală ale centrului, Secția de antropologie a Centrului de cercetări biologice din Iași, Catedra de morfologie și antropologie din Iași și Institutul de medicină internă al Academiei Republicii Socialiste România.

Cercetările au căutat să surprindă cît mai multe aspecte ale acestei populații, referindu-se la structura antropologică a populației adulte, la unele proprietăți serologice și biochimice, la ritmul creșterii și dezvoltării copiilor, la unele particularități de ordin medical, precum și la unele aspecte de ordin demografic, social și cultural.

Au fost cercetați circa 600 de adulți și 300 de copii, dintre care originari de cel puțin trei generații din satul respectiv, între vîrstele de 20 și 60 de ani, au fost 84♂ și 116♀.

Datele publicate în notele ce urmează constituie o primă parte a rezultatelor obținute. Intregul studiu se integrează în cercetările de profunziune abordate asupra populației din culoarul Bran.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

II. TIPUL ANTROPOLOGIC AL POPULAȚIEI DIN SATUL FUNDATA*

(SERIA MASCULINĂ, ÎNTRE 20 ȘI 60 DE ANI)

DE

SUZANA GRINȚESCU-POP, TH. ENĂCHESCU și CRISTINA GLAVCE

572.7

Populația autohtonă din satul Fundata, selectată pe baza spițelor de neam, se prezintă din punct de vedere tipologic precum urmează:

CARACTERELE CALOTEI CEFALICE

Dimensiuni (fig.1). Prin localizarea mediilor dimensiunilor în categoriile clasice de apreciere, complexul asociativ realizat se caracterizează printr-o lungime a calotei (g-op) de categorie mijlocie cu tendință supracentrală (183,4), în prezența unui diametru transvers (eu-eu) lat, sub centrul acestei clase (158,0), o calotă (t-v) înaltă incipient (127,1) și o frunte (ft-ft) lată, la mijlocul categoriei (110,8).

În această asociere primează nivelele valorice de lățime ale frunții și ale calotei asupra celor de înălțime și lungime, dispunerea valorilor în morfogramă, în suita g-op, eu-eu, t-v, ft-ft, luînd o înfățișare de alternanță.

În ansamblu, parametrii dimensionali atestă o bună energie de dezvoltare a calotei, deoarece, în afară de g-op, ele aparțin registrului de valori mari.

O analiză a structurii mediilor dimensiunilor calotei, pe baza repartiției procentuale, pune în evidență anumite detalii, pe care le vom menționa. Astfel, în cazul g-op preponderează procentele categoriei mijlocii (45,2%), dar balanța procentelor între categoriile scurte și lungi înclină spre cele lungi: de aceea, și media, de categorie mijlocie, tinde să se situeze supra-

* Prelucrarea statistică a fost efectuată de R. Cănciulescu, statistician al Centrului de cercetări antropologice.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

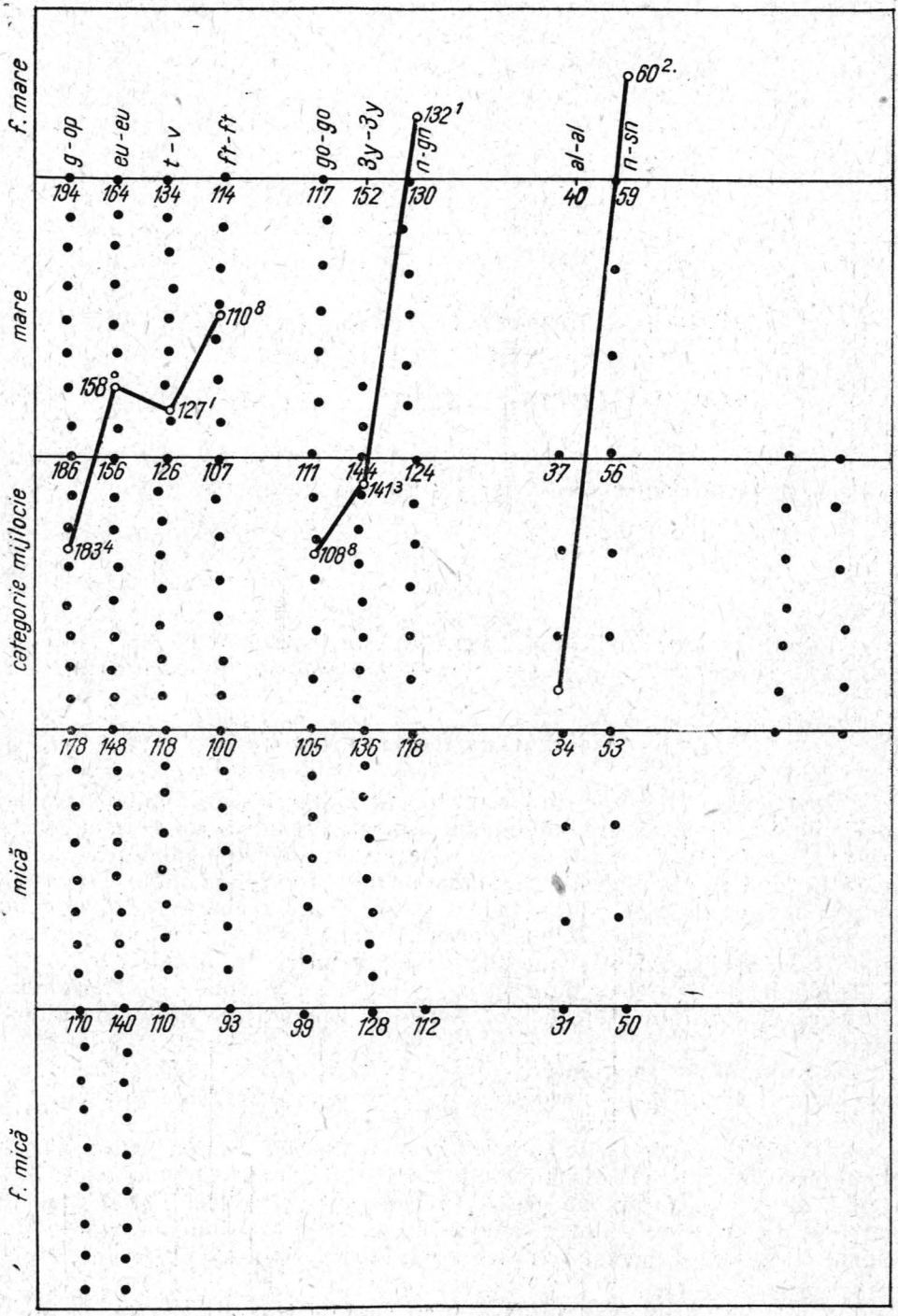

Fig. 1. — Morfograma taxonomică a dimensiunilor cefalo-faciale ale populației din satul Fundata (seria masculină).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

central. Se remarcă totuși procentele atît de scăzute ale g-op foarte lungi (1,2%).

Componența parametrului eu-eu indică o preponderență a categoriei late (47,6%), urmată de cea mijlocie (28,6%). Menționăm că eu-eu foarte late sînt încă bine reprezentate (19,0%).

În repartiția procentuală a t-v, se reține preponderența celor înalte (47,6%), urmate îndeaproape de cele mijlocii (39,3%).

Pentru ft-ft preponderează categoria lată (58,3%), urmează în al doilea lot cea foarte lată (28,6%) și apoi cea mijlocie.

Indicii calotei (fig.2). Asociația conformativă a calotei este compusă din hiperbrahicefalie incipientă (86,4), hipsicefalie mijlocie (69,5), metriocefalie cu tendință spre tapeinocefalie (80,6), și eurimetopie sub centrul acestei categorii (70,1).

La nivelul repartițiilor procentuale ale indicelui cefalic se constată că media de hiperbrahicefalie rezultă dintr-o majoritate de cazuri hiperbrahicefale (50,0%), temperată însă de procentele de brahicefalie (31,0%). Mezocefalia înscrie sub 10%.

Repartiția procentuală a indicelui de înălțime relativă a calotei față de lungimea acesteia înscrie majoritatea cazurilor în categoria mijlocie (47,6%) în cadrul general al hipsicefaliei, urmînd apoi procentele de hipsicefalie moderată (36,9%). De aceea, și media se situează sub centrul hipsicefaliei, general privită.

Repartiția procentuală a indicelui de înălțime a calotei față de lățimea acesteia susține tendința metriocefaliei spre tapeinocefalie, deoarece procentele de metriocefalie majoritare (54,8%) sînt urmate de cele de tapeinocefalie destul de aproape (34,5%), pe cînd acrocefalia se înscrie la urmă (10,7%).

În ceea ce privește dezvoltarea relativă a frunții față de lățimea calotei, procentele de eurimetopie sînt net majoritare (72,6%) și distanțate de cele de metriometopie (19,1%) și stenometopie (8,3%).

CARACTERELE ECTOSCOPICE ALE CALOTEI

A fost consemnată forma occipitalului, aceasta avînd o semnificație importantă în aprecierile de natură taxonomică. În seria noastră au fost întîlnite în majoritate occipitalele mijlociu de bombate (60,7%), apoi cele plate (34,5%). Cele bombate sînt rare (4,8%).

CARACTERELE MASIVULUI FACIAL ȘI ALE NASULUI

Dimensiuni (fig. 1). Nivelele valorice ale dimensiunilor feței alcătuiesc un complex asociativ compus din go-go mijlocii deasupra centrului acestei categorii (108,8), zy-zy mijlocii spre limita superioară (143,1) și n-gn foarte înalte (132,1). Se remarcă marea dominanță pozițională a lungimii feței (n-gn) asupra lățimilor feței (zy-zy și go-go) în prezența unor gonioane de nivel valoric mai slab decît al zigomelor. Parametrii feței se dispun deci etajat.

Repartiția procentuală subliniază localizarea mediilor obținute. Astfel, pentru go-go ascensiunea mediei deasupra centrului categoriei mijlocii

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

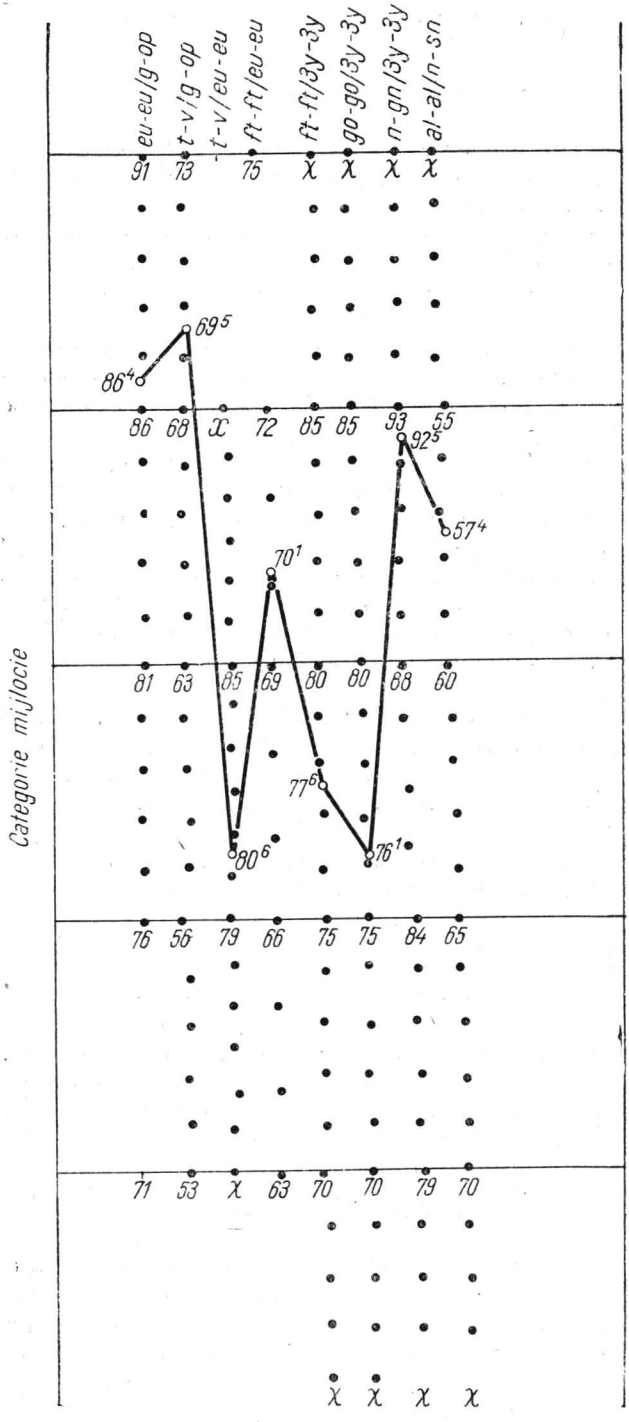

Fig. 2. — Morfograma taxonomică a conformației cefalo-faciale a populației din satul Fundata (seria masculină).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

rezultă din alăturarea la procentele categoriei mijlocii (41,7%) a unor procente substanțiale ale categoriei late (36,9%) față de procente mai scăzute din categoria îngustă (21,4%).

Situarea și mai ascensivă a mediei pentru zy-zy se datorește unei preponderențe a categoriei mijlocii (51,2%), cu tendință și mai pronunțată spre categoriile mari (40,5%), față de procentele reduse de fețe înguste (8,3%).

Procesul marcat de alungire a feței (n-gn) se reflectă foarte pregnant în componența procentuală pe categorii. Astfel, 60,3% din cazuri fac parte din categoria de fețe foarte înalte, și în cadrul acestora 27,7% sînt peste valoarea de 136 mm. Fețele înalte realizează 33,8% și abia 6% sînt de lungime mijlocie.

În ceea ce privește caracterizarea dimensională a nasului, asociația dimensiunilor este paralelă cu aceea constatată pentru față, chiar se accentuează divergența pozițională a valorilor dimensionale de lungime și lățime.

Astfel, media lungimii nasului (n-sn) se localizează în categoria de nasuri foarte lungi, pe cînd lățimea nasului este mijlocie, la limita inferioară a categoriei. Ca și pentu față, domină puternic și pentru nas nivelul valoric al lungimii asupra celui de lățime. Și de data aceasta găsim în structura mediilor o reflectare fidelă a localizării lor; 69,1% din cazuri aparțin categoriei de nasuri foarte lungi, din care 15,5% sînt peste valoarea de 65 mm.

Coborîrea mediei lățimii nasului (al-al) spre limita inferioară a categoriei mijlocii are loc prin procentele masive de nasuri înguste (41,0%) și mijlocii (31,3%).

Indicii feței și ai nasului (fig.2). Complexul asociativ al calotei, descris anterior, se întregește la nivelul conformației faciale și nazale cu o frunte relativ mijlociu de dezvoltată în raport cu lățimea feței; de asemenea, și gonioanele sînt relativ mijlociu de dezvoltate, însă spre limita inferioară, fața este leptoprosopă la contigența cu hiperleptoprosopia, iar nasul este relativ îngust.

Relația poziționlă este deci a unor frunți și gonioane relativ la lățimea feței mijlociu de dezvoltate, cu o mai slabă dezvoltare relativă a gonioanelor, contrastînd cu localizarea net divergentă a indicelui facial și nazal, ambele situate în categoria valorilor leptomorfe.

Analizînd fiecare indice în parte la nivelul repartițiilor procentuale pe categorii, se constată că lățimea relativă a frunții își situează media central, în categoria mijlocie, deoarece repartiția procentuală a indicelui plasează 54,8% în această categorie, iar categoriile de frunți relativ late și înguste se înscriu cu procente la paritate (cîte 22,6%).

Indicele de lățime relativă a gonioanelor este mijlociu la limita inferioară prin valoarea mediei sale, conform nivelului relației poziționale a dimensiunilor componente go-go și zy-zy, unde am reținut nivelul valoric al dimensiunii go-go situat mai jos decît cel zy-zy. Repartiția procentuală a indicelui în afara categoriei mijlocii majoritare (55,9%) tinde spre clasele înguste (32,2% înguste față de 11,9% late).

Indicele facial se înscrie la limita leptoprosopiei spre hiperleptoprosopie, aceasta realizîndu-se mai ales pe baza componentei sale de lungime (n-gn). Repartiția procentuală paritară între categoriile de hiperleptoprosopie (40,9%) și leptoprosopie (41,0%) atestă poziția mediei. Se remarcă raritatea euriprosopiei (2,4%).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Paralel cu o faţă mult leptomorfă, se constată şi o conformaţie nazală de asemenea leptomorfă. Indicele nazal îngust rezultă concomitent din ambele componente — un nas mult alungit şi totodată strîmtat; localizarea mediei este susţinută de procentele categoriilor înguste, care însumează 75% din cazuri.

Caracterele ectoscopice ale nivelului facial şi ale nasului, pe care le-am reţinut în interesul caracterizării de apartenenţă tipologică, se referă la observaţia conturului facial, a fantei palpebrale, a malarelor, a mentonului, a arcului mandibular şi a nasului.

Conturul facial înregistrează rare contururi proprii feţelor joase-rotunde şi pătrate, ceea ce corespunde cu rezulatele metrice şi conformative ale unor feţe absolut şi relativ lungi. Sînt multe feţe dreptunghiulare, pentagonal-alungite sau ovale.

Deschiderea palpebrală înscrie preponderenţa în categoria mijlocie, apoi largă; cea îngustă este rară.

Orientarea orizontală preponderează, urmează cea mijlocie şi apoi cea oblică.

Malarele înscriu masiv un relief mijlociu, cu tendinţă spre şterse, pe cînd cele proeminente sînt prezente în procente reduse. Orientarea malarelor este majoritar intermediară, dar cele frontale sînt destul de numeroase. Cele temporale sînt puţine.

Forma buzei dermice este dreaptă, fie convexă, apoi concavă.

Bărbiile au mai adesea o poziţie în planul feţei, dar cele retrase sînt numeroase. Cele proiectate sînt rare.

Mentonul este conturat, mijlociu sau şters în procente apropiate.

Marginea inferioară a mandibulei se caracterizează net prin procente ridicate de oblicitate, apoi urmează cele mijlociu de oblice, pe cînd cele orizontale sînt cu totul rare.

Caracterele nasului înregistrează la paritate rădăcini înalte sau mijlociu de înalte faţă de frunte, pe cînd cele joase sînt puţine. Faţă de unghiul intern al ochiului, preponderenţa este manifestă pentru rădăcinile înalte, distanţat urmează cele mijlocii, iar cele joase sînt în număr foarte redus. Profilul nasului cel mai curent întîlnit este cel convex, urmează apoi cel drept; cel ondulat este mediocru reprezentat, iar profilul concav este rar. Orientarea planşeului nazal este curent orizontală, iar cea ascendentă realizează procente apreciabile, cu toate că profilul nasurilor concave este rar. Planşeurile descendente sînt foarte puţine.

CARACTERELE PIGMENTAŢIEI IRISULUI ŞI PĂRULUI

Pigmentaţia închisă a irisului este aproape paritară cu cea intermediară; ochii albaştri sînt relativ bine reprezentaţi.

Părul brun-negru este frecvent, fără a fi foarte frecvent, aceasta în favoarea părului brun, care realizează procente apreciabile. Apare şi păr blond. Deci, la Fundata se conturează oarecare tendinţă de depigmentare.

CONCLUZII

În încheierea analizei complexelor asociative dimensionale şi conformative, a caracterelor ectoscopice şi a pigmentaţiei, se pot trage anumite concluzii de definire a apartenenţei tipologice a populaţiei din Fundata.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Sîntem în prezența unui complex dinaro-alpino-nordic, mai pregnant dinaro-alpin pentru calotă și lipsit de elementul alpin pentru masivul facial și nas, unde componenta nordică este evidentă.

Astfel, dacă calota cefalică este alpinizată prin dispoziția alternantă a nivelelor valorice dimensionale și prin asociația conformativă, care cumulează hiperbrahicefalia, hipsicefalia și tendința metriocefaliei spre tapeinocefalie rămîn de natură dinaridă păstrarea unor calote totuși înalte și atributul unor calote încă preponderent metriocefale, precum și prezența a numeroase occipitale plate.

Marea dezvoltare în lungime a feței și a nasului, precum și strîmtarea nasului contrastează cu tendințele alpinoide. Aici se poate presupune prezența cumulată nordică mai ales și dinaridă. Leptoprosopia în prezența concomitentă a nasurilor înguste subliniază prezența elementului nordic. De asemenea, procesul de depigmentare constatat în condițiile unor staturi supramijlocii nu poate fi pus pe seama componentei ostbaltice, ci se alătură componentei nordice, care se manifestă în cadrul unui puternic fond de pigmentație închisă, atribuibil componentei dinaride și alpine.

LE TYPE ANTHROPOLOGIQUE DE LA POPULATION DU VILLAGE DE FUNDATA (SÉRIE MASCULINE, DE 20 À 60 ANS)

RÉSUMÉ

Le complexe associatif dimensionnel et de conformation, constaté chez la population autochtone de Fundata, comporte une calotte de longueur moyenne, large, haute, au front large, réalisant une hyperbrachycéphalie incipiente liée à une hypsicéphalie moyenne et une métriocéphalie à tendance tapéinocéphale. Cette calotte est associée à un massif facial dont la largeur bigoniaque est moyenne, la largeur bizygomatique moyenne à tendance vers des dimensions larges et une face des plus longues. Les dimensions nasales sont de même des plus grandes, quant à la longueur, mais la largeur du nez est moyenne à tendance manifeste vers un nez étroit.

Il en résulte une face leptoprosope à valeur contigente avec l'hyperleptoprosopie, en présence d'un nez relativement étroit. Les caractères ectoscopiques comportent une majorité d'occipitaux moyennement bombés, une prépondérance des contours propres aux face allongées, une fente palpébrale à largeur moyenne et orientation horizontale, un relief malaire moyen à orientation intermédiaire, une fréquence nettement prépondérante d'arc mandibulaire oblique. Le nez présente une racine plutôt haute, un profil convexe ou droit, une base horizontale. Le caractère pigmentaire des yeux et des cheveux, à fond de couleur foncée, manifeste toutefois quelque tendance de dépigmentation.

Les caractères mentionnés permettent de conclure que la population de Fundata appartient au complexe dinaro-alpino-nordique.

Il faut indiquer le fait que si la calotte céphalique est de type alpin la face et le nez, par contre, sont exempts d'élément alpin, prouvant plutôt la présence d'éléments nord-dinaroïdes.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Variabilitatea și repartiția procentuală pe categorii a caracterelor cefalo-faciale ale

Caracter	N	M	m	σ	CV	V
g — op	84	183,43	0,66	6,08	3,31	169 — 198
eu — eu	84	158,02	0,66	6,06	3,83	146 — 174
t — v	84	127,07	0,55	5,04	3,97	116 — 140
ft — ft	84	110,77	0,46	4,26	3,85	100 — 120
zy — zy	84	143,05	0,61	5,56	3,89	132 — 158
go — go	84	108,76	0,61	5,58	5,13	95 — 123
n — gn	83	132,13	0,69	6,28	4,75	119 — 147
n — sn	84	60,21	0,46	4,19	6,96	51 — 71
al — al	83	34,41	0,33	2,98	8,66	29 — 42
eu — eu/g — op	84	86,4	0,43	3,92	4,54	77,8—98,8
t—v/g — op	84	69,49	0,35	3,18	4,58	62,8—76,4
t—v/eu—eu	84	80,60	0,37	3,43	4,26	71,4—89,4
ft—ft/eu—eu	84	70,14	0,30	2,72	3,88	63,3—76,2
ft—ft/zy—zy	84	77,55	0,31	2,85	3,68	71,2—84,4
go—go/zy—zy	84	76,08	0,38	3,52	4,63	66,2—84,3
n—gn/zy—zy	83	92,53	0,55	5,00	5,40	79,3—105,8
al—al/n—sn	83	57,37	0,68	6,20	10,81	47,7—76,4

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 1

Populației din Fundata – dimensiuni și indici – (seria ♂)

N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
f. scurt x–169		scurt 170–177		mijl. 178–185		lung 186–193		f. lung 194–x	
3	3,6	10	11,9	38	45,2	32	38,1	1	1,2
f. strîmt x–139		strîmt 140–147		mijl. 148–155		lat 156–163		f. lat 164–x	
–	–	4	4,8	24	28,6	40	47,6	16	19,0
f. jos x–109		jos 110–117		mijl. 118–125		înalt 126–133		f. înalt 134–x	
–	–	2	2,4	33	39,3	40	47,6	9	10,7
f. îngust x–92		îngust 93–99		mijl. 100–106		lat 107–113		f. lat 114–x	
–	–	–	–	11	13,1	49	58,3	24	28,6
f. îngust x–127		îngust 128–135		mijl. 136–143		lat 144–151		f. lat 152–x	
–	–	7	8,3	43	51,2	28	33,3	6	7,2
x–98		99–104		105–110		111–116		117–x	
2	2,4	16	19,0	35	41,7	25	29,8	6	7,1
f. jos x–111		jos 112–117		mijl. 118–123		înalt 124–129		f. înalt 130–x	
–	–	–	–	5	6,0	28	33,8	50	60,3
f. scurt x–49		scurt 50–52		mijl. 53–55		lung 56–58		f. lung 59–x	
–	–	4	4,8	7	8,3	15	17,8	58	69,1
f. strîmt x–30		strîmt 31–33		mijl. 34–36		lat 37–39		f. lat 40–x	
4	4,8	34	41,0	26	31,3	14	16,9	5	6,0

dolico 71,0–75,9		mezo 76,0–80,9		brahi 81,0–85,4		hiperbrahi 85,5–90,9		ultrabrahi 91,0–x	
–	–	8	9,5	26	31,0	42	50,0	8	9,5
				HIPSICEFALIE					
camae x–57,9		orto 58,0–62,9		moder 63,0–67,9		mijl. 68,0–72,9		marcată 73,0–77,9	
–	–	1	1,2	31	36,9	40	47,6	12	14,3
tapeino x–78,9		metrio 79,0–84,9		acro 85,0–x					
29	34,5	46	54,8	9	10,7				
h. steno x–59,9		steno 60,0–65,9		metrio 66,0–68,9		euri 69,0–74,9		H. euri 75,0–x	
–	–	7	8,3	16	19,1	58	69,0	3	3,6
f. îngust x–69,9		îngust 70,0–74,9		mijl. 75,–79,9		lat 80,0–84,9		f. lat 85,0–x	
–	–	19	22,6	46	54,8	19	22,6	–	–
f. îngust x–69,9		îngust 70,0–74,9		mijl. 75,0–79,9		lat 80,0–84,9		f. lat 85,0–x	
4	4,8	23	27,4	47	55,9	10	11,9	–	–
euri 79,0–83,9		mezo 84,0–87,9		lepto 88,0–92,9		hiperlepto 93,0–102,9		ultralepto 103,0–x	
2	2,4	13	15,7	34	41,0	32	38,5	2	2,4
f. îngust x–54,9		îngust 55,0–59,9		mijl. 60,0–64,9		lat 65,0–69,9		f. lat 70,0–x	
31	37,4	31	37,4	10	12,0	6	7,2	5	6,0

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Caracterele somatoscopice ale

CARACTER		N	%	N	%
		plat		mijlociu	
Occipital		29	34,5	51	60,7
Poziția rădăcinii nasului	față de plan frontal	adîncată		mijlocie	
		9	10,7	37	44,1
	față de ungh. intern ochi.	3	3,6	22	26,2
		lată		mijlocie	
Lățimea rădăcinii nasului		10	11,9	35	41,7
		concav		drept	
Profilul nasului		3	3,6	24	28,9
		ascendent		orizontal	
Septul nazal (orientare)		24	28,6	58	69,0
Fanta palpebrală	deschidere	îngustă		mijlocie	
		6	7,1	56	66,7
	orientare	oblică		mijlocie	
		11	13,1	16	19,0
Umerii obrazului	relief	proemin.		mijl.	
		4	4,8	62	73,8
	orientare	32	38,1	49	58,3
		convexă		dreaptă	
Buza dermică superioară		31	37,3	36	43,4
Bărbia	poziție	retrasă		mijlocie	
		34	41,0	45	54,2
		șters		mijlociu	
	contur	24	28,9	27	32,5
		oblică		mijlocie	
Marginea inf. a mandibulei		56	68,3	25	30,5
		pătrat		rotund	
Conturul feței		1	1,2	1	1,2
		albastru 16—13		cenușiu 12—10	
Culoarea irisului (Martin)		11	13,1	15	17,9
		blond		castaniu deschis	
Culoarea părului (cl. Fischer-Saller)				P. R.	
		3	3,7	1	1,2

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 2

populației din Fundata (seria ♂)

N	%	N	%	N	%	N	%
bombat							
4	4,8						
contin. frunții							
38	45,2						
59	70,2						
îngustă							
39	46,4						
convex		ondulat					
45	54,2	11	13,3				
descendent							
2	2,4						
largă							
22	26,2						
orizontală							
57	67,9						
șters							
18	21,4						
3	3,6						
concavă							
16	19,3						
proeminentă							
4	4,8						
conturat							
32	38,6						
orizontală							
1	1,2						
oval		dreptunghi		pentag.-alungit		romb	
11	13,4	26	31,7	37	45,1	6	7,3
verzui 9—7		căprui 6—1					
19	22,5	39	46,4				
castaniu		castaniu închis		negru			
S. T.		U. V.		W. X. Y.			
4	4,9	15	18,3	59	71,9		

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fig. 3. — Tipuri antropologice.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fig. 4. — Tipuri antropologice.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fig. 5. — Tipuri antropologice.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fig. 6. — Tipuri antropologice.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE

1. EICKSTEDT V. FR. E., *Rassenkunde und Rassengeschichte der Menschheit*, Stuttgart, 1934.
2. GRINȚESCU-POP SUZANA, ENĂCHESCU TH. și GEORGESCU VL., *Morfograma taxonomică*, St. cerc. antropol., 1965, **2**, *1*.
3. GRINȚESCU-POP SUZANA et ENĂCHESCU TH., *Contribution à la détermination du faciès anthropologique des populations de Roumanie*, Ann. roum. Anthropol., 1966, **3**.
4. GRINȚESCU-POP SUZANA, ENĂCHESCU TH. et VLĂDESCU MARIA, *Le type anthropologique de la population des villages de Șimon et Moeciu de Jos*, Ann. roum. Anthropol., 1967, **4**.
5. NECRASOV OLGA, GRINȚESCU-POP SUZANA și ENĂCHESCU TH., *Contribuție la studiul antropologic al populației din bazinul superior al Bistriței*, Probl. de antropol., 1957, **III**.

Centrul de cercetări antropologice, București

Primit în redacție la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

III. VARIABILITATEA CARACTERELOR MORFOLOGICE ALE PĂRȚILOR MOI ALE GURII ȘI BĂRBIEI LA POPULAȚIA SATULUI FUNDATA

DE

H. SCHMIDT

572.545.2

Lucrările care se ocupă cu studiul caracterelor morfologice ale regiunii gurii și bărbiei sînt puțin numeroase și de dată mai veche. Amintim doar un studiu mai recent asupra morfologiei și geneticii acestor caractere, efectuat pe o populație de către Pfannenstiel.

Material și metodă. Pentru a caracteriza cît mai bine populația locală au fost studiați doar indivizii cu o genealogie asigurată pe trei generații din satul Fundata.

Caracterele au fost notate pe fișe individuale, care reprezintă o combinare între fișa Pöch și Saller. Au fost studiate buzele mucoase superioară și inferioară, buzele dermice superioară și inferioară, bărbia, fanta orală, sulcul nazo-labial, filtrumul etc.

Vom trece la analiza fiecărui caracter în parte, accentuînd, acolo unde este cazul, asupra deosebirilor dintre cele două sexe, precum și asupra eventualelor modificări survenite o dată cu vîrsta.

Buza dermică superioară. Au fost studiate cele trei caractere principale : înălțime, grosime și lățime. În ceea ce privește înălțimea, atît la femei cît și la bărbați predomină buza dermică medie, cu un procent mai ridicat de buză înaltă la femei decît la bărbați. În cazul grosimii buzei dermice superioare, procentul cel mai ridicat este dat de buza dermică cu o grosime medie, urmat fiind, la femei, de tipul cu buză subțire și apoi de tipul cu buză groasă și invers la bărbați, adică tipul de buză dermică groasă este mai ridicat procentual decît tipul de buză subțire. Un alt lucru demn de notat este faptul că atît la femei, cît și la bărbați procentul de indivizi cu tipul de buză groasă este mai ridicat la o vîrstă mai mică decît tipul cu buză subțire. O dată cu vîrsta însă, ultimul tip crește în procent în defavoarea primului. Astfel, la femei procentul de buză dermică groasă, în general mai mic decît la bărbați, între 20 și 29 de ani este de 5,88%, pentru ca apoi să lipsească complet. În schimb, tipul de buză sub-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ţire este reprezentat în proporţie de peste 11% între 20 şi 29 de ani, de 22% între 30 şi 39 de ani şi de peste 37% peste 40 de ani. La bărbaţi, tipul de buză subţire lipseşte complet pînă la 40 de ani, pentru ca între 40 şi 49 de ani să fie de 14,28% şi, respectiv, de 18,75% între 50 şi 60 de ani. În cazul buzei dermice groase găsim un procentaj invers: 40% între 20 şi 29 de ani, 16% între 30 şi 39 de ani, 9,25% între 40 şi 49 de ani şi 0% între 50 şi 60 de ani.

În ceea ce priveşte lăţimea buzei dermice superioare nu există deosebiri între sexe şi nici nu reies modificări în funcţie de vîrstă.

Privită din profil, constatăm cazuri foarte numeroase de procheilie la bărbaţi şi numeroase la femei şi cazuri rare la bărbaţi, dar de două ori mai numeroase la femei de ortocheilie. Indivizi cu opistocheilie nu am întîlnit. Analizînd forma liniei de profil, vedem că la ambele sexe predomină forma dreaptă, urmată de cea concavă şi cea convexă.

Filtrumul. În general, filtrumul la populaţia studiată este mediu sau bine conturat, ceva mai bine conturat la subiecţii de gen masculin.

Sulcul nazo-labial. Referindu-ne la accentuarea acestui sulc, el este mai pronunţat la femei decît la bărbaţi, la aceştia din urmă în multe cazuri fiind chiar inexistent. În majoritatea cazurilor, acesta porneşte din dreptul marginii aripii nazale şi se termină în afara colţului gurii. Într-un procent mai ridicat la bărbaţi decît la femei, sulcul se vede doar în partea superioară. Văzut din profil, există o evidentă deosebire între cele două sexe. Astfel, la femei, în majoritatea cazurilor, el este acoperit de profilul obrazului, pe cînd la bărbaţi într-un procent de aproape 80% sulcul este vizibil.

Buza mucoasă superioară şi inferioară. În ceea ce priveşte grosimea buzei mucoase superioare (supraorale-stomion), la ambele sexe predomină procentul de indivizi cu buză de tip mediu. În schimb, repartiţia procentuală a buzelor groase şi subţiri este inversă la cele două sexe. După cum era de aşteptat şi după cum confirmă şi alţi autori (4), şi în cazul nostru, la bărbaţi buzele subţiri sînt într-un procent mai ridicat decît cele groase şi invers la femei. Şi în cazul buzei mucoase inferioare, tipul mediu este cel mai bine reprezentat. Referindu-ne la forma tivului buzei, în 95% din cazuri tivul buzei mucoase superioare este convex, iar cel al buzei inferioare concav. Formele drepte sînt foarte rare. Observaţiile privind componenţa tivului buzei mucoase superioare indică în majoritatea cazurilor o curbă compusă. Curba compusă este mai des întîlnită la bărbaţi datorită reliefării mai puternice a filtrumului, între aceste două caractere existînd o corelaţie puternic pozitivă. Vom reveni asupra acestei probleme în cele ce urmează.

Buza dermică inferioară. Şi în acest caz, ca şi la buza dermică superioară, procentul cel mai ridicat este dat de indivizii cu buză de înălţime medie. În privinţa celorlalte două categorii, însă, situaţia se schimbă. Astfel, la femei buza joasă este mai frecventă decît cea înaltă. La bărbaţi procentele sînt aproximativ egale. Grosimea buzei faţă de buza dermică superioară prezintă aceleaşi deosebiri între sexe, remarcîndu-se doar faptul că procentul indivizilor cu buză dermică groasă creşte, iar cel cu buză subţire scade în ambele cazuri. Văzută din profil, în 90% din cazuri buza este îndreptată oblic şi în sus, avînd la majoritatea indivizilor şi o formă dreaptă. La bărbaţi, de multe ori apare forma convexă, pe cînd la femei cea concavă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Fanta orală. Într-un procent foarte ridicat, populaţia prezintă o fantă mijlocie. Se observă şi un procent mai ridicat de fantă orală mare la bărbaţi în comparaţie cu femeile. Orientarea fantei este orizontală, o mică parte dintre indivizi prezentînd fanta orală cu colţurile îndreptate în jos, tipul cu colţurile în sus întîlnindu-se foarte rar. Existenţa sau lipsa cutei din colţul gurii este redată prin procente aproximativ egale şi fără vreo deosebire între sexe. Trebuie remarcat însa că atît la femei cît şi la bărbaţi între 20 şi 30 de ani cuta este foarte rar întîlnită; în schimb, la o vîrstă mai înaintată se întîlneşte foarte des. Văzută din profil, fanta orală este puternic invaginată la ambele sexe.

Bărbia. Poziţia bărbiei din profil faţă de poziţia buzei dermice inferioare în majoritatea cazurilor este proiectată, la femei întîlnindu-se şi un procent ridicat de bărbii în acelaşi plan cu buza. Bărbia retrasă la ambele sexe constituie o excepţie. În ceea ce priveşte forma liniei de profil, ea este rotunjită, plată şi rar ascuţită la femei şi rotunjită şi uneori plată la bărbaţi. Privită din faţă, bărbia este mijlociu de înaltă şi mijlociu de lată. La femei, în aproape toate cazurile ea este neîmpărţită, pe cînd la bărbaţi se întîlnesc cazuri de împărţire prin cută verticală sau se constată existenţa gropiţei.

Pentru o mai bună caracterizare a populaţiei şi pentru a putea surprinde o eventuală interdependenţă a unor caractere studiate, am calculat o serie de corelaţii. Din calculul acestor corelaţii reiese o interdependenţă a următoarelor caractere: poziţia bărbiei este corelată cu conturul bărbiei, P fiind puternic semnificativ (la femei $P \sim 0{,}001$, la bărbaţi $P \sim 0{,}001$). Caracterele se corelează în modul următor: unei bărbii proiectate îi corespunde un profil rotunjit sau unei bărbii drepte o formă plată.

În continuare am constatat corelaţia dintre relieful filtrumului şi componenţa tivului buzei mucoase superioare (la femei $P \sim 0{,}01$, la bărbaţi $P \sim 0{,}05$). De aici, şi explicaţia faptului că la lotul de bărbaţi studiaţi de noi cu un filtrum mai reliefat decît la femei găsim şi un procent mai ridicat de indivizi cu tivul buzei mucoase superioare în formă de curbă compusă.

O altă relaţie a fost stabilită între direcţia liniei de profil a bărbiei şi existenţa sau lipsa cutei mento-labiale. Subiecţii în majoritatea lor se plasează în două categorii: cu bărbia proiectată şi cu cuta mento-labială pronunţată sau cu bărbia dreaptă şi cuta inexistentă.

Pentru a putea stabili dependenţa gradului de invaginare a fantei orale faţă de lăţimea buzelor mucoase, am comparat cele trei caractere între ele. La bărbaţi, corelaţia este concludentă faţă de ambele caractere (faţă de buza mucoasă superioară $P \sim 0{,}02$, faţă de cea inferioară $P \sim 0{,}01$), pe cînd la femei corelaţia există doar între lăţimea buzei mucoase inferioare şi gradul de invaginare a fantei orale ($P \sim 0{,}02$).

În afară de corelaţiile amintite, au mai fost găsite semnificative, însă doar la bărbaţi, corelaţiile dintre linia tivului buzelor mucoase inferioară şi superioară şi componenţa tivului.

În concluzie, pentru a putea stabili corelaţii general-valabile, studiul trebuie extins şi pe alte populaţii, urmărindu-se variabilitatea, gradul de asociere şi de interdependenţă a diverselor caractere morfologice studiate şi în lucrarea de faţă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Variabilitatea caracterelor morfologice ale regiunii gurii și bărbiei (norma frontală)

Regiunea	Caractere	Variabilitatea caracterelor	♀ N	♀ %	♀ nr. total	♂ N	♂ %	♂ nr. total
Buza dermică superioară	înălțimea	înaltă	19	19,79	96	5	6,95	72
		medie	72	75,00		60	83,33	
		joasă	5	5,21		7	9,72	
	grosimea	groasă	1	1,04	96	10	13,89	72
		medie	68	70,84		56	77,78	
		subțire	27	28,12		6	8,33	
	lungimea	lungă	3	3,13	96	2	2,78	72
		medie	91	94,79		66	91,67	
		scurtă	2	2,08		4	5,55	
Filtrumul	relieful	reliefat	50	52,08	96	39	54,93	71
		mediu reliefat	32	33,33		30	42,25	
		slab reliefat	14	14,59		2	2,82	
Sulcul nazolabial	energia	evident	60	62,50	96	33	45,84	72
		puțin evident	33	34,37		32	44,44	
		inexistent	3	3,13		7	9,72	
	începutul	la marginea aripii nazale	86	92,47	93	61	93,84	65
		mai sus de marginea aripii nazale	7	7,53		4	6,16	
	terminarea	în colțul gurii	7	7,53	93	—	—	65
		în afara colțului gurii	79	84,94		57	87,69	
		se vede doar în partea superioară	7	7,53		8	12,31	

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1 (continuare)

Regiunea	Caractere	Variabilitatea caracterelor	♀			♂		
			N	%	nr. total	N	%	nr. total
Buza mucoasă superioară	lățimea	subțire	13	13,54	96	18	25,00	72
		medie	63	65,63		44	61,11	
		groasă	20	20,83		10	13,89	
	tivul buzei	concav	3	3,13	96	1	1,39	72
		drept	1	1,04		2	2,78	
		convex	92	95,83		69	95,83	
	componența tivului	curbă simplă	8	8,33	96	2	2,78	72
		curbă simplu compusă	24	25,00		14	19,44	
		curbă compusă	64	66,67		56	77,78	
	energia tivului	evident	74	77,08	96	52	72,22	72
		neevident	22	22,92		20	27,78	
Buza mucoasă inferioară	lățimea	subțire	18	18,75	96	15	20,83	72
		medie	72	75,00		48	66,67	
		groasă	6	6,25		9	12,50	
	tivul buzei	concav	91	94,79	96	69	95,83	72
		drept	4	4,17		3	4,17	
		convex	1	1,04		—	—	
	componența tivului	curbă simplă	94	97,92	96	67	93,05	72
		curbă simplu compusă	2	2,08		4	5,56	
		curbă compusă	—	—		1	1,39	
	energia tivului	evident	27	28,12	96	22	30,55	72
		neevident	69	71,88		50	69,45	
Fanta orală	mărimea	mare	4	4,26	94	10	14,08	71
		mijlocie	86	91,48		59	83,10	
		mică	4	4,26		2	2,82	

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1 (continuare)

Regiunea	Caractere	Variabilitatea caracterelor	♀ N	♀ %	♀ nr. total	♂ N	♂ %	♂ nr. total
Fanta orală	orientarea	orizontală	79	84,04	94	61	85,92	71
		cu colţul în jos	14	14,90		9	12,67	
		cu colţul în sus	1	1,06		1	1,41	
	cuta din colţul gurii	existentă	51	54,26	94	37	52,11	71
		inexistentă	43	45,74		34	47,89	
Buza dermică inferioară	înălţimea	înaltă	2	2,13	94	8	11,27	71
		medie	72	76,59		54	76,06	
		joasă	20	21,28		9	12,67	
	grosimea	groasă	12	12,76	94	26	36,62	71
		medie	78	82,98		43	60,56	
		subţire	4	4,26		2	2,82	
	cuta mento-labială	pronunţată	46	48,97	94	40	57,97	69
		nepronunţată	47	50,00		29	42,03	
		gropiţă	1	1,06		—	—	
Bărbia	înălţimea	înaltă	4	4,26	94	6	8,45	71
		medie	82	87,23		59	83,10	
		scurtă	8	8,51		6	8,45	
	lăţimea	lată	17	18,09	94	16	22,53	71
		medie	72	76,59		54	76,06	
		îngustă	5	5,32		1	1,41	
	împărţirea	gropiţă	—	—	94	6	8,57	70
		cută verticală	2	2,13		9	12,86	
		neîmpărţită	92	97,87		55	78,57	

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Variabilitatea caracterelor morfologice ale regiunii gurii și bărbiei (norma laterală)

Regiunea	Caractere	Variabilitatea caracterelor	♀ N	♀ %	♀ nr. total	♂ N	♂ %	♂ nr. total
Buza dermică superioară	direcția liniei de profil	procheilie	65	69,15	94	59	84,29	70
		ortocheilie	29	30,85		11	15,71	
		opistocheilie	—	—		—	—	
	forma liniei de profil	dreaptă	47	50,00	94	31	46,28	67
		convex	13	13,83		18	26,86	
		concav	34	36,17		18	26,86	
Fanta orală	gradul de invaginare	slab	22	23,41	94	14	19,72	71
		puternic	71	75,53		50	70,42	
		foarte puternic	1	1,06		7	9,86	
Buza dermică inferioară	direcția liniei de profil	aproape vertical	8	8,51	94	5	7,14	70
		oblic în față și sus	85	90,43		64	91,43	
		aproape orizontal	1	1,06		1	1,43	
	forma liniei de profil	drept	72	76,60	94	48	67,61	71
		convex	9	9,57		14	19,72	
		concav	13	13,83		9	12,67	
Bărbia	direcția liniei de profil	proeminent	65	69,15	94	59	83,10	71
		drept	26	27,66		8	11,27	
		retras	3	3,19		4	5,63	
	forma liniei de profil	plat	32	34,04	94	17	23,94	71
		rotund	59	62,77		54	76,06	
		ascuțit	3	3,19		—	—	
Sulcul nazo-labial	poziție	evident	56	39,78	93	51	77,27	66
		acoperit de obraz	37	60,22		15	22,73	

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VARIABILITÄT DER MORPHOLOGISCHEN MERKMALE DER WEICHTEILE DER MUND- UND KINNGEGEND BEI DER BEVÖLKERUNG DES DORFES FUNDATA

ZUSAMMENFASSUNG

Diese Arbeit enthält ein Studium über die Weichteile der Mund- und Kinngegend bei der Bevölkerung des Dorfes Fundata.

Man betont den Unterschied zwischen beiden Geschlechtern. So fand man bei den Frauen die obere Hautlippe dicker als bei den Männern. Dicke Hautlippen sind in jüngeren Jahren viel häufiger als nach 40 Jahren.

Unterschiede konnten wir noch bei folgenden Merkmalen feststellen: Nasen-Lippenfurche (stärker bei Frauen), Schleimhautlippen (dünner bei Männern), Kinn, usw.

Um die Abhängigkeit zwischen mehreren Merkmalen festzustellen wurden einige Korrelationskoeffizienten berechnet. So fand man, daß einem vorspringenden Kinn eine rundbogige und einem geraden Kinn eine flachbogige Form der Profillinie entspricht, einem starken Filtrum entspricht ein zusammengesetzter Lippensaumbogen der Schleimhautoberlippe oder einem vorspringenden Kinn eine deutliche Kinn-Lippenfurche.

Außer den erwähnten Korrelationen fand man bei Männern auch andere signifikante Korrelationen.

BIBLIOGRAFIE

1. Just G., *Handbuch der Erbbiologie des Menschen*, Springer, Berlin, 1940.
2. Martin R., u. Saller K., *Lehrbuch der Anthropologie*, Fischer, Stuttgart, 1957.
3. Olivier G., *Pratique anthropologique*, Vigot Frères, Paris, 1960.
4. Pfannenstiel D., *Zur Morphologie und Genetik der Mund- und Kinnregion*, Arch. Jul. Klaus-Stiftg., 1952, **27**, *1*.
5. Weninger J., u. Poch H., *Leitlinien zur Beobachtung der somatischen Merkmale*, Mitt. Anthr. Ges. Wien, 1924, **LIV**.

Centrul de cercetări antropologice,
București

Primit în redacție la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

IV. VARIABILITATEA CARACTERELOR FIZIONOMICE ALE FEȚEI LA POPULAȚIA DIN COMUNA FUNDATA

DE

AL. RUDESCU

572.541.3

Antropologul german E. von Eickstedt a definit capacitatea de expresivitate a feței ca una din caracteristicile omului, iar antropologul francez G. Topinard a accentuat importanța studiului feței în antropologie și a definit trăsăturile fizionomiei ca cuprinzînd forma generală a feței, detaliile sale și tot ceea ce concură la expresivitatea sa.

Printre cele mai importante studii efectuate asupra feței se numără cel al lui R. Pöch, care a elaborat o schemă de clasificare a fețelor și a accentuat importanța studierii impresiei de ansamblu, și cel al lui J. Weninger, care a preconizat studiul feței raportat la trei planuri de profil: orizontal, frontal și medio-sagital.

Contribuții importante la studiul fizionomiei feței a adus W. Scheidt, care a încercat stabilirea pe bază de corelații a unor tipuri faciale în cadrul studiului antropologic al unor populații.

MATERIAL ȘI METODĂ

Studiul nostru a fost efectuat pe o populație din comuna Fundata, totalizînd 197 de indivizi, dintre care 82 de bărbați și 115 femei, eșantion selecționat în scopul asigurării unei ascendențe pur locale de minimum trei generații pentru a exclude eventualele influențe externe.

Examinarea subiecților s-a realizat în deplină concordanță cu cele trei planuri preconizate de J. Weninger, punîndu-se accentul asupra caracterelor etajului mijlociu al feței și asupra impresiei generale, iar rezultatele au fost înscrise într-o fișă de observație combinată după Weniger-Pöch și Martin-Saller. Totodată s-au scos în evidență particularitățile existente legate de sex și vîrstă și s-a ținut seama de importanța părților moi în construcția feței și de raporturile lor cu fundamentul osos pe care se sprijină.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În norma frontală au fost studiate următoarele caractere : profilul orizontal al etajului mijlociu al feţei, proeminarea laterală a arcadei zigomatice, obrazul din punctul de vedere al formei şi al grosimii părţilor moi, relieful sulcurilor şi pliurilor feţei şi conturul feţei. Din norma laterală s-au studiat : profilul vertical al etajului mijlociu al feţei, poziţia arcadei zigomatice şi profilul obrajilor. Menţionăm că am căutat posibilitatea stabilirii unor asocieri între diferite caractere studiate fără a obţine rezultate concludente în acest sens.

Profilul orizontal al etajului mijlociu al feţei. La stabilirea acestui profil ne orientăm după planul orizontal, situat la înălţimea arcadei zigomatice, rezultînd astfel o curbă de profil, care, plecînd din zigioane şi trecînd peste obraji spre pereţii laterali ai nasului, prezintă diferite grade de profilare. La populaţia studiată remarcăm, atît la bărbaţi, cît şi la femei, o frecvenţă ridicată a profilurilor mijlocii, fiind însă destul de bine reprezentate şi cele mijlocii cu tendinţă spre slab profilate. Profilurile slab profilate sînt puţine ca număr, fiind totuşi mai frecvente la femei (tabelul nr.1).

Profilul vertical al etajului mijlociu al feţei. Este vizibil din norma laterală, fiind marcat de linia nazion-subnazale, ce poate avea o orientare verticală, indicînd o ortorhinie, şi una oblică înainte inferior, indicînd o prorhinie. Se constată că, atît la bărbaţi, cît şi la femei, se întîlneşte cel mai frecvent o prorhinie atenuată, urmată de ortorhinie şi în procentaj foarte mic o prorhinie accentuată (tabelul nr.1).

Arcada zigomatică. Privită din norma frontală, prezintă la seria masculină o predominare a formelor mijlociu proeminente, spre deosebire de seria feminină, unde întîlnim procente apropiate între formele mijlociu şi puternic proeminente. Forma de arcadă zigomatică slab proeminentă este mai bine reprezentată la bărbaţi în timp ce la femei este foarte rară. Privite din norma laterală, arcadele zigomatice prezintă mai frecvent o poziţie slab proiectată la seria masculină, urmată de cea mijlocie, foarte rar întîlnindu-se formele cu o proiectare puternică ; la seria feminină se manifestă predominant poziţia mijlocie şi în număr egal cea puternică şi slabă (tabelul nr.1).

Intervalul dintre tîmplă şi ochi, reprezentat de proiecţia pe orizontală a distanţei de la unghiul extern al ochiului la punctul corespunzător al conturului feţei, este la bărbaţi mai mic ca lungimea fantei palpebrale, iar la femei egal la mai mult din jumătatea seriei.

Regiunea obrajilor reprezintă o componentă principală a feţei şi intervine, prin părţile sale moi, la constituirea unor detalii importante. Din punctul de vedere al formei, la seria masculină întîlnim mai frecvent categoria de obraz uşor scobit. La seria feminină remarcăm o predominare a formei de obraz plin, fapt ce explică şi frecvenţa foarte ridicată a indivizilor cu o grosime însemnată a părţilor moi. Privit din norma laterală, remarcăm la bărbaţi predominarea formei de profil al obrajilor uşor curbat jos posterior, profil ce cade înaintea verticalei trasate prin unghiul extern al ochiului, în timp ce la femei predomină forma de profil curbat rotund anterior, care cade mult înaintea verticalei (tabelul nr.1).

Diferenţe evidente în funcţie de vîrstă nu apar ; remarcăm însă la femei o scădere a formelor de obraz rotund-pline o dată cu creşterea vîrstei, datorită dezvoltării mai reduse a părţilor moi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

De o importanță deosebită se bucură studiul sulcurilor și al pliurilor feței ce intervin în fizionomia și expresivitatea feței.

Retzius și Welkker (citați de E. von Eickstedt) au arătat prezența unora dintre sulcuri chiar la embrioni, iar Bühler, prin studiile sale pe gemeni, a stabilit condiționarea (determinismul) lor ereditară. E. von Eickstedt consideră că apariția și accentuarea lor o dată cu creșterea vîrstei reprezintă un caracter de diferențiere între rase.

Sulcusul oculo-malar începe în unghiul intern al ochiului, prezentînd o traiectorie peste regiunea obrazului. La bărbați, el este mult mai puțin evident, apărînd la indivizii ce depășesc deobicei vîrsta de 30 de ani, în timp ce la femei este mult mai frecvent, fiind evident și la indivizii sub 30 de ani, accentuîndu-se destul de repede după 40 de ani (tabelul nr.1).

Pliul nazo-malar este delimitat de sulcusul oculo-malar și cel nazo-labial. La ambele serii este slab dezvoltat, fiind evident la femei deja imediat după 30 de ani (tabelul nr.1)

Sulcusul mento-malar este situat în partea inferioară a obrazului și se prezintă mult mai bine dezvoltat la bărbați, unde apariția lui este marcată chiar în jurul vîrstei de 20 de ani, formele puternic dezvoltate fiind evidente imediat după 30 de ani, și predomină în jurul vîrstei de 50 de ani. La femei, apariția lui este mai tardivă, formele puternic dezvoltate fiind evidente abia după 40 de ani.

Pliul malaro-mentonier este delimitat de sulcusul mento-malar și cel nazo-labial, fiind situat de jur împrejurul gurii. La bărbați este mai puternic dezvoltat, predominînd în jurul vîrstei de 50 de ani, în timp ce la femei se prezintă slab dezvoltat, chiar la vîrste înaintate (tabelul nr.1).

Pentru a stabili conturul general al feței, considerăm, ca și J. Weninger, că modul de a-l compara cu o figură geometrică este mult prea simplist, de unde și necesitatea studiului diferitelor etaje ale feței, care dau elemente de determinare mai sigure.

Etajul obrajilor este delimitat de planul arcadelor zigomatice și de planul situat prin gonioane; atît la bărbați, cît și la femei predomină direcția oblic în sus spre lateral a liniei de contur al acestui etaj, însă la bărbați această linie de contur este mai ales dreaptă, în timp ce la femei este mai frecventă forma convexă. Ca înălțime, etajul obrajilor este la bărbați mai frecvent reprezentat de categoriile înalt și mijlociu, în timp ce la femei predomină cea mijlocie (tabelul nr. 2).

Etajul mandibulo-mentonier. La bărbați predomină forma colțurată iar la femei cele rotunde și rotund-ascuțite, fiind totodată la ambele serii mijlociu ca înălțime cu tendință spre formele înalte. O dată cu creșterea vîrstei constatăm la bărbați o dominare netă a formelor colțurate, în timp ce la femei apar mai frecvente cele rotund-ascuțite și foarte ascuțite (tabelul nr. 2).

Conturul general al feței. În general, în cadrul seriei masculine constatăm frecvența mai mare a contururilor dreptunghiulare și pentagonale, care indică existența unor fețe mai colțurate, cu arcade zigomatice mai slab proeminente și mai echilibrate. Remarcăm prezența unui număr redus de contururi rotunde, pătrate și eliptice și existența numai în cadrul acestei serii a cîtorva contururi trapezoidale.

La seria feminină predomină contururile ovale și rombice, care indică fețe cu contur mai mult sau mai puțin ovalizat, prezentînd o proeminare

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul

Repartiția procentuală a caracterelor

Norma frontală						
Caracterul	Varianta		♂		♀	
			N	%	N	%
Profilul orizontal la înălțimea zigomatică	slab profilat	1	4	4,8	10	8,7
	mijlociu-slab	2—1	24	29,3	21	18,3
	mijlociu	2	46	56,1	74	64,3
	mijlociu-puternic	2—3	8	9,7	8	7,0
	puternic	3	—	—	2	1,7
Arcada zigomatică, debordare laterală	puternic debordată	1	8	9,7	42	36,5
	mijlociu	X	42	51,2	54	47,0
	slab	2	25	30,5	19	16,5
	nu este	3	7	8,5	—	—
Intervalul tîmplă-ochi	mai mare ca fanta pleoapelor	1	1	1,2	5	4,3
	egal	2	36	43,9	60	52,2
	mai mic	3	45	54,9	50	43,5
Obrazul a) formă	rotund-plin	a 1	5	6,1	27	23,5
	plin	a 2	17	20,7	53	46,1
	plin ușor scobit	a 3	21	25,6	19	16,5
	ușor scobit	a 3	39	47,6	12	10,4
	puternic scobit	a 4	—	—	4	3,5
Obrazul b) grosimea părții moi	însemnată	b 1	5	6,1	70	60,9
	mijlocie	X	57	69,5	40	34,8
	neînsemnată	b 2	20	24,3	5	4,3
Sulcusul oculo-malar	există evident	1	12	14,6	31	27,0
	puțin evident	2	58	70,7	76	66,0
	absent	3	12	14,6	8	7,0
Pliul nazo-malar	puternic dezvoltat	1	8	9,7	21	18,3
	mijlociu dezvoltat	X	10	12,2	12	10,4
	slab dezvoltat	2	54	65,9	74	64,3
	absent	3	10	12,2	8	7,0
Sulcusul mento-malar	puternic dezvoltat	1	24	29,3	7	6,1
	mijlociu dezvoltat	X	6	7,3	5	4,3
	slab dezvoltat	2	34	41,5	68	59,1
	absent	3	18	21,9	35	30,4
Pliul malaro-mentonier	puternic dezvoltat	1	20	24,4	5	4,3
	mijlociu dezvoltat	X	8	9,7	6	5,2
	slab dezvoltat	2	32	39,0	65	56,5
	absent	3	22	26,8	39	33,9

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

nr. 1

feţei mijlocii şi regiunii obrajilor

Caracterul	Varianta		Norma laterală ♂ N	♂ %	♀ N	♀ %
Profilul vertical (nasion-subnasale)	vertical	1	22	26,8	33	28.7
	uşor înainte inferior	2	54	65,9	78	67,8
	puternic înainte inferior	3	6	7,3	4	3,5
Arcada zigomatică	puternic dispus înainte	1	2	2,4	16	13,9
	mijlociu	X	36	43,9	81	70,4
	slab	2	43	52,4	18	15,7
	nu este	3	1	1,2	—	—
Profilul obrajilor a) formă	curbat rotund anterior	a 1	15	18,3	70	60,9
	traiectorie verticală	a 2	8	9,7	23	20,0
	uşor curbat jos post.	a 3	54	65,9	20	17,4
	puternic curbat jos post.	a 4	5	6,1	2	1,7
Profilul obrajilor b) poziţia	tangent la verticala unghi. ext. al ochiului	b 1	6	7,3	—	—
	cade înaintea vertic.	b 2	70	85,4	69	60,0
	puternic înaintea vert.	b 3	6	7,3	46	40,0
Sulcusul oculo-malaris	evident	1	60	73,2	47	40,9
	acoperit de prof. obraj.	2	22	26,8	68	59,9
Poziţia sulcusului mento-malar	continuă sulc. nazo-lab.	1	—	—	1	0.9
	înapoia sulc. nazo-labial	2	59	72,0	77	66,9
	mult înapoi	3	5	6,1	2	1,7
	absent	4	18	21,9	35	30,4

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Repartiția procentuală a caracterelor formei feței

	Caracterul	Varianta			♂		♀	
					N	%	N	%
Etajul obrajilor	direcția liniei de contur	oblic în sus spre interior	a	1	9	11,0	3	2,6
		oblic în sus spre înafară	a	2	52	63,4	107	93,0
		verticală	a	3	21	25,6	5	4,3
	forma liniei de contur	concav	b	1	4	4,8	22	19,1
		convex	b	2	24	29,3	57	49,6
		drept	b	3	54	65,9	36	31,3
Etajul mandibulo-menton.	înălțimea	înaltă	c	1	38	46,3	40	34,8
		mijlocie		X	38	46,3	69	60,0
		joasă	c	2	6	7,3	6	5,2
	forma liniei de contur	rotund	a	1	15	18,3	52	45,2
		colțurat	a	2	53	64,6	16	13,9
		rotund-ascuțit	a	3	14	17,1	44	38,3
		foarte ascuțit	a	4	—	—	3	2,6
	înălțimea	înaltă	b	1	31	37,8	44	38,2
		mijlocie		X	34	41,5	48	41,7
		mijlocie-joasă	X—b	2	7	8,5	9	7,8
		joasă	b	2	10	12,2	14	12,2
Forma generală	conturul general al feței	eliptic	c	1	1	1,2	9	7,8
		oval	c	2	5	6,1	35	30,4
		rotund	c	3	1	1,2	6	5,2
		pătrat	c	4	1	1,2	2	1,7
		rombic	c	5	8	9,8	24	20,9
		pentagonal	c	6	27	32,0	26	22,6
		dreptunghi	c	7	29	35,4	13	11,3
		trapezoidal	c	8	7	8,5	—	—
		invers trapezoidal	c	9	3	3,6	—	—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

mai evidentă a arcadelor zigomatice, cu regiunea unghiului mandibular nemarcată și dezvoltate în etajul superior.

Considerăm foarte interesantă de semnalat prezența asimetriilor feței, ce influențează direct proporțiile ei. La bărbați, ele sînt prezente la 20% din indivizi, fiind mai frecvente la cei cu contururi dreptunghiulare și pentagonale, iar la femei le întîlnim în procentaj de 14%, fiind mai frecvente la cele cu contur romboidal.

În scopul stabilirii unor eventuale asocieri am realizat combinații între diferite caractere ale feței, stabilind tabele de contingență. Existența unei asocieri am obținut-o în cadrul seriei masculine realizînd o valoare semnificativă a lui χ^2 ($P = 0{,}02$) pentru indivizii cu profiluri orizontale slabe, care prezintă în același timp arcade zigomatice mai puternic proeminente, în timp ce indivizii cu profiluri puternice prezintă arcade zigomatice mai puțin proeminente. La seria feminină valoarea lui χ^2 fiind foarte apropiată de limita semnificației ($P = 0{,}15$), ar putea să constituie un indiciu al unei eventuale asocieri. Pentru celelalte combinații de caractere nu a putut fi stabilită cu certitudine existența unor eventuale corelații, fapt ce ne face să considerăm să sînt absolut necesare efectuarea și pe alte populații a unor astfel de studii, care să includă însă eșantioane mai mari, și totodată combinarea a multiple caractere de observație.

VARIABILITÄT DER PHYSIOGNOMISCHEN MERKMALE DES GESICHTES BEI DER BEVÖLKERUNG DES DORFES FUNDATA

ZUSAMMENFASSUNG

In vorliegender Arbeit wurden die somatischen Merkmale des Gesichtes bei der Bevölkerung des Dorfes Fundata untersucht, wobei das kombinierte Beobachtungsblatt von Weninger-Pöch und Martin-Saller verwendet wurde. Es wurde im besonderen versucht, die Geschlechtsunterschiede und die eventuell möglichen Zusammenhänge zwischen den Merkmalen festzustellen. Im allgemeinen weisen die Männer besonders rechteckige oder fünfeckige Gesichtsumrisse, ein mittleres horizontales Profil in der Höhe der Jochbogen, die mittels seitwärts ausladend sind, und ein nach vorwärts schwach gelagertes Jochbein, auf. Die Frauen charakterisieren sich besonders durch ovale oder rhombische Gesichtsumrisse, mit einem mittleren bis schwachen horizontalen Profil in der Höhe der Jochbogen, die mittels schwach seitwärts ausladend sind, und durch ein mittleres nach vorwärts gelagertes Jochbein.

Die Augen-Wangenfurche und die Nasen-Wangenfalte sind bei den Frauen deutlicher ausgebildet, während die Wangen-Kinnfurche und die Wangen-Kinnfalte bei den Männern stärker entwickelt sind.

Es kann ein eventueller Zusammenhang zwischen dem horizontalen mittleren Gesichtsprofil und dem seitlichen Ausladungsgrad des Jochbogens festgestellt werden.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE

1. Eickstedt E. F. von, *Stilelemente des Gesichts, Rassenkunde u. Rassengeschichte d. Menschheit*, 8. u. 9. Lief., Stuttgart, 1942.
2. Just G., *Handbuch der Erbbiologie des Menschen*, **II**, Julius Springer, Berlin, 1940.
3. Olivier G., *Pratique anthropologique*, Vigot Frères, Paris, 1960.
4. Saller K., *Lehrbuch der Anthropologie*, **III**, Gustav Fischer, Stuttgart, 1962.
5. Scheidt W., *Physiognomische Studien an niedersächsischen und oberschwäbischen Landbevölkerungen*, Deut. Rass., 1931, **5**.
6. Topinard P., *L'Anthropologie*, Libr. Schlei Frères, Paris.
7. Weninger J., *Leitlinien zur Beobachtung der somatischen Merkmale*, Mitt. Anthr. Ges. Wien, 1924, **LIV**.

Centrul de cercetări antropologice,
București

Primit în redacție la 1 iulie 1968.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

V. CONFORMAȚIA CORPORALĂ ȘI VARIABILITATEA EI DIMORFICĂ LA POPULAȚIA DIN FUNDATA

DE

OLGA NECRASOV, MARIA ELENA ROȘCA, ANA LAZĂR și OLIMPIA PETROVICI

572.51

1. DEZVOLTAREA ÎN LUNGIME A CORPULUI ȘI PROPORȚIILE SEGMENTELOR COMPONENTE

Statura. Media masculină se situează în categoria supramijlocie (168,46 cm), cea feminină aparținînd limitei superioare a categoriei mijlocii (155,59 cm).

Repartiția pe categorii la bărbați prezintă două concentrări de frecvență, de valoare neegală: în clasa taliilor mari aproape 50% și în clasa submijlocie aproape 25%. Celelalte categorii întrunesc procente mai mici, categoriile taliilor mici și foarte mari oferind procente nesemnificative, clasele extreme (foarte mică și uriașă) fiind absente.

Dezvoltarea trunchiului. Statura șezînd prezintă o medie de 89,17 cm la bărbați și de 83,70 cm la femei, mediile lungimii anterioare a trunchiului (sst-sy) fiind de 51,41 cm și, respectiv, 47,73 cm. Diferențele dintre aceste două categorii de medii sînt de 37,76 cm și, respectiv, 35,97 cm, cifre inferioare față de cifra medie a acestei diferențe, dată de G. Olivier (38 cm.)

Dezvoltarea membrelor inferioare, apreciată pe baza înălțimii punctului iliospinal (Isp-sol), prezintă medii de 96,43 cm la bărbați și de 87,89 cm la femei.

Indicele skelic (varianta actuală a indicelui lui Manouvrier: $\left(\frac{\text{st}-\text{șezîndă} \times 100}{\text{șezîndă}}\right)$ prezintă o medie masculină de 88,84 și se integrează în categoria mesatiskelă (situată spre limita superioară), cea feminină aparținînd aceleiași categorii (85,79), situîndu-se însă aici la limita inferioară a clasei. Această situație a mediilor se menține și față de scara lui Vandervael.

Repartiția pe categorii a acestui indice oferă la bărbați o concentrare mai puternică a frecvențelor în categoriile mesatiskelă și submacroskelă, urmată de cea subbrahiskelă, categoria macroskelă fiind destul de slab reprezentată, cea hipermacroskelă și cea brahiskelă neavînd decît procente neglijabile.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Repartiţia indicelui la femei (după aceeaşi scară generală unitară) se caracterizează printr-o deplasare a concentrărilor maxime spre categoria brahiskelă, clasele cel mai bine reprezentate fiind cea mesatiskelă şi cea subbrahiskelă, clasele submacroskelă şi brahiskelă avînd încă procente destul de apreciabile. În schimb, clasa macroskelă este reprezentată printr-un procent aproape neglijabil.

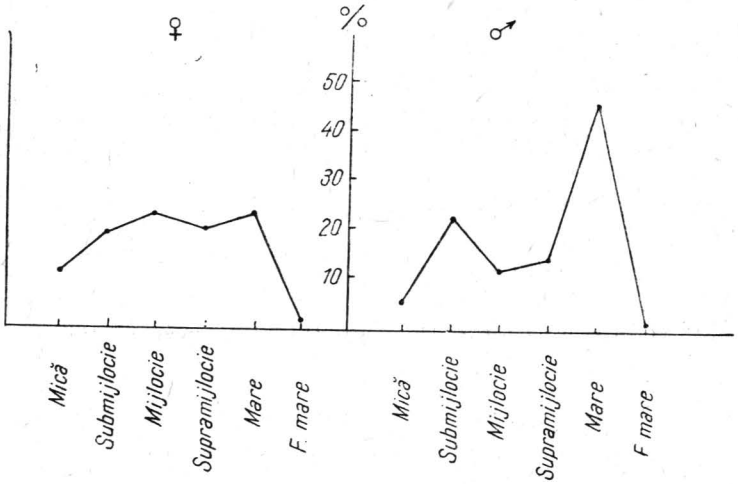

Fig. 1. — Repartiţia staturii la femei şi bărbaţi (Fundata).

Dacă întrebuinţăm scara propusă de Vandervael (relativ puţin utilizată pînă în prezent, cu toate că este o scară dimorfică), atunci constatăm că diferenţele în repartiţia pe categorii dintre seria de bărbaţi şi cea de femei se atenuează mult. Astfel, categoria majoritară devine cea mesatiskelă, urmată de cea subbrahiskelă şi apoi de cea submacroskelă, locul penultim fiind ocupat de categoria brahiskelă, procentele cele mai mici revenind celei hipermacroskele. Dacă acum considerăm procentele înseşi realizate de fiecare categorie în această seriaţie a frecvenţelor, rezultă totuşi că, şi în această apreciere dimorfică a distribuţiei indicelui skelic, femeile oferă o tendinţă mai accentuată spre brahiskelie (brahiskel + subbrahiskel = 44,76 la femei, la bărbaţi acest procent fiind de 39,47), în timp ce la bărbaţi identificăm, dimpotrivă, o tendinţă spre macroskelie (submacroskel + macroskel = 21,90 la femei şi 26,32 la bărbaţi).

Indicele de lungime a membrelor inferioare $\left(\frac{\text{Is-sol} \times 100}{\text{statură}}\right)$ se caracterizează printr-o medie ce aparţine categoriei membrului inferior lung la bărbaţi şi se situează la limita inferioară a categoriei (57,25). La femei, media se situează la limita superioară a categoriei mijlocii (56,45).

Indicele cormic al lui Vallois $\left(\frac{\text{statura şezînd} \times 100}{\text{statură}}\right)$ oferă la bărbaţi o medie metriocormă, situată la limita extremă spre categoria macrocormă, ea aparţinînd aceleiaşi categorii la femei (53,82), în raport cu scara dimorfică a lui Giuffrida Ruggeri.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Indicele de înălțime a trunchiului $\left(\frac{\text{Sst-sy} \times 100}{\text{statură}}\right)$ se caracterizează prin medii ce aparțin categoriei trunchiurilor lungi, situate însă la limita inferioară a acesteia (30,45 la bărbați și 30,04 la femei).

2. PERIMETRUL TORACIC ȘI RAPORTUL SĂU LA STATURĂ

Media perimetrului toracic la bărbați (luat în repaus și la nivelul punctului xifoidian) este sensibil superioară (88,45 cm) celei feminine (77,71 cm). Raportat la statură $\left(\frac{\text{P.t.} \times 100}{\text{statură}}\right)$, el oferă o medie masculină (52,30) superioară celei feminine (49,67), ceea ce ar putea demonstra că această dimensiune prezintă o variabilitate dimorfică, care nu este condiționată numai de variabilitatea staturii.

3. DIMENSIUNILE TRANSVERSALE ALE TRUNCHIULUI ȘI PROPORȚIILE ACESTORA

Lărgimea umerilor (a — a) oferă medii de 38,36 cm la bărbați și de 35,12 cm la femei. Raportul ei la statură, dat de indicele de lărgime a umerilor $\left(\frac{\text{a} - \text{a} \times 100}{\text{statură}}\right)$, dă cifre medii foarte apropiate în ambele serii (22,73 la bărbați și 22,41 la femei), care aparțin categoriei umerilor mijlocii (limita inferioară). Repartiția pe categorii oferă un maxim de concentrare a cazurilor în categoria mijlocie, cea a umerilor înguști prezentînd încă frecvențe destul de ridicate, în timp ce categoria umerilor largi este reprezentată prin procente relativ mici.

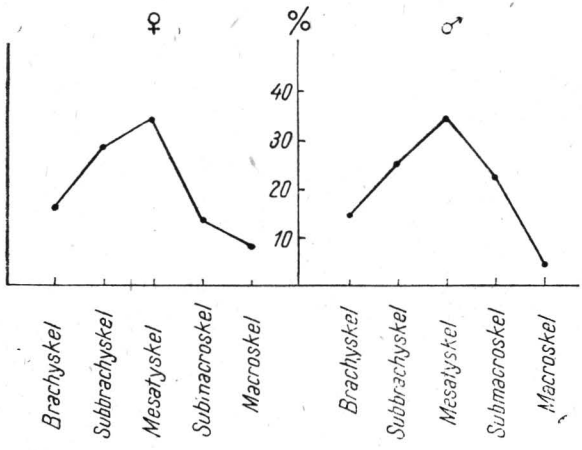

Fig. 2. — Repartiția indicelui skelic la femei și bărbați (scara Vandervael) (Fundata).

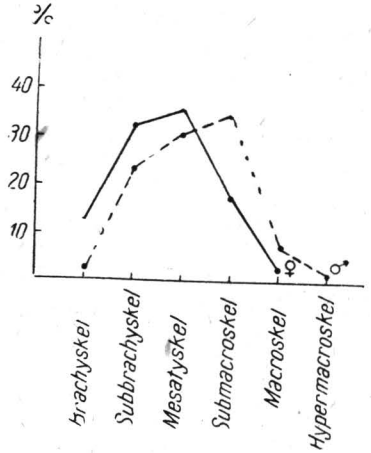

Fig. 3. — Repartiția indicelui skelic la femei și bărbați (scara Manouvrier) (Fundata).

Lărgimea bazinului (Ic-Ic) oferă medii aproape egale la bărbați și la femei (28,02 cm și, respectiv, 28,20 cm). Raportul său la statură $\left(\frac{\text{Ic-Ic} \times 100}{\text{statură}}\right)$ prezintă însă medii destul de diferite la bărbați și femei, cea masculină (16,52) corespunzînd limitei inferioare a claselor bazinelor mijlocii

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

(atît după clasificarea lui Vallois, cît şi după cea a lui Brugsch), media feminină corespunzînd limitei inferioare a celor largi (după ambele clasificaţii). Repartiţia pe categorii, după scara lui Brugsch, indică la bărbaţi o frecvenţă ridicată a bazinelor mijlocii (50%), locul al doilea fiind ocupat de cele înguste, bazinele largi fiind mai rar întîlnite. La femei predomină, dimpotrivă, bazinele largi (aproape 70%), locul al doilea fiind ocupat de cele mijlocii, bazinele înguste fiind foarte puţin frecvente (5%).

Indicele acromio-iliac $\left(\frac{\text{Ic-Ic} \times 100}{\text{a} - \text{a}}\right)$, care redă forma trunchiului, are medii foarte diferite la ambele sexe, cea masculină (73,13) indicînd o formă intermediară a trunchiului, iar cea feminină (80,10) aparţinînd formei

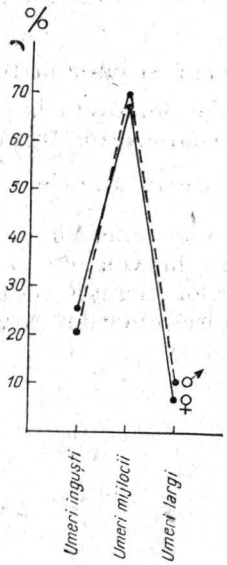

Fig. 4. — Repartiţia indicelui de lărgime a umerilor la femei şi bărbaţi (Fundata).

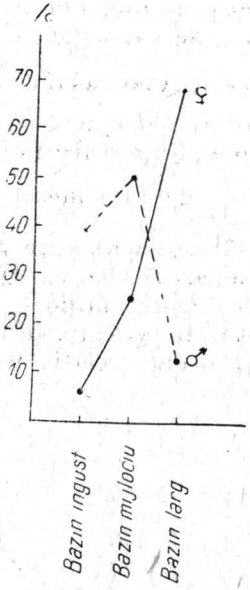

Fig. 5. — Repartiţia indicelui de lărgime a bazinului la femei şi bărbaţi (Fundata).

foarte accentuat dreptunghiulare. Repartiţia pe categorii ne arată la bărbaţi o predominanţă relativă a formei intermediare, forma trapezoidală şi cea dreptunghiulară întrunind procente sensibil asemănătoare. La femei, forma dreptunghiulară este absolut majoritară, formele intermediară şi trapezoidală fiind rară sau, respectiv, foarte rară.

4. PERIMETRUL BRAŢULUI ŞI AL COAPSEI ŞI RAPORTUL LOR LA STATURĂ

Perimetrul braţului prezintă medii asemănătoare la bărbaţi (27,34 cm) şi la femei (27,45 cm), dar raportul său la statură $\left(\frac{\text{perimetrul braţului} \times 100}{\text{statură}}\right)$ este destul de diferit, fiind superior la femei (17,35) în comparaţie cu bărbaţii (15,98).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Perimetrul coapsei oferă medii diferite, mai mici la bărbați (49,71 cm) decît la femei (52,87 cm). Cu atît mai mult și valorile relative ale acestei dimensiuni vor fi accentuat diferențiate (29,33 la bărbați și 33,71 la femei).

5. GREUTATEA CORPORALĂ ȘI INDICELE LUI ROHRER

Mediile greutății corporale sînt 63,15 kg la bărbați și 53,73 kg la femei.

Indicele lui Rohrer prezintă o medie mai mică la bărbați (13,04) decît la femei (14,17), ceea ce corespunde, pe scara unitară (care nu ține

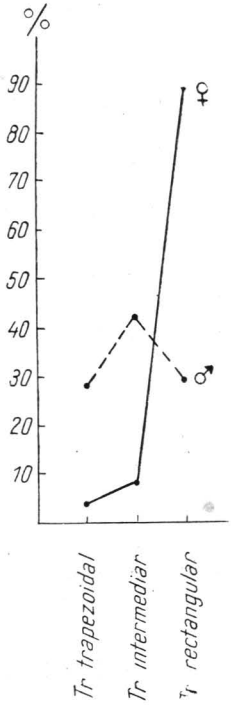

Fig. 6. — Repartiția indicelui acromio-iliac la femei și bărbați (Fundata).

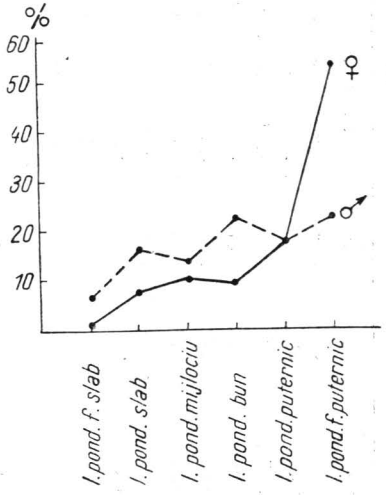

Fig. 7.— Repartiția indicelui Rohrer la femei și bărbați (Fundata).

seamă de variabilitatea dimorfică) pentru primii cu o troficitate bună, iar pentru cele de-al doilea cu o troficitate foarte puternică. Repartiția pe categorii, în raport cu aceeași scară (după noi, cu categorii insuficient de real delimitate), arată frecvențe fără concentrări mari în vreo categorie la bărbați (semnalăm doar procentul foarte mic de troficitate foarte slabă), în timp ce la femei se observă o frecvență de peste 50% în categoria indicilor ce arată o troficitate foarte puternică, urmînd apoi (dar cu procente mai mici) categoria de troficitate puternică, restul subiecților repartizîndu-se aproape egal în celelalte clase, afară de clasa de troficitate foarte slabă, a cărei frecvență este neglijabilă.

6. CAPACITATEA VITALĂ

Capacitatea vitală la bărbați oferă o medie de 4 638 cm^3, la femei aceasta fiind de 3 109 cm^3.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Dimensiunile şi indicii corporali ai seriei de bărbaţi şi femei din satul Fundata

Dimensiuni şi indici	BĂRBAŢI					FEMEI				
	min.-max.	M	m	σ	V	min.-max.	M	m	σ	V
Statura	150—181	168,46	0,39	5,70	3,38	143—172	155,59	0,30	5,14	3,30
Şezînda	78— 95	89,17	0,21	3,04	3,40	75— 91	83,70	0,18	3,15	3,76
sst—sy	43— 58	51,47	0,19	2,76	5,37	41— 53	47,73	0,16	2,83	5,92
is—sol	84—104	96,43	0,28	4,09	4,24	78— 99	87,89	0,22	3,74	4,25
a—a	34— 41	38,36	0,11	1,61	4,19	31— 39	35,12	0,09	1,62	4,61
h—h	35— 44	39,88	0,11	1,65	4,13	33— 40	36,32	0,09	1,52	4,18
ic—ic	24— 32	28,02	0,11	1,56	5,67	24— 33	28,20	0,10	1,73	6,13
tro—tro	27— 37	32,46	0,10	1,56	4,80	27— 36	31,92	0,10	1,87	5,57
Perimetrul toracic	77—103	88,45	0,34	4,93	5,57	64— 98	77,61	0,31	5,30	6,82
Perimetrul braţului	22— 34	27,34	0,11	2,37	8,66	22— 34	27,45	0,14	2,43	8,85
Perimetrul coapsei	42— 60	49,71	0,25	3,66	7,36	41— 63	52,87	0,25	4,17	7,88
Capacitatea vitală	27— 70	46,38	74,00	932	20,09	18— 44	31,09	38,00	6,34	80,39
Greutatea	45— 85	63,15	0,30	7,42	11,74	42— 79	53,73	0,42	7,05	13,12
Indici										
Rohrer	10— 17	13,04	0,09	1,40	10,73	11— 20	14,17	0,10	1,67	11,78
Skelic	78—100	88,84	0,37	4,74	5,33	75— 97	85,79	0,29	4,95	5,76
Cormic	47— 55	52,79	0,10	1,51	2,86	50— 57	53,82	0,08	1,54	2,69
Trunchi/statură	27— 33	30,45	0,08	1,28	4,20	27— 34	30,64	0,08	1,49	4,86
is—sol/statură	53— 64	57,25	0,11	1,62	2,82	49— 60	56,45	0,09	1,53	2,71
ic—ic/a—a	64— 84	73,13	0,32	4,62	6,31	68— 92	80,10	0,28	4,76	5,94
a—a/statură	20— 24	22,73	0,07	1,01	4,44	20— 25	22,41	0,06	1,00	4,46
h—h/statură	21— 26	23,73	0,08	1,24	5,22	21— 27	23,41	0,06	1,02	4,35
ic—ic/statură	14— 18	16,52	0,06	0,91	5,50	15— 20	18,04	0,06	1,04	5,76
tro—tro/statură	48— 62	54,10	0,20	2,94	5,43	54— 70	60,31	0,20	3,43	5,68
Perimetrul toracic/statură	45— 61	52,30	0,20	2,98	5,69	41— 62	49,67	0,20	3,38	6,80
Perimetrul braţului/statură	13— 20	15,98	0,11	1,64	10,26	13— 21	17,35	0,09	1,58	9,10
Perimetrul coapsei/statură	25— 35	29,33	0,16	2,42	8,25	28— 39	33,71	0,16	2,72	8,06
Capacitatea vitală/statură	16— 39	27,17	0,40	5,12	18,84	11— 27	19,67	0,23	3,89	19,77

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Confruntînd aceste cifre cu datele obținute de Vandervael, care apreciază capacitatea vitală în funcție de statură, constatăm că mediile prezentate de noi, confruntate cu mediile staturii, indică o capacitate vitală foarte bună. Într-adevăr, după scara lui Vandervael, la o statură de 168—169 cm (media bărbaților de la Fundata), capacitatea vitală normală oscilează între 4 150 și 4 200 cm^3 la bărbați. De asemenea, la femei, la o statură de 155—156 cm (media femeilor de la Fundata), acest caracter oscilează între 2 760—2 800 cm^3. Or, mediile capacității vitale găsite pentru populația din Fundata depășesc mult aceste cifre de normalitate.

Capacitatea vitală, raportată la statură, prezintă un indice mediu de 27,17 la bărbați și de numai 19,67 la femei, fapt din care rezultă că coborîrea mediei feminine a acestui caracter față de cea masculină nu este numai în funcție de statură.

CONCLUZII

Populația masculină de la Fundata este caracterizată, din punct de vedere conformativ, printr-o talie medie supramijlocie, printr-un indice skelic mesatiskel, cel cormic fiind metriocorm (situație care se reflectă în indicele de lungime a trunchiului, a cărui medie se încadrează în limita inferioară a trunchiurilor lungi, precum și în indicele membrului inferior, care se încadrează la limita inferioară a clasei membrelor lungi).

Mediile indicelui umerilor și a bazinului se situează la limita inferioară a categoriilor mijlocii respective, iar forma trunchiului este, în medie, de tip intermediar. Indicele lui Rohrer indică în medie o troficitate bună, iar capacitatea vitală medie depășește mult cifra de normalitate la statura respectivă.

Dimensiunile corporale medii ale femeilor sînt de cele mai multe ori inferioare celor masculine, cu excepția diametrului bicristal și a perimetrului brațului, care sînt aproape egale cu cele ale bărbaților, și a perimetrului coapsei, care este mai mare decît al acestora din urmă.

Din punctul de vedere al proporțiilor, constatăm că femeile de la Fundata, mesatiskele și metriocorme în medie, prezintă o tendință spre subbrahiskelie și spre brahicormie. Indicele umerilor este aproape egal cu al bărbaților, pe care îi întrec prin indicele mediu al bazinului, prin indicele perimetrului brațului și mai ales prin acela al coapsei. În fine, indicele de troficitate este net superior celui masculin, în timp ce, raportate la statură, atît perimetrul toracic, cît și capacitatea vitală sînt inferioare.

Dacă comparăm datele obținute acum asupra conformației corporale a populației de la Fundata cu cele publicate asupra altor două sate din culoarul Bran (Șimon și Moeciu), vom constata, lăsînd la o parte unele mici oscilații cifrice nesemnificative, existența unor asemănări fundamentale, dar și unele diferențe. Astfel, atît seria masculină, cît și seria feminină de la Fundata prezintă în medie (în comparație cu seriile de același sex de la Șimon și Moeciu) o statură sensibil mai înaltă, dar o greutate mai mică și, în consecință, un indice de troficitate inferior.

Capacitatea vitală este cu mult mai mare (cu peste 1 000 cm^3 la bărbați și cu peste 500 cm^3 la femei), dar perimetrul toracic este mai puțin dezvoltat atît în valoare absolută, cît și în valoare relativă, în aceeași

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

situaţie aflîndu-se şi perimetrul coapsei. Indicele acromio-iliac este puţin mai jos la bărbaţi, în timp ce la femei el este puţin mai înalt, la fel ca indicele perimetrului braţului.

Credem că, dacă asemănările existente între populaţiile satelor comparate trebuie să fie puse pe seama apartenenţei la un acelaşi fond antropologic, diferenţele, care în majoritate par să ateste o tendinţă mai accentuată spre forme longilinii la Fundata decît în celelalte două sate învecinate (Şimon şi Moeciu), precum şi plusul în valorile medii ale capacităţii vitale ar putea să fie puse în raport cu particularităţile geografice ale acestui sat, situat la o altitudine de 1 200—1 300 m (în timp ce celelalte două sate prezintă o altitudine mai mică : 800—850 m), şi cu toate consecinţele care decurg din această aşezare.

LA CONFORMATION CORPORELLE ET SA VARIABILITÉ DIMORPHIQUE CHEZ LA POPULATION DE FUNDATA

RÉSUMÉ

La population masculine de Fundata est caractérisée, du point de vue de la conformation du corps, par une moyenne de la taille surmoyenne, par un indice skélique mésatiskèle (se situant près de la limite de la catégorie submacroskèle), par un indice cormique métriocorme, situations qui se reflètent également dans les valeurs de l'indice moyen du tronc (situé à la limite inférieure des troncs longs) et de l'indice moyen des membres inférieurs (situé à la limite inférieure de la classe des membres longs).

Les moyennes de l'indice des épaules et de celui du bassin se situent à la limite inférieure des catégories moyennes respectives, la forme du tronc (définie par l'indice acromio-iliaque) appartenant, en moyenne, à la classe intermédiaire. L'indice de Rohrer atteste une bonne trophicité moyenne, la capacité vitale moyenne dépasse de beaucoup le chiffre normal correspondant à la taille moyenne de la série.

Pour ce qui est de la population féminine, les dimensions moyennes du corps sont le plus souvent inférieures à celles des hommes, à l'exception du diamètre bicrétal et du périmètre du bras (qui y sont presque égaux à ceux des premiers), ainsi que du périmètre de la cuisse qui y est toujours supérieur.

Du point de vue des proportions, on constate que les femmes de Fundata, mésatiskèles et métriocormes en moyenne, présentent une tendance à la subbrachyskélie et à la brachycormie. L'indice des épaules est presque égal à celui des hommes, qu'elles dépassent par leur indice du bassin, par leur indice du périmètre du bras et en premier lieu par celui du périmètre de la cuisse. Enfin, leur indice de Rohrer est, en moyenne, nettement supérieur à celui des hommes.

La comparaison des données obtenues pour Fundata avec celles qui furent déjà publiées pour deux autres villages du défilé de Bran (Şimon et Moeciu) nous permet de constater, laissant de côté certaines oscillations

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

non significatives, l'existence de ressemblances fondamentales, mais aussi de quelques différences. Les deux échantillons de Fundata (masculin et féminin) offrent une stature en moyenne plus élevée, mais un poids moindre, et, par cet effet, un indice de trophicité moins accentué.

La capacité vitale est plus grande (de plus de 1 000 cm^3 chez les hommes et de plus de 500 cm^3 chez les femmes, ce qui ne peut tenir seulement à une stature en moyenne plus élevée), mais le périmètre thoracique est moins développé autant en valeur absolue que relative, la même situation se retrouvant pour le périmètre de la cuisse. L'indice acromio-iliaque y est un peu plus bas chez les hommes, mais un peu plus élevé chez les femmes, de même que l'indice du périmètre du bras.

Il nous semble que si les ressemblances fondamentales entre les villages que nous comparons ici trouvent leur explication dans le fait que leurs populations appartiennent au même fonds anthropologique, les différences que nous venons de souligner, dont certaines semblent indiquer une tendance plus forte vers les formes longilignes pour Fundata, ainsi que son surplus de la capacité vitale, pourraient être mises sur le compte des particularités d'ordre géographique de ce village, situé à une altitude de 1 200—1 300 m (tandis que Șimon et Moeciu ne présentent qu'une altitude de 800—850 m), ainsi que sur le compte de toutes les circonstances d'ordre écologique qui en découlent.

BIBLIOGRAFIE

1. Grimm H., *Grundriß der Konstitutionsbiologie und Anthropometrie*, Berlin, 1966.
2. Grințescu-Pop S., Enăchescu Th. et Vlădescu M., *Le type anthropologique de la population des villages de Șimon et Moeciu de Jos*, Ann. roum. Anthropol., 1967, **5**. 47.
3. Martin R. u. Saller K., *Lehrbuch der Anthropologie*, G. Fischer, Stuttgart, 1960.
4. Necrasov O., *Sur la variabilité des caractères anthropologiques de la population adulte de Șimon et Moeciu en fonction du sexe*, Ann. roum. Anthropol., 1967, **4**, 63.
5. Olivier G., *Morphologie et types humains*, Vigot, Paris, 1961.
6. Radu E., Vlădescu M. et Rudescu Al., *Considérations sur la variabilité somatique de la population des villages de Șimon et Moeciu*, Ann. roum. Anthropol., 1967, **4**, 53.
7. Saller K., *Leitfaden der Anthropologie*, G. Fischer, Stuttgart, 1964.
8. Vandervael Fr., *Biométrie humaine*, Ed. Desoer, Liège, 1964.

Centrul de cercetări antropologice,
București
Centrul de cercetări biologice, Iași,
Secția de antropologie,

Primit în redacție la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VI. CERCETAREA UNOR CONSTANTE BIOCHIMICE LA POPULAȚIA RURALĂ DIN FUNDATA

DE

TATIANA DRĂCHICESCU și S. ALOMAN

572:577.1

Devine din ce în ce mai evident faptul că pentru caracterizarea și definirea unui tip constituțional trebuie introduse și criterii biochimice.

Definirea exactă a valorilor normale ale unei componente biochimice, ca și compararea acestora, este foarte greu de realizat, pentru fiecare constantă sanguină existînd margini largi de variație inter- și intraindividuale. De aceea nu putem caracteriza un individ printr-un parametru fluctuant, iar un grup printr-o medie a unei dimensiuni care se prezintă sub forma unei curbe foarte largi.

Pe de altă parte, atunci cînd între două grupe umane se observă o diferență semnificativă, explicarea cauzalității ei este extrem de dificilă. Unii autori (Heuse, Leschi) consideră, pe baza unor cercetări efectuate asupra raselor mari, că nivelul unor componente biochimice sau minerale (glicemie, colesterolemie, sodiu, potasiu) depinde de tipul antropologic, în timp ce Pikkarainen, pe baza studiilor complexe asupra gemenilor, arată că există și un determinism genetic individual sau familiar al acestora.

Cercetările de acest gen se află încă în stadiul adunării unui material experimental cît mai vast pentru ca, pe baza unor corelații cît mai complete și variate asupra variabilității acestor caractere, să putem cunoaște determinismul lor.

În continuarea cercetărilor complexe întreprinse de Centrul de cercetări antropologice în culoarul Branului, a fost efectuată în vara anului 1967 o anchetă antropologică în satul Fundata. Ca indicatori ai principalelor metabolisme (glucidic, lipidic și protidic) au fost determinate: glicemia (metoda Folin-Wu), colesterolemia totală (metoda Bloor) și proteinemia totală (citire refractometrică).

Glicemia are o valoare medie de 0,77 g $^0/_{00}$ la femei și de 0,85 g A$^0/_{00}$ la bărbați, cu variații nesemnificative legate de vîrstă. Valorile se grupează

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

destul de omogen în jurul mediei, curba fiind plasată în stînga domeniului fiziologic (valorile normale fiind 0,60—1,20 g‰) (tabelul nr. 1 şi fig. 1

Colesterolemia totală are valoarea medie de 2,14 g‰ la femei şi 2,30 g‰ la bărbaţi. Urmărindu-se repartiţia pe grupe de vîrstă, se

Tabelul nr. 1

Repartiţia valorilor glicemiei la ambele sexe

Sexul	♂		♀	
Grupe vîrstă	M ± eM	σ	M ± eM	σ
20—29	0,76±0,12	0,46	0,75±0,89	3,56
30—39	0,84±0,38	1,32	0,75±0,39	1,81
40—49	0,85±0,49	1,18	0,80±0,19	0,77
50—59	0,85±0,49	2,04	0,79±0,28	1,22

observă o creştere a nivelului colesterolemic paralel cu vîrsta la femei, în timp ce la bărbaţi au loc o scădere a valorii medii la grupa de vîrstă 40—49 de ani şi o creştere la grupa următoare (50—59 de ani) (tabelul nr. 2 şi fig. 2). Curba de repartiţie este deplasată, ca şi la glicemie, în stînga domeniului fiziologic.

Proteinemia totală prezintă următoarele valori medii: 7,45 g% la femei şi 7,76 g% la bărbaţi. Curba de repartiţie, atît la femei cît şi la bărbaţi, este uşor deplasată spre dreapta domeniului fiziologic (tabelul nr. 3 şi fig. 3).

Aspectul biochimic general plasează populaţia din satul Fundata la limita inferioară a normalului în ce priveşte glicemia, ceea ce conduce

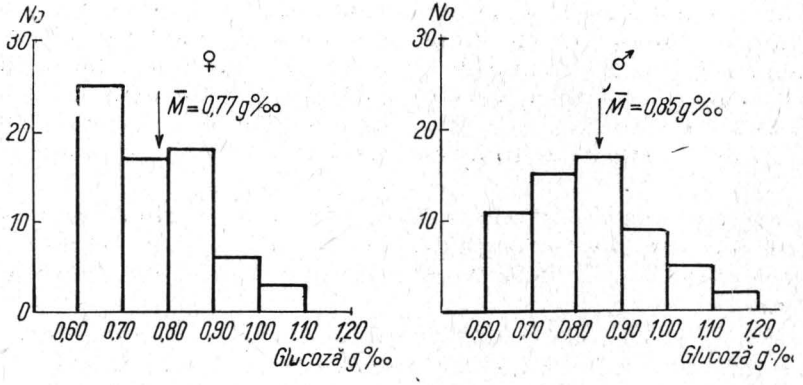

Fig. 1. — Repartiţia valorilor glicemiei la ambele sexe.

la concluzia unui metabolism glucidic minim, în timp ce metabolismul proteic şi cel lipidic, prin valorile găsite, sînt echilibrate.

Dată fiind altitudinea satului cercetat (1 200 m), ne-am propus să comparăm datele găsite de noi cu cele ale altor anchete în zone asemănătoare şi de joasă altitudine, pentru a vedea dacă ipoteza altor cercetă-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

tori privind corelația dintre altitudine și nivelul glicemic și colesterolemic se verifică și pe materialul nostru.

Tabelul nr. 2

Repartiția valorilor colesterolemiei la ambele sexe

Sexul	♂		♀	
Grupe vîrstă	M ± eM	σ	M ± eM	σ
20—29	2,08±0,76	2,87	2,06±0,21	1,03
30—39	2,17±0,50	1,74	2,23±0,55	2,06
40—49	2,12±0,15	0,57	2,23±0,65	2,21
50—59	2,54±1,39	5,58	2,36±0,64	2,28

Din tabelul nr. 4 reiese o creștere a glicemiei invers proporțională cu altitudinea (excluzînd satele Poiana, Jina, Galda, ale căror date brute nu le-am avut la dispoziție pentru prelucrare, dar care prezentau o glicemie situată la limita superioară a normalului — 1,20 g‰).

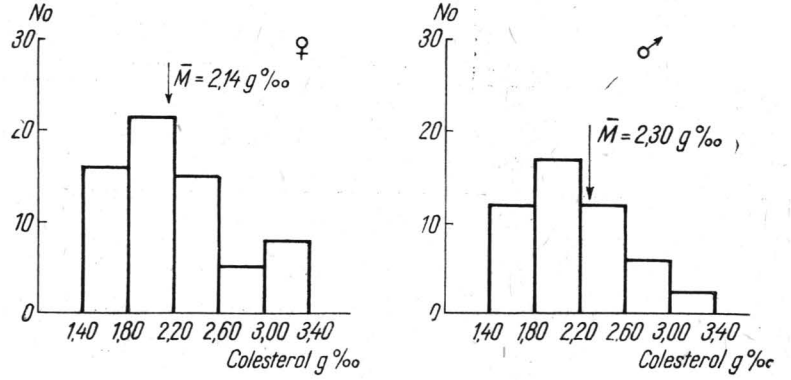

Fig. 2. — Repartiția valorilor colesterolemiei la ambele sexe.

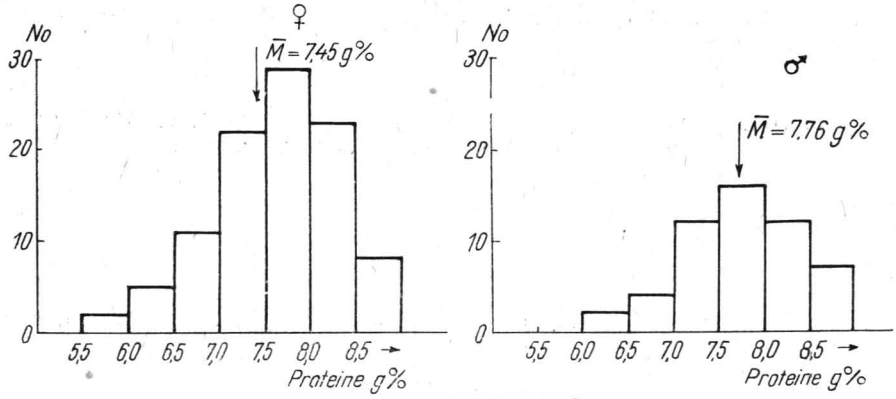

Fig. 3. — Repartiția valorilor proteinemiei la ambele sexe.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Colesterolemia dă de asemenea rezultate discordante prin valorile găsite la Fundata.

Tabelul nr. 3

Repartiţia valorilor proteinemiei la ambele sexe

Sexul	♂		♀	
Grupe vîrstă	M ± eM	σ	M ± eM	σ
20–29	7,81±0,34	1,36	7,69±0,53	2,32
30–39	7,62±0,15	0,54	7,52±0,24	1,34
40–49	7,93±0,37	1,60	7,32±0,59	2,6
50–59	7,65±0,80	2,50	7,75±0,51	2,6

Această constatare ne face să înclinăm spre ipoteza lui Bigot, care afirmă că, dintre cei trei factori: tipul antropologic, climatul şi hrana, aceasta din urmă este cea mai importantă.

Tabelul nr. 4

Variaţia comparativă a glicemiei şi colesterolemiei în funcţie de altitudine

Altitudine (m)		1200	920	814	516	400
Localitatea		Fundata	Bătrîna	Cîmpul lui Neag	Nucşoara	Văgiuleşti
Glicemie (g‰)	♂	0,85	0,75	0,90	1,05	1,05
	♀	0,77	0,75	0,94	1,05	1,03
Colesterolemie (g‰)	♂	2,30	0,75	1,69	1,62	2,22
	♀	2,14	0,85	1,55	1,62	2,20

În mod cert, aceste caractere biochimice sînt foarte sensibile la influenţele mezologice şi de aceea observatorul trebuie să ţină seama de factorii ecologici în sens mai larg, urmărind dinamic variabilitatea acestor caractere.

RECHERCHE DE CERTAINES CONSTANTES BIOCHIMIQUES CHEZ LA POPULATION DE FUNDATA

RÉSUMÉ

En cherchant la glycémie, la cholestérolémie et la protéinémie chez la population du village de Fundata, nous avons trouvé des valeurs qui situent la population à la limite inférieure du normal, en ce qui concerne la glycémie, tandis que les deux autres constantes biochimiques présentent des valeurs moyennes équilibrées.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

En comparant nos données à celles des autres chercheurs nous n'avons plus trouvé une corrélation entre le niveau de la glycémie et de la cholestérolémie avec l'altitude.

BIBLIOGRAFIE

1. Benoist J., *Les Martiniquais (Étude anthropologique et biologique d'une population métisée)*, Thèse de doctorat, 1963.
2. Bigot A., *La glycémie chez les Tamouls de Pondichéry*, Anthropologie, 1957, **61**, *1—2*.
3. Dumitrescu H., Băluță V., Bușilă E., Dinulescu E. et Neacșu C., *Constantes biochimiques dans la population de quelques villages de montagne et de plaine de la région de Hunedoara, Roumanie*, VIe Congrès Intern. Sci. Anthropol., Paris, 1962.
4. Dumitru Maria et Drăghicescu Tatiana, *Recherches sur quelques constantes biochimiques de la population rurale de Roumanie*, Ann. roum. Anthropol., 1965, **2**.
5. Dumitru-Tibera Maria și Cioară Neli, *Cercetarea unor constante biochimice din regiunea Hunedoara*, St. cerc. antropol., 1965, **2**, *2*.
6. Milcu Șt.-M. și Dumitrescu H., *Cercetări antropologice în ținutul Pădurenilor — satul Bătrîna*, Edit. Acad. R. P. R., București, 1961.
7. Milcu Șt.-M. și Dumitrescu H., *Structura antropologică, privită comparativ, a satelor Nucșoara și Cîmpu lui Neag*, Edit. Academiei, București, 1966.
8. Pikkarainen J., Tokkunen J. a. Kulonen E., *Serum cholesterol in Finnish Twins*, Amer. J. hum. Genet., 1966, **18**, *2*.

Centrul de cercetări antropologice
București

Primit în redacție la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VII. CERCETĂRI SEROLOGICE ÎN SATUL FUNDATA

DE

SIMONA BERONIADE şi S. ALOMAN

118.221.2

Cercetările antropologice multilaterale întreprinse în iulie 1967 de Centrul de cercetări antropologice în zona culoarului Bran din judeţul Braşov au avut drept scop studiul complex al populaţiei din comuna Fundata. În cele ce urmează se consemnează repartiţia unor grupe de sînge şi factori senzitivi din această aşezare, urmînd ca într-o lucrare ulterioară să se abordeze alte probleme serologice referitoare la populaţia respectivă.

Eşantionul prezentat în lucrarea de faţă se referă la persoanele născute în Fundata, avînd minimum o generaţie parentală originară din această comună, reflectînd astfel aspectul serologic al populaţiei actuale din sat.

Drept criteriu de comparaţie au fost utilizate rezultatele obţinute anterior de alte cercetări în aceeaşi zonă (1), (2), care includ aşezările: Bran, Sohodol, Predeluţ, Măgura, Peştera, Şirnea, Moeciu şi Şimon. Toate aceste localităţi, însumate sub denumirea de „sate din culoar", au format un eşantion utilizabil statistic.

Deoarece cercetările antropologice din zona Bran urmează să fie completate cu o seamă de alte localităţi din culoar, lucrarea de faţă se limitează la compararea datelor din satul Fundata cu restul datelor însumate ale cercetărilor efectuate pînă în prezent.

Cei 676 de subiecţi din Fundata, testaţi serologic în sistemul sanguin ABO, arată o bună omogenitate şi echilibrul genetic al eşantionului cu un $\chi_1^2 = 0.378$ şi un $P \sim 50\%$. De asemenea, eşantionul „sate din culoar", cu 1 326 de subiecţi testaţi serologic, prezintă un $\chi_1^2 = 1.087$ de omogenitate cu un $P \sim 30\%$, care asigură valabilitatea utilizării lui pentru comparaţii cu Fundata (tabelul nr. 1).

În sistemul ABO, grupul sanguin A are o frecvenţă fenotipică redusă (41.86%) la Fundata faţă de eşantionul „sate din zonă" (48.79%), asemănîndu-se cu frecvenţele reduse de grup A din zonele muntoase ale judeţului Braşov, găsite de cercetări recente (3), în timp ce celelalte sate din culoarul Bran se apropie mai mult de datele mai vechi (4) recol-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Repartiţia fenotipurilor A B O

Localitatea	Nr.	A	B	O	AB	χ^2 P (n=1)
Fundata	676	283	114	242	37	0.378
		41.86±1.8	16.87±1.4	35.80±1.8	5.47±0.8	0.50
Sate din culoar	1 326	647	163	448	68	1.087
		48.79±1.3	12.29±0.9	33.79±1.2	5.13±0.6	0.30

tate din aceeaşi zonă (culoarul Bran). În orice caz, factorul sanguin A este cel care diferenţiază şi prin aceasta, implicit, individualizează Fundata faţă de celelalte sate cercetate, deoarece ponderea mare din testul χ^2 la compararea celor două eşantioane (tabelul nr. 6) cu valori de $\chi^2_3 = 11.93$ şi $P < 1\%$ pentru fenotipuri $\chi^2_2 = 14.54$ cu $P < 1^0/_{00}$ pentru frecvenţele genetice (p, q, r) se datoreşte diferenţelor dintre frecvenţele factorului A. Ceilalţi factori sanguini din sistemul ABO, respectiv, B, O şi AB, nu prezintă diferenţe semnificative nici fenotipic, nici genotipic. Semnalăm o frecvenţă B ceva mai ridicată (16.87%) la Fundata faţă de eşantionul de comparaţie (B = 12.29%), care reprezintă o compensare genetică obişnuită de interrelaţii între A şi B.

Subgrupele A_1A_2 şi, implicit, A_1 B, A_2 B (tabelul nr. 2) au frecvenţe fenotipice şi genotipice (tabelul nr. 3) apropiate între eşantioane, testul $\chi^2_3 = 1.03$ şi $P \sim 80\%$ pentru subgrupe indicînd un fond comun pentru ambele eşantioane.

Tabelul nr. 2

Repartiţia fenotipurilor subgrupelor A B O

Localitatea	A_1	A_2	A_1B	A_2B
Fundata	235	48	29	8
	34.76±2.6	7.10±1.4	4.29±1.1	1.18±0.2
Sate din culoar	539	108	54	14
	40.65±1.8	8.14±1.0	4.07±0.7	1.06±0.4

Determinarea factorilor sanguini M, N şi MN totalizează 624 de subiecţi la Fundata şi 1 273 de subiecţi la eşantionul de comparaţie zonală (tabelul nr. 4).

Repartiţia frecvenţelor fenotipice ale sistemului sanguin MN se situează în limitele obişnuite pentru ambele eşantioane, astfel încît ele nu se diferenţiază semnificativ din punct de vedere statistic. Tabelul nr. 6 arată pentru fenotipurile observate M, N, MN un $\chi^2_3 = 3.176$ cu o probabilitate $P \sim 20\%$ şi pentru frecvenţele genetice m şi n între eşantioane

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

un $\chi_1^2 = 0{,}015$ cu un $P \sim 90\%$, ceea ce arată încadrarea şi, implicit, nediferenţierea Fundatei faţă de celelalte sate însumate din eşantionul de comparaţie.

Tabelul nr. 3

Repartiţia genotipurilor A B O

Localitatea	p	p_1	p_2	q	r
Fundata	0.2754	0.2313	0.0421	0.1193	0.6052
Sate din culoar	0.3222	0.2612	0.0662	0.0915	0.5863

În sistemul sanguin Rh, determinările s-au rezumat la stabilirea frecvenţei Rh_0 pe 676 de subiecţi la Fundata şi 1 247 de subiecţi din eşantionul de comparaţie zonală (tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 4

Repartiţia feno- şi genotipurilor MN

Localitatea	Nr.	M	N	MN	m	n
Fundata	624	219 35.10±1.9	104 16.66±1.5	301 48.24±2.0	0.5092	0.4907
Sate din culoar	1 273	395 31.03±1.2	225 17.67±1.0	653 51.30±1.4	0.5068	0.4931

Frecvenţele relative fenotipice Rh (+) de 86.83% la Fundata şi 87.32% la „sate din culoar", precum şi rh (−) de 13.17% la Fundata şi 12.68% la „sate din culor", nu sînt diferenţiabile statistic. Nici frecvenţele genetice R şi r nu prezintă diferenţe efective: Fundata $R = 0.6317$ şi $r = 0.3629$ faţă de $R = 0.6439$ şi $r = 0.3561$ pentru „satele din culoar".

Determinarea statusului secretor salivar a fost efectuată pe 684 de subiecţi la Fundata şi pe 921 de subiecţi în „satele din culoar". Diferenţele fenotipice dintre eşantionul Fundata (tabelul nr. 5) cu 74.70% secretori şi respectiv, 25.30% nesecretori şi eşantionul „sate din culoar" cu 71.11% secretori şi, respectiv, 28.89% nesecretori, analizate statistic, fără să indice cu certitudine o diferenţiere efectivă, lasă să se înţeleagă că totuşi Fundata, comparată la statusul secretor salivar, cu „satele din culoar" (tabelul nr. 6) cu un $\chi_1^2 = 2.529$ şi $P \sim 10\%$, se apropie de o diferenţiere fenotipică, cu atît mai mult cu cît şi frecvenţele genetice S şi s sînt aproape semnificativ diferite, cu un $\chi_1^2 = 3.819$ şi $P \sim 5\%$ (tabelul nr. 6).

Dar nu numai statusul secretor salivar arată o tendinţă de diferenţiere între Fundata şi eşantionul de comparaţie, ci şi testul gustativ (P.T.C.), cu o frecvenţă fenotipică de 90.17% gustători pentru phenylthiouree şi,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

respectiv, 9.83% negustători la Fundata, se diferenţiază din punctul de vedere al frecvenţelor fenotipice faţă de „satele din culoar" cu 84.85% gustători şi 15.15% negustători (tabelul nr. 5). În compararea lor, testul

Tabelul nr. 5

Repartiţia feno- şi genotipurilor factorilor Rh, secretori şi gustativi

Localitatea	Nr.	Rh	rh	R	r	Rh Rh Rh rh rh rh
Fundata	676	587 86.83±1.3	89 13.17±1.3	0.6371	0.3629	40.59 46.24 13.17
Sate din culoar	1 247	1 089 87.32±0.9	158 12.68±0.9	0.6439	0.3561	41.46 45.86 12.68
Localitatea	**Nr.**	**Se**	**se**	**S'**	**s'**	**Se Se Se se se se**
Fundata	684	511 74.70±1.6	173 25.30±1.6	0.4970	0.5030	24.70 50.00 25.00
Sate din culoar	921	655 71.11±1.4	266 28.89±1.4	0.4625	0.5375	21.39 49.72 28.89
Localitatea	**Nr.**	**T**	**t**	**T'**	**t'**	**T T T t t t**
Fundata	733	661 90.17±1.1	72 9.83±1.1	0.6865	0.3135	34.39 55.78 9.83
Sate din culoar	1 109	941 84.85±1.1	168 15.15±1.1	0.6107	0.3893	26.08 58.74 15.15

Tabelul nr. 6

Comparaţia eşantioanelor prin χ^2

Localitatea		ABO p. q. r.	MN m. n.	Rh R. r.	Se S'. s'	T T'. t'
Fundata	χ^2/p	11.93 0.01	3.176 0.20	0.093 0.75	2.529 0.10	4.633 0.03
Sate din culoar	χ^2/p	14.54 0.001	0.015 0.90	0.192 0.70	3.819 0.05	23.172 0.001

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

$\chi_1^2 = 4.633$ cu $P \sim 3\%$ este semnificativ statistic. Frecvențele genetice $T' = 68.65\%$ și $t' = 31.35\%$ pentru Fundata și $T' = 61.07\%$ și $t' = 38.93\%$ pentru eșantionul „sate din culoar" (tabelul nr. 5), analizate statistic, arată o diferențiere evidentă cu $\chi_1^2 = 23.172$ și $P \sim 1‰$ (tabelul nr. 6).

O dată cu completarea datelor prin cercetarea sistematică a fiecărei comune se va putea elabora o lucrare care să reflecte tabloul serologic al microzonei, cu variațiile particulare ale fiecărui sat în parte.

RECHERCHES SÉROLOGIQUES DANS LE VILLAGE DE FUNDATA

RÉSUMÉ

Le présent travail fait partie d'une série d'études sérologiques effectuées dans une région montagneuse de Roumanie.

Les résultats obtenus pour le village de Fundata sont comparés à ceux obtenus pour d'autres villages de la même zone.

Les auteurs étudient les systèmes ABO (avec les sous-groupes), Rh, MN, Se, ainsi que le facteur gustatif.

En ce qui concerne le système ABO, on trouve à Fundata, par rapport à la zone, une basse fréquence de groupe A et une plus haute fréquence de groupe B, les sous-groupes présentant une différence négligeable.

Pour les systèmes MN et Rh, on ne remarque aucune différence statistiquement significative entre les deux échantillons comparés.

L'étude du *status* sécréteur salivaire nous indique une faible différence pour les deux échantillons, pendant que pour le test gustatif la différence devient nette.

Après des recherches complètes dans la zone, on se propose d'élaborer sur la base des conclusions qui se détacheront de notre analyse un travail de synthèse concernant cette région montagneuse.

BIBLIOGRAFIE

1. Beroniade Simona și Aloman S., *Cercetări serologice asupra populației din satul Șimon*, St. cerc. antropol., 1967, **4**, *1*.
2. Beroniade Simona, Tibera-Dumitru Maria et Aloman S., *Recherches sérologiques dans les villages de Șimon et Moeciu de Jos*, Ann. roum. Anthropol., 1967, **4**.
3. Necrasov Olga, *Recherches séro-anthropologiques dans les Carpates roumaines*, Acta F. R. N. Univ. Comen., **X**, *8*; Anthropologia, 1966, *11*.
4. Rîmneanțu Petre, *Problema iradierii românilor din Transilvania în Principatele Române*, Cluj, 1946.

Centrul de cercetări antropologice,
București

Primit în redacție la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDIUL ANTROPOLOGIC AL POPULAȚIEI DIN SATELE MARAMUREȘENE CUHEA, IEUD ȘI DRAGOMIREȘTI (BAZINUL IZEI)

I. INTRODUCERE

DE

OLGA NECRASOV

572.5

Studiul antropologic al populației actuale a Maramureșului nu a fost încă abordat, dacă facem abstracție de datele referitoare la frecvența grupelor sanguine din sistemul OAB și Rh(D), integrat în trei studii sintetice asupra variabilității repartiției acestor proprietăți în România, în general. În ceea ce privește structura antropologică a populației sale vechi, amintim că I. Popovici a publicat recent un studiu asupra seriei de schelete deshumate în comuna Cuhea, în apropierea ruinelor bisericii voievodale din acest sat, datînd unele din secolul al XIV-lea, iar altele din secolul al XIII-lea (săpăturile arheologului R. Popa).

Satele a căror populație a fost cercetată de un grup de antropologi din Iași sînt următoarele: Cuhea, Dragomirești și Ieud.

Comunele cercetate în această primă etapă a studiilor noastre sînt din cele mai vechi așezări ale regiunii istorico-etnografice Maramureș, integrată astăzi în județul Maramureș. Astfel, *Cuhea* (satul de unde ar fi venit în Moldova Dragoș-vodă) este citată, într-un document datînd din anul 1353, ca fiind capitala unui district și proprietate a voievozilor Ștefan și Ioan, fiii lui Iuga-vodă. Pe de altă parte, conform cu unele tradiții, localitatea ar fi fost mult mai veche, aici desfășurîndu-se o luptă între românii localnici și o ceată de unguri, condusă de ducele Almoș (tatăl lui Arpad), desprinsă de grosul trupelor, în cursul căreia Almoș și-ar fi găsit moartea. Aceasta ar însemna că satul a existat deja în secolul al IX-lea. Comuna *Dragomirești*, numită astfel după un fiu al voievodului Balc, Dragomir, este amintită cu acest nume în documentele de la începutul secolului al XV-lea. Se pare însă că alte documente îl citează încă din 1385, dar sub un alt nume. În fine, *Ieud* (situat pe o vale laterală a bazinului Izei) este pomenit în cronici începînd din 1365. De altfel, biserica

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

de lemn din deal este datată din 1364. Se pare însă că această așezare este de asemenea, mult mai veche, deoarece romanii au scos sare dintr-o salină situată aici în locul denumit azi „Iezer" (unde a fost găsită și o monedă romană, datînd din anul 105 e.n.).

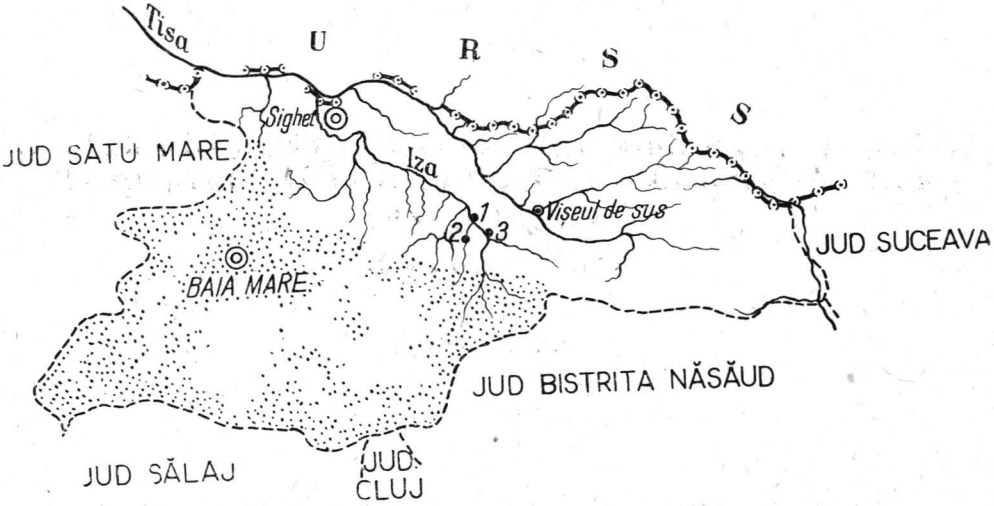

Fig. 1. — Județul Maramureș. Nepunctat zona etno-istorică. Sate cercetate: 1, Cuhea, 2, Ieud; 3, Dragomirești.

OCUPAȚIA LOCUITORILOR

Locuitorii acestor sate se ocupă, în primul rînd, de agricultură și creșterea vitelor, unii dintre ei fiind muncitori (în special mineri și forestieri) sau funcționari.

Bărbații cercetați de noi se repartizează astfel după profesiune:

Profesiunea	*Cuhea*	*Ieud*	*Dragomirești*
Agricultori	90,00 %	77,77 %	65,26 %
Muncitori	7,00 %	17,17 %	32,62 %
Funcționari		1,01 %	2,10 %
Diverse	3,00 %	4,04 %	

Majoritatea femeilor se ocupă de agricultură și de munci casnice.

MATERIALUL ȘI METODA DE LUCRU

Studiul antropologic asupra populației din cele trei sate maramureșene a fost realizat cercetîndu-se cîte o serie de bărbați și alta de femei, aparținînd unor familii originare din satele respective. Indivizii studiați aveau vîrsta de 21—60 de ani și se grupează în următoarele serii:

Satul	*Bărbați*	*Femei*
Cuhea	100	100
Ieud	100	105
Dragomirești	95	99

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Studiul adulţilor s-a referit la dimensiuni cefalo-faciale şi corporale, preluate pe teren după metoda clasică R. Martin, care au servit apoi la stabilirea unor indici. Datele biometrice obţinute au fost completate prin observarea unor caractere morfologice descriptive, precum şi prin aprecierea tipologică a fiecărui subiect. Au fost făcute de asemenea, determinări asupra grupelor sanguine din sistemul OAB. În fine, în scopul obţinerii unor date referitoare la variabilitatea indicelui cefalic din generaţie în generaţie, s-a studiat şi variabilitatea indicelui cefalic şi a dimensiunilor componente, la copiii în vîrstă de 7—15 ani (total : 592 de băieţi şi 461 fete).

În acest mod, studiul celor trei sate maramureşene este deocamdată alcătuit din următoarele capitole :

I. *Studiul regiunii cefalo-faciale, al pigmentaţiei şi al tipului antropologic*, de O. Necrasov, M. Cristescu, D. Botezatu şi C. Feodorovici.

II. *Conformaţia corporală şi variabilitatea ei dimorfică*, de M. Roşca, A. Lazăr, Gh. Ştefănescu şi M. Onofrei.

III. *Frecvenţa proprietăţilor grupale din sistemul OAB*, de D. Botezatu, G. Ghiorghiu şi R. Klüger.

ÉTUDE ANTHROPOLOGIQUE DE LA POPULATION DES VILLAGES DE CUHEA, IEUD ET DRAGOMIREŞTI (BASSIN DE L'IZA, MARAMUREŞ)

NOTE INTRODUCTIVE

RÉSUMÉ

Cette note introductive présente le matériel d'étude provenant des villages cités: 3 séries masculines et 3 séries féminines d'adultes (21—60 ans), ainsi que 6 séries d'enfants (3 de garçons et 3 de filles, âgés de 7à 15 ans), appartenant tous à des familles originaires de ces villages. Comme méthode de travail, ce furent les méthodes classiques de R. Martin complétées par celle de v. Eickstedt qui furent employées dans les 3 notes qui composent la *suite de travaux* consacrés aux trois villages de la province historique Maramureş.

En même temps, des données y sont fournies concernant l'apparition de ces villages dans les documents officiels (Cuhea — 1353 ; Ieud — 1365 ; Dragomireşti — 1385), ainsi que sur l'occupation des sujets adultes.

BIBLIOGRAFIE

1. Dermer J. şi Marin I., *Maramureşul românesc*, Edit. Cartea românească, Bucureşti, 1936.
2. Filipaşcu A., *Istoria Maramureşului*, Edit. Cartea românească, Bucureşti, 1940.
3. Mureşan V. şi Major E., *Distribuţia grupelor sanguine în reg. Maramureş.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

4. Necrasov O., Botezatu D. et Iacob M., *Considérations sur la répartition des groupes sanguins du système OAB et de leurs facteurs héréditaires en Roumanie*, Ann. roum. Anthropol., 1967, **4**, 17.
5. Necrasov O., Botezatu D. et Iacob M., *Sur la répartition des facteurs Rh (D) en Roumanie*, Ann. roum. Anthropol., 1968, **5**.
6. Popovici I., *Considerații antropologice asupra unor schelete din cimitirul din sec. XIV de la Cuhea — Maramureș*, St. cerc. antropol., 1968, **V**, *1*, 33.
7. Tibera-Dumitru M., *Distribuția grupelor sanguine ABO la români*, Probl. de antropol., 1963, **VII**, 29.

Centrul de cercetări biologice, Iași,
Secția de antropologie

Primit în redacție la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

II. STUDIUL REGIUNII CEFALO-FACIALE, AL PIGMENTAȚIEI ȘI AL TIPULUI ANTROPOLOGIC DIN SATELE CUHEA, IEUD ȘI DRAGOMIREȘTI

DE

OLGA NECRASOV, MARIA CRISTESCU, D. BOTEZATU și C. FEODOROVICI

572.5

1. *Diametrul antero-posterior* (g-op) prezintă medii ce se integrează în categoria mijlocie (la limita superioară a acesteia) atît la bărbați, cît și la femei în comunele Cuhea și Ieud. La Dragomirești, mediile masculine și feminine sînt puțin mai mari, situîdu-se în categoria diametrelor lungi (limita inferioară a acesteia). Distribuția pe categorii este marcată la Cuhea și Ieud prin absența sau prin mica frecvență a categoriilor extreme și predominanța diametrelor de categorie mijlocie. La Dragomirești însă, dacă categoria foarte scurtă este slab reprezentată, în schimb cea foarte lungă este destul de frecventă, marea majoritate a cazurilor integrîndu-se în categoriile mijlocie și lungă.

Diametrul transversal (eu-eu) oferă medii care se situează în toate cele trei sate și la ambele sexe în categoria largă. În timp ce însă la bărbați situația ocupată de medii este aproape centrală în cadrul acestei clase, la femei ele se situează la limita sa inferioară. Distribuția pe categorii este caracterizată prin absența diametrelor foarte înguste, prin o foarte mică frecvență a celor înguste, clasa predominantă fiind cea largă, urmată de cea mijlocie. Diametrele foarte largi, reprezentate destul de mediocru la Cuhea și Ieud, apar însă mai frecvent la Dragomirești.

Diametrul vertical (t-v) este caracterizat prin medii ce se situează în clasa mijlocie la bărbați (media cea mai înaltă fiind realizată la Ieud urmînd apoi cea de la Cuhea și în ultimul loc cea de la Dragomirești). La femei, mediile aparțin tot clasei mijlocii la Cuhea și Ieud, dar se situează în categoria joasă la Dragomirești. Din punctul de vedere al repartiției pe categorii, remarcăm lipsa diametrelor foarte joase și predominanța celor mijlocii. Diametrele înalte sînt încă bine reprezentate la Cuhea și mai ales la Ieud, frecvența lor fiind însă mai mică la Dragomirești. Situația diametrelor joase este exact inversă. Diametrele foarte înalte sînt foarte puține la Cuhea și Ieud și absente la Dragomirești.

ST. CERC. ANTROPOL., 1968, t. 5, nr. 2, p. 187–202

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Diametrul frontal minim (ft-ft) prezintă medii ce aparţin categoriei largi la Cuhea şi Ieud şi categoriei foarte largi (limita inferioară) la Dragomireşti. Repartiţia acestei dimensiuni este caracterizată prin absenţa diametrelor foarte înguste, raritatea celor înguste, majoritatea aparţinînd clasei largi la Cuhea şi Ieud şi clasei foarte largi la Dragomireşti.

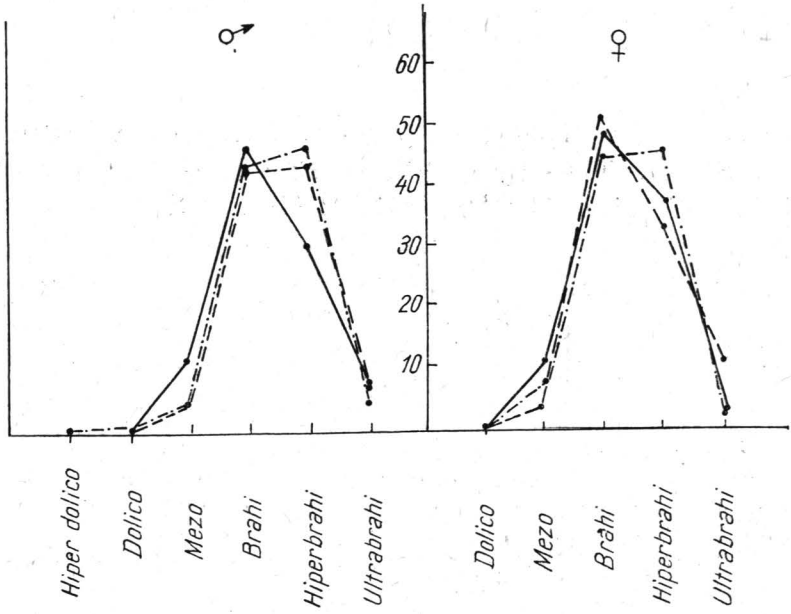

Fig. 1. — Repartiţia indicilor cefalici la bărbaţi şi femei.
– – – – Chea
–.–.–.– Ieud
——— Dragomireşti

Indicele cefalic se caracterizează prin medii hiperbrahicefale la Cuhea şi Ieud (limita inferioară a acestei categorii), în timp ce la Dragomireşti mediile de la ambele sexe sînt brahicefale (situate însă spre limita superioară a acestei clase). Repartiţia este marcată de absenţa categoriilor dolicocefale (afară de seria masculină din Ieud, cu 1% dolicocefali moderaţi). Mezocefalii sînt foarte rari la Cuhea şi Ieud, dar puţin mai frecvenţi la Dragomireşti. Categoriile predominante sînt cea brahicefală şi hiperbrahicefală la Cuhea şi Ieud, la Dragomireşti primii fiind însă mai frecvenţi decît cei de-al doilea. În fine, ultrabrahicefalii sînt rari.

Indicele vertico-longitudinal este în medie hipsicefal accentuat în cele trei sate şi la ambele sexe, observîndu-se totuşi o hipsicefalie mai pronunţată la Ieud şi mai puţin pronunţată la Dragomireşti. Repartiţia pe categorii se caracterizează prin predominanţa covîrşitoare a formelor hipsicefale (mai frecvente la Ieud şi Cuhea decît la Dragomireşti), precum şi prin absenţa categoriei camecefale în primele două sate, ea fiind însă reprezentată printr-un singur caz la Dragomireşti.

Indicele vertico-transversal oferă medii tapeinocefale (limita superioară a acestei clase), cifrele cele mai ridicate întîlnindu-se tot în cele două serii de la Ieud şi cele mai joase în cele de la Dragomireşti. Repartiţia este carac-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

terizată prin predominanţa formelor tapeinocefale, printr-o frecvenţă moderată a celor metriocefale (mai frecvente la Ieud decît la Cuhea şi Dragomireşti) şi prin numărul extrem de mic de acrocefali în primele două sate (absente însă în cel din urmă).

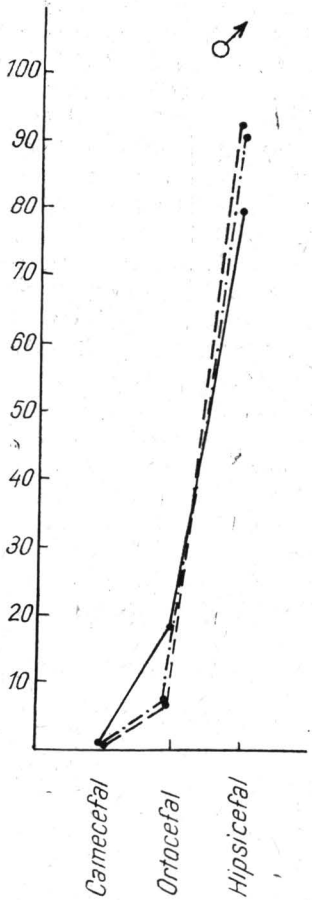

Fig. 2. — Repartiţia indicilor vertico-longitudinali la bărbaţi.
– – – – Cuhea
–.–.–.– Ieud
———— Dragomireşti

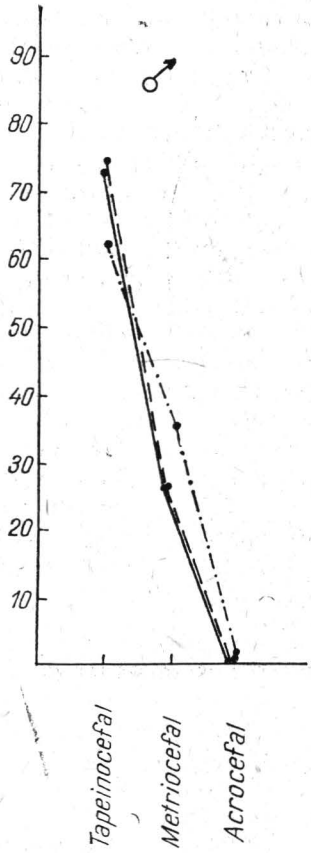

Fig. 3. — Repartiţia indicilor vertico-transversali la bărbaţi.
– – – – Cuhea
–.–.–.– Ieud
———— Dragomireşti

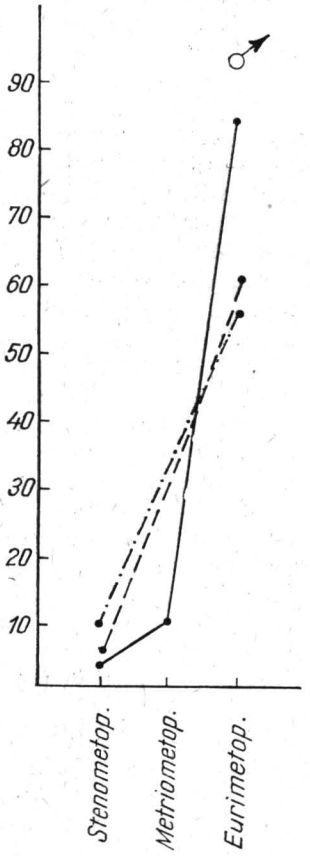

Fig. 4. — Repartiţia indicilor fronto-parietali la bărbaţi.
– – – – Cuhea
–.–.–.– Ieud
———— Dragomireşti

Indicele fronto-parietal este în medie peste tot eurimetop, mai accentuat însă la Dragomireşti decît la Cuhea şi mai ales la Ieud. Repartiţia pe categorii oferă întotdeauna o majoritate de frunţi eurimetope (mai accentuată la Dragomireşti decît la celelalte două sate). În raport cu aceasta, şi formele metriometope sînt aici mai puţin frecvente decît la Ieud şi Cuhea, formele stenometope fiind foarte rare în toate cele trei sate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CARACTERELE SOMATOSCOPICE ALE REGIUNII CEFALICE

Fruntea în seriile masculine este cel mai frecvent înclinată sau dreaptă, frunţile foarte înclinate fiind foarte rare. În seriile feminine, fruntea dreaptă este majoritară, prezentînd însă frecvenţe mijlocii ale variantei uşor înclinate. Atît la bărbaţi, cît şi la femei predomină frunţile de înălţime mijlocie, urmînd apoi cele înalte, ultimul loc fiind ocupat de cele joase.

Linia creştetului este cel mai frecvent orizontală atît la bărbaţi, cît şi la femei, profilul arcuit, apoi cel ascendent fiind mai puţin frecvente.

Occipitalul prezintă o predominanţă a formelor mijlociu bombate, urmînd apoi la Cuhea şi Ieud cele aplatisate dar din contră cele bombate la Dragomireşti. Formele foarte bombate sînt absente. De notat o frecvenţă mai mare a formelor mijlocii la femei decît la bărbaţi, această majorare fiind realizată aici pe seama formelor aplatisate.

Urechea prezintă la bărbaţi o frecvenţă ridicată a formelor de mărime mijolcie, urmînd apoi cele mari la Cuhea şi mai ales la Ieud (unde frecvenţa acestora este ridicată), locul al doilea fiind însă ocupat de categoria mică la Dragomireşti. La femei, dacă categoria majoritară rămîne tot cea mijlocie, locul al doilea este însă ocupat întotdeauna de forma mică, urechile mari fiind relativ rare (afară de Ieud). În ceea ce priveşte lobul urechii, el este cel mai frecvent mijlociu sau depărtat la bărbaţi, la femei categoria majoritară fiind aceea a lobului lipit, cea mijlocie ocupînd locul al doilea. Ca mărime, el este cel mai frecvent mijlociu de mare la bărbaţi, tipul mic şi mare întrunind procente aproape egale la Cuhea şi Ieud, în timp ce la Dragomireşti locul al doilea este ocupat de lobul mic. La femei, frecvenţa majoritară continuă să fie a lobului de mărime mijlocie, urmîndu-i însă ca frecvenţă lobul mic (cu procente foarte ridicate la Dragomireşti).

2. DIMENSIUNILE ŞI CONFORMATIA REGIUNII FACIALE

Diametrul bizigomatic (zy-zy) oferă medii ce se situează la bărbaţi, ca şi la femei, la limita superioară a clasei mijlocii. Repartiţia pe categorii este marcată prin absenţa categoriei foarte îngustă (afară de un singur caz la Cuhea), prin predominanţa categoriei mijlocii, după care urmează cea largă, apoi cea îngustă , ultimul loc fiind ocupat (afară de seria feminină de la Dragomireşti) de formele foarte largi (cu procente foarte mici, afară de cele două serii de la Dragomireşti, unde feţele foarte largi sînt puţin mai frecvente).

Diametrul bigoniac (go-go) întruneşte medii ce aparţin categoriei largi în seriile masculine (media de la Dragomireşti fiind însă mai accentuat largă decît la celelalte două sate), ele situîndu-se la femei în categoria mijlocie (din aceeaşi scară generală întrebuinţată, în lipsa unei scări dimorfice). Şi în seriile feminine, media de la Dragomireşti prezintă o cifră superioară faţă de celelalte două sate. Repartiţia pe categorii, afară de frecvenţa peste tot neglijabilă a categoriilor înguste (îngust + foarte îngust), prezintă unele diferenţe de la sat la sat. Astfel, în seria masculină de la Cuhea predomină la paritate categoriile foarte largă şi largă, urmate de cea mijlocie. În cea de la Ieud predomină categoria foarte largă, ur-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

mată de categoriile largă şi mijlocie (la paritate). În cea de la Dragomireşti frecvenţa categoriei foarte largă se apropie de 50%, urmată fiind de categoria largă, iar apoi de cea îngustă, ambele avînd procente apropiate.

Înălţimea morfologică a feţei (n-gn) prezintă medii care se integrează în categoria înaltă atît în ceea ce priveşte seriile masculine cît şi cele feminine. Remarcăm însă că media seriei masculine de la Dragomireşti este puţin mai joasă decît aceea a seriilor de la Cuhea şi Ieud, în timp ce seria feminină din acelaşi sat oferă, dimpotrivă, o medie uşor superioară. Din punctul de vedere al repartiţiei, categoria predominantă este cea înaltă (cu procentele cele mai mari în seriile de la Ieud), venind apoi categoria mijlocie, urmată îndeaproape de cea foarte înaltă. Categoria joasă este mult mai puţin reprezentată, cea foarte joasă oferind procente neglijabile.

Înălţimea părţii superioare a feţei (n-sto) este caracterizată prin medii masculine care se situează în categoria foarte înaltă (la limita ei inferioară). Remarcăm şi aici că seria masculină de la Dragomireşti prezintă o medie puţin mai joasă decît celelalte două sate. Mediile feminine, apreciate după scara unitară (în lipsa unei scări dimorfice), se integrează în categoria înaltă. Repartiţia după categorii se caracterizează prin predominanţa formelor foarte înalte (peste 50%), procentajul acestora fiind cel mai ridicat la Ieud. Urmează apoi categoria înaltă, cea mijlocie ocupînd ultimul loc, categoriile joasă şi foarte joasă fiind absente.

Indicele parieto-jugal prezintă medii care se situează în categoria mijlocie pentru seriile masculine (limita inferioară) şi în categoria mică pentru seriile feminine. Repartiţia pe categorii prezintă frecvenţe mari în clasele mijlocie şi mică, categoria mare fiind mai puţin frecventă.

Indicele jugo-mandibular aparţine categoriei mijlocii, atît în ceea ce priveşte seriile masculine, cît şi cele feminine. Şi în cazul acestui caracter observăm că cifrele medii obţinute pentru cele două serii de la Dragomireşti oferă valori mai ridicate decît acelea din Cuhea şi Ieud. Repartiţia acestui indice este caracterizată prin predominanţa categoriei mijlocii, urmată de cea îngustă la bărbaţi. La femei, repartiţia este mai variabilă de la sat la sat, categoria predominantă rămînînd însă tot cea mijlocie, urmată fiind fie de cea largă (Ieud şi Dragomireşti), fie de cea îngustă (Cuhea).

Indicele morfologic al feţei are mediile masculine şi feminine situate în categoria leptoprosopă (limita inferioară a acesteia), cu excepţia seriei masculine de la Dragomireşti, a cărei medie se situează la limita superioară a categoriei mezoprosope. Repartiţia pe categorii a acestui indice prezintă o gamă largă, clasa predominantă fiind însă cea leptoprosopă, urmată foarte îndeaproape de cea mezoprosopă (cu procente foarte apropiate de prima, cu excepţia seriilor de la Ieud, unde aceasta din urmă este sensibil mai puţin frecventă decît prima). Categoriile hiperleptoprosopă şi euriprosopă, cu pocente mai mult sau mai puţin apropiate între ele, sînt încă destul de bine reprezentate (frecvenţa euriprosopilor fiind cea mai joasă în seriile de la Ieud şi cea mai ridicată în acelea de la Dragomireşti). În fine, hipereuriprosopii sînt reprezentaţi prin procente foarte mici.

Indicele feţei superioare prezintă medii mezene în seriile masculine, cît şi în cele feminine (după scara unitară, în lipsa celei dimorfice). Repartiţia pe categorii ne indică o predominanţă a celei mezene (peste 50%), urmată la Ieud de cea leptenă, iar la Dragomireşti de cea eurienă,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

la Cuhea aceste două categorii fiind reprezentate prin procente egale. Categoriile extreme, hipereurienă şi hiperleptenă, sînt foarte puţin reprezentate.

Dimensiunile nasului sînt caracterizate prin medii ale lungimii sale aparţinînd categoriei mijlocii (situîndu-se aici la limita superioară a

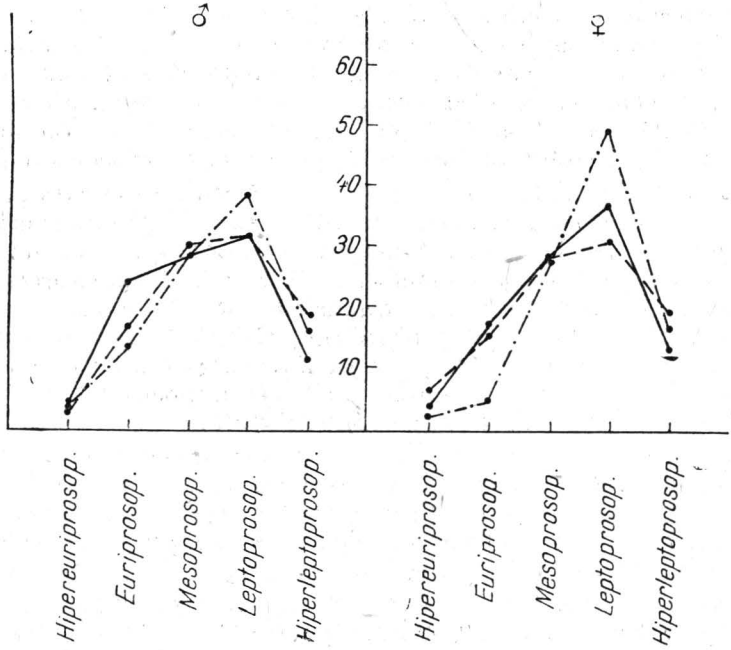

Fig. 5. — Repartiţia indicilor morfologici ai feţei la bărbaţi şi femei.
– – – – Cuhea
–.–.–.– Ieud
——— Dragomireşti

acesteia). Repartiţia pe categorii prezintă o gamă foarte largă, categoriile predominante fiind cea mijlocie la Cuhea şi Ieud (urmate îndeaproape de categoriile lungă şi scurtă) şi cea lungă la Dragomireşti (celelalte două categorii, mijlocie şi scurtă, urmîndu-i însă foarte îndeaproape). Categoriile extreme sînt încă relativ bine reprezentate.

Lărgimea nasului oferă medii înguste, situate la extrema limitei superioare a acestei categorii. Repartiţia este iarăşi foarte largă, toate categoriile fiind reprezentate. Frecvenţele cele mai mari revin însă categoriilor îngustă şi mijlocie, urmate de cea foarte îngustă şi cea largă, categoria foarte largă fiind puţin frecventă.

Indicele nazal în seriile masculine se caracterizează prin medii mezorine (aproape de limita acestei categorii spre cea leptorină). Apreciate în funcţie de scara unitară (în lipsa unei scări diferenţiate pe sexe), mediile seriilor feminine se situează fie la limita superioară a categoriei leptorine

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

(Cuhea şi Dragomireşti), fie la limita inferioară a categoriei mezorine (Ieud). Repartiţia pe categorii este foarte largă, chiar categoriile extreme fiind relativ bine reprezentate, frecvenţele cele mai mari revenind însă categoriilor mezorină şi leptorină.

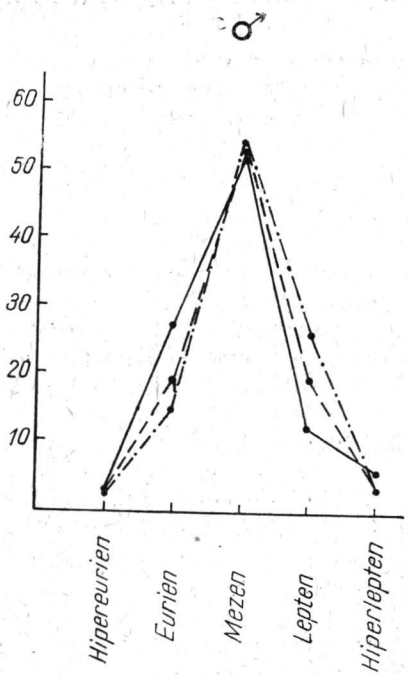

Fig. 6. — Repartiţia indicilor faciali superiori la bărbaţi.
– – – – Cuhea
–.–.–.– Ieud
——— Dragomireşti

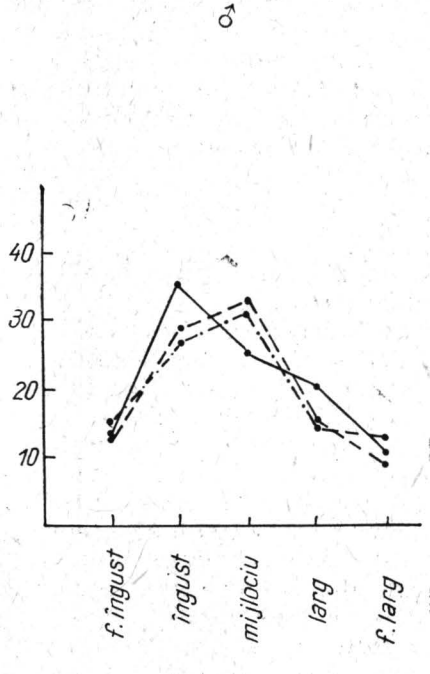

Fig. 7. — Repartiţia indicilor nazali la bărbaţi.
– – – – Cuhea
–.–,–.– Ieud
——— Dragomireşti

CARACTERELE MORFOSCOPICE ALE REGIUNII FACIALE

Conturul facial prezintă în seriile masculine o predominanţă a formelor pentagonoid-alungite (formate din suprapunerea unui dreptunghi pe un triunghi), mult mai accentuate la Ieud în comparaţie cu celelalte două sate, unde formele ovale întrunesc procente apropiate. În seriile feminine, dimpotrivă, forma predominantă este cea ovală, forma pentagonoid-alungită, care ocupă locul al doilea, fiind mult mai puţin frecventă. Celelalte forme sînt mult mai rare, cu procente uneori neglijabile atît la bărbaţi, cît şi la femei.

Malarele oferă, din punctul de vedere al poziţiei, frecvenţele cele mai înalte corespunzătoare categoriei mijlocii, după care urmează categoria malarelor frontalizate (cu frecvenţe mult mai mici însă), ultimul loc fiind ocupat de tipul temporal. Şi gradul de dezvoltare al malarelor este predominant mijlociu, celelalte două categorii oferind procente mai mici.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Nasul prezintă la bărbaţi un profil cel mai frecvent drept sau slab convex, formele ondulată şi concavă fiind mult mai rare. La femei, forma cea mai des întîlnită este cea dreaptă, forma convexă fiind mai puţin frecventă.

Fanta palpebrală este cel mai obişnuit de lărgime mijlocie şi dreaptă. Fantele dispuse oblic sînt mai rare.

Bărbia mijlociu de înaltă este predominantă, urmînd apoi categoria bărbiilor înalte. Din punctul de vedere al dispoziţiei, frecvenţele cele mai mari sînt atinse la categoria proeminentă, urmată de cea dreaptă, bărbiile retrase fiind mai rare.

3. STATURA

Mediile staturii masculine aparţin categoriei supramijlocii în satele Cuhea şi Dragomireşti (prima situată la limita inferioară, cea de-a doua la limita superioară a acestei categorii) şi categoriei mijlocii în satul Ieud (situată la limita superioară a acesteia). La femei, mediile aparţin categoriei mijlocii în seriile de la Cuhea şi Ieud şi categoriei supramijlocii în seria de la Dragomireşti.

Repartiţia pe categorii în seriile masculine se caracterizează pentru cele trei sate printr-o frecvenţă foarte joasă a taliilor foarte mici şi foarte mari, prin absenţa taliilor uriaşe, precum şi prin predominanţa numerică a taliilor mari (deosebit de bine reprezentate la Dragomireşti). În ceea ce priveşte clasele mijlocii, observăm că, în timp ce clasa mijlocie este bine reprezentată la Cuhea, ocupînd aici locul al doilea, la Ieud şi Dragomireşti este clasa submijlocie, urmată imediat în acest din urmă sat de clasa supramijlocie. În fine, clasa taliilor mici este bine reprezentată la Ieud, dar mai puţin frecventă la Cuhea şi Dragomireşti. Aceleaşi caracteristici ale distribuţiei pe categoriile taliei se repetă în linii mari şi în seriile feminine.

4. PIGMENTAŢIA

Pigmentaţia irisului prezintă în toate seriile o predominanţă a irisurilor intermediare, urmate îndeaproape de cele închise, ultimul loc fiind ocupat (dar cu frecvenţe destul de apreciabile încă) de irisurile deschise.

Tabelul nr. 2

Repartiţia pigmentaţiei irisului

Pigmentaţia irisului	BĂRBAŢI						FEMEI					
	Cuhea		Ieud		Dragomireşti		Cuhea		Ieud		Dragomireşti	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Deschisă (1a — 2b)	21	21,00	30	30,00	18	18,94	21	21,00	14	13,33	17	17,17
Intermediară (3—11)	47	47,00	39	39,00	45	47,36	40	40,00	57	54,28	48	48,48
Închisă (12—16)	32	32,00	31	31,00	32	33,68	39	39,00	34	32,38	34	34,34

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

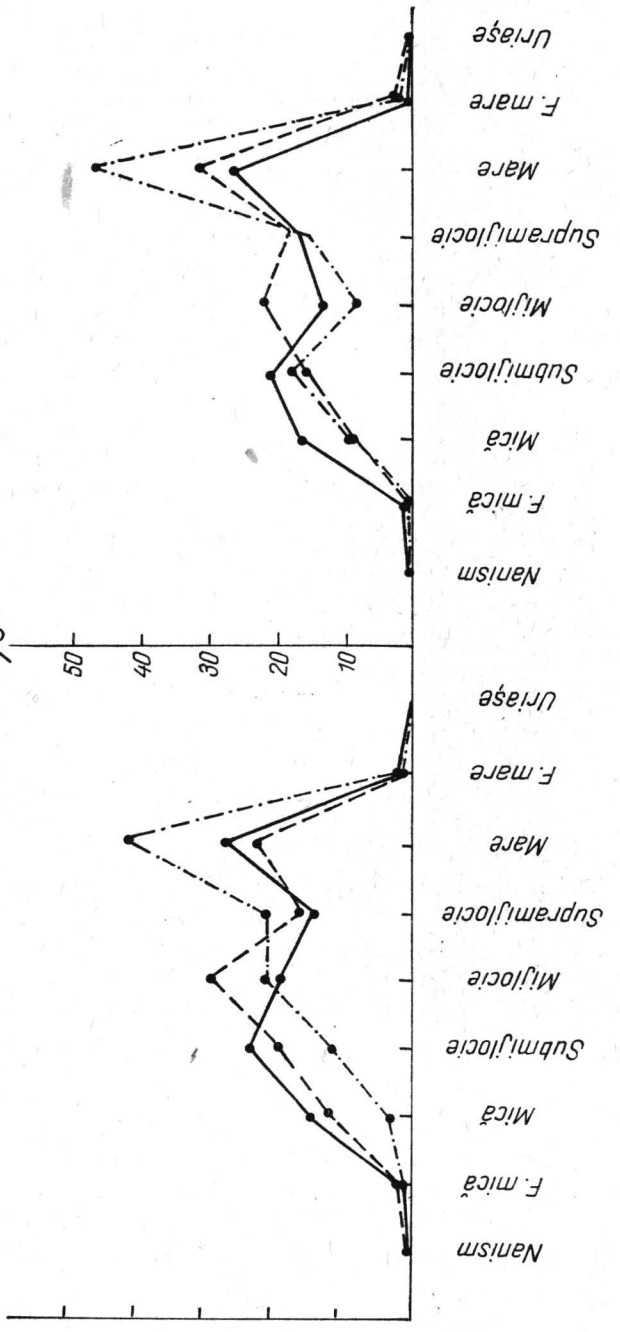

Fig. 8. — Repartiţia staturii la bărbaţi şi femei.
– – – – Cuhea
–.–.–.– Ieud
——— Dragomireşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Pigmentaţia părului este caracterizată printr-o predominanţă covîrşitoare a pigmentaţiei brune, părul castaniu şi cel blond închis oferind frecvenţe foarte mici sau chiar neglijabile. Părul blond deschis este absent. Trebuie să notăm însă şi prezenţa părului roşcat, cu procente tot atît de joase ca acelea ce revin părului blond închis.

Tabelul nr. 3

Repartiţia pigmentaţiei părului

Pigmentaţia părului	BĂRBAŢI						FEMEI					
	Cuhea		Ieud		Dragomireşti		Cuhea		Ieud		Dragomireşti	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Blond închis (M—O)	1	1,00	1	1,00	3	3,15	2	2,00	1	0,95	—	—
Castaniu (P—T)	5	5,00	4	4,00	4	4,20	9	9,00	7	6,66	7	7,07
Brun (U—Y)	93	93,00	95	95,00	86	90,61	86	86,00	96	91,42	91	91,91
Roşu (I—VII)	1	1,00	—	—	2	2,10	3	3,00	1	0,95	1	1,01

Modul de combinare a pigmentaţiei ochilor şi a părului prezintă în toate cele trei sate, atît la bărbaţi, cît şi la femei, o predominanţă a asociaţiei dintre părul brun şi ochii intermediari, locul al doilea fiind ocupat de asociaţia părului brun cu ochii bruni, locul al treilea de asociaţia părului brun cu ochii deschişi. Celelalte combinaţii oferă frecvenţe foarte mici, aproape nesemnificative. Vom semnala totuşi că părul blond închis se asociază în aceste trei sate aproape exclusiv cu ochii deschişi (la-2b).

5. CONCLUZII ASUPRA TIPULUI ANTROPOLOGIC

Datele obţinute ne arată că în medie populaţia celor trei sate maramureşene studiate de noi este unitară. Ea este de talie mijlocie sau înaltă hiperbrahicefală, hipsicefală, dar tapeinocefală, eurimetopă, leptoprosopă sau mezoprosopă, dar mezenă, mezorină sau leptorină, cu părul în majoritatea covîrşitoare brun şi cu ochii de culoare cel mai frecvent intermediară (avînd însă bine reprezentate şi tipurile : închis şi deschis). Aceste caracteristici generale integrează perfect această populaţie în tipul antropologic structural general al populaţiei româneşti, aşa cum acesta a fost stabilit de cercetările de pînă acum.

Ca microvariaţii, semnalăm tendinţa populaţiei din Dragomireşti spre talii mai înalte şi spre dimensiuni orizontale cefalice mai mari (cea verticală fiind mai mică) şi spre feţe mai largi. O tendinţă contrară se observă pentru Ieud, satul Cuhea ocupînd o poziţie intermediară.

Din punct de vedere tipologic, caracteristicile de ansamblu precum şi studiul individual al subiecţilor ne arată un fond dinaric majoritar, la care se adaugă un element nordic încă foarte puternic, urmînd apoi elementul mediteranoid şi esteuropoid (aproape la paritate). Elementul alpin este mult mai slab reprezentat, cel armenoid, protoeuropoid şi mongoloid oferind frecvenţe foarte mici.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

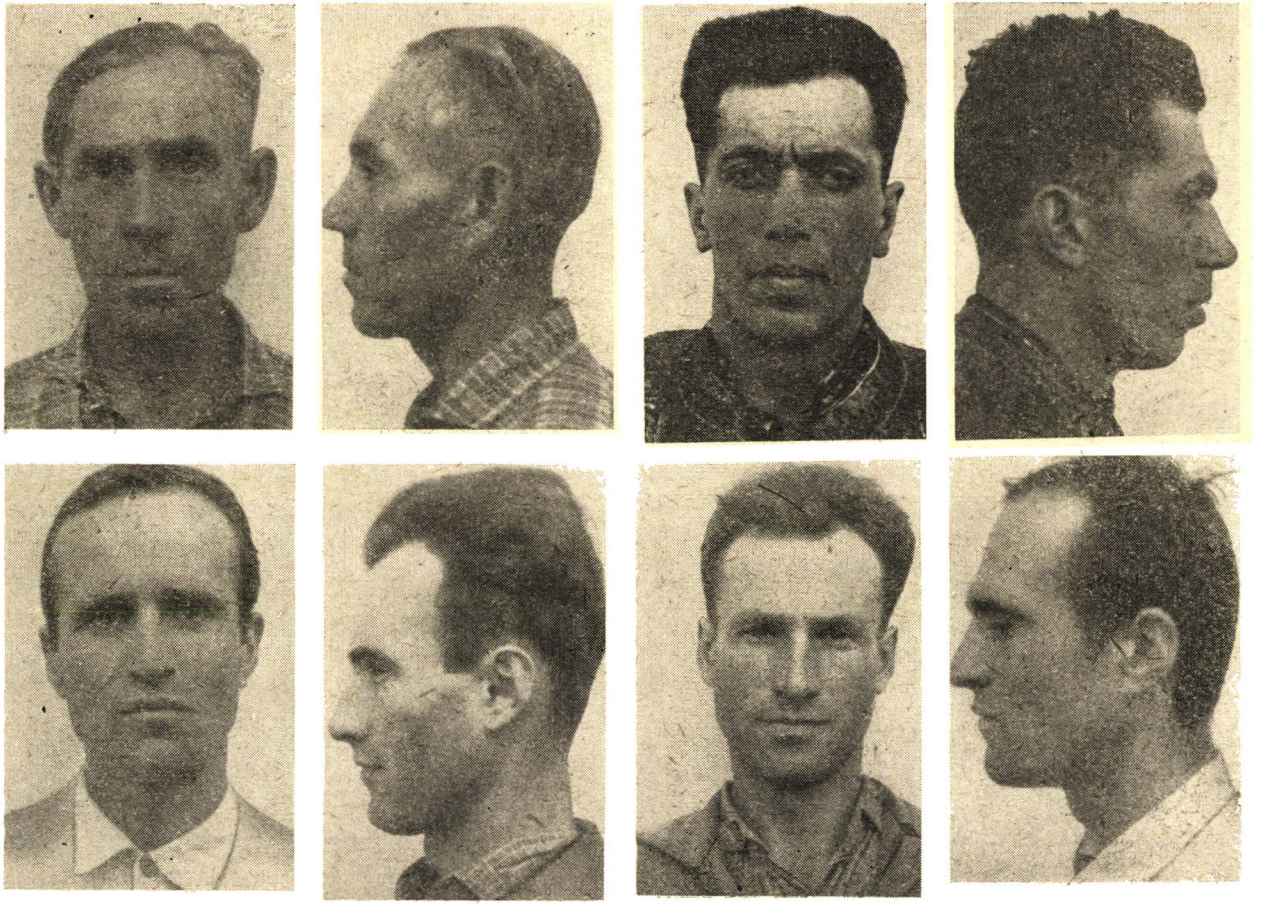

PLANSA I. — Tipuri de bărbaţi (Maramureş)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PLANȘA II. — **Tipuri de bărbați (Maramureș)**

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PLANŞA III. — Tipuri de femei (Maramureş)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PLANSA IV. — Tipuri de femei (Maramureș)

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

II. ÉTUDE DE LA RÉGION CÉPHALO-FACIALE, DE LA PIGMENTATION, DE LA STATURE ET DU TYPE ANTHROPOLOGIQUE DE LA POPULATION DES VILLAGES DE CUHEA, IEUD ET DRAGOMIREŞTI

RÉSUMÉ

L'étude des séries masculines et féminines provenant des villages cités nous met en présence d'une population assez uniforme du point de vue de ses particularités anthropologiques, venant s'intégrer dans le type structural général de la population roumaine.

Dans son ensemble c'est une population de taille moyenne ou élevée, hyperbrachycéphale ou brachycéphale, hypsicéphale mais tapéinocéphale, eurymétope, leptoprosope ou mésoprosope, mais mésène, mésorhynienne ou leptorhynienne, avec une énorme majorité de chevelures brunes, mais à iris le plus fréquemment moyens (les iris bruns et clairs y étant cependant encore bien représentés).

Comme microvariations, signalons d'abord la tendance de la population de Dragomireşti à des tailles plus élevées et à de plus grandes dimensions horizontales de la tête (le diamètre vertical y étant moindre) et à des visages plus larges. Une tendance contraire s'observe à Ieud, la village de Cuhea occupant une situation intermédiaire.

Du point de vue typologique, les données de statistique collective, ainsi que l'étude individuelle des sujets, nous indiquent un fonds majoritaire dinarique, auquel il faut ajouter un fort élément nordique suivi des éléments méditerranoïde et esteuropoïde (à presque égalité). L'élément alpin est plus faiblement représenté, tandis que les éléments armenoïde, protoeuropoïde et mongoloïde ne le sont qu'exceptionnellement.

BIBLIOGRAFIE

1. Dumitrescu M. şi Dumitrescu H., *Tipul antropologic*, în *Cercetări antropologice în ţinutul Pădureni: satul Bătrîna*, Bucureşti, 1950, 73–162.
2. Dumitrescu H., Ciovîrnache M. şi Căncriulescu R., *Cercetare antropologică comparativă asupra moţilor de pe Criş şi a moţilor de pe Arieş*, St. cerc. antropol., 1964, **I**, *1*, 57–68.
3. Dumitrescu-Ciovîrnache M. şi Dumitrescu H., *Structura antropologică*, în *Structura antropologică privită comparativ a satelor Nucşoara şi Cîmpu lui Neag*, Bucureşti,, 1966, 59–92.
4. Grinţescu-Pop S., Enăchescu Th. şi Georgescu V., *Contribuţie la studiul relaţiei dintre dimorfismul sexual dimensional cefalic şi structura antropologică*, St. cerc. antropol., 1965, **2**, *2*, 229–240.
5. Grinţescu-Pop S., Enăchescu Th. et Vlădescu M., *Le type anthropologique de la population des villages de Şimon et Moeciu*, Ann. roum. Anthropol., 1967, **4**, 47–52.
6. Necrasov O., *Recherches anthropologiques dans le N–E de la Roumanie*, Ann. Sci. Univ. de Jassy, 1941, **XXVII**, 583–760.
7. Necrasov O., *Contribution à l'anthropologie de la Bucovine*, Ann. Sci. Univ. de Jassy, 1944, **XXX**, *1–2*, 1–37.
8. Necrasov O., Pop S. şi Enăchescu Th., *Contribuţie la studiul antropologic al populaţiei din bazinul superior al Bistriţei (Hangu)*, Probl. de antropol., 1957, **III**, 255–298.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

9. Necrasov O., *Contribution à l'étude des dinariques en Roumanie*, Homo, 1962, **13**, *1—2*, 102—108.
10. Necrasov O., Pop S., Enăchescu Th. et Rişcuţia C., *Recherches anthropologiques dans une région relativement isolée des Carpates orientales : Le Pays de Vrancea*, Ann. roum. Anthropol., 1964, **1**, 45—54.
11. Necrasov O., Botezatu D., Ghiorghiu G., Cotuna D., et Feodorovici C., *Nouvelles données anthropologiques sur le „Pays des Dorna"*, Ann. roum. Anthropol., 1965, **2**, 37—50.
12. Necrasov O., Grinţescu-Pop S., Enăchescu Th. şi Vlădescu M., *Studiul antropologic al populaţiei din cîteva sate din Muntenia, situate în bazinele Argeş şi Teleajen*, St. cerc. antropol., 1967, *4*, *1*, 38—62.
13. Papilian V. şi Velluda C., *Cercetări antropologice asupra moţilor dintre Arieşe*, Acad. Rom. Mem. Secţ., şt. **III**, **XV**, 19.
14. Pop S., Enăchescu Th. şi Georgescu V., *Tipul antropologic*, în *Cercetări antropologice în Ţara Haţegului : Clopotiva*, Bucureşti, 1956, 67—190.
15. Pop S., Enăchescu Th. şi Georgescu V., *Faciesul antropologic al satului Alun*, Probl. de antropol., 1961, **VI**, **III**, 156.
16. Rainer F., *Enquêtes anthropologiques dans trois villages roumains des Carpates*, Bucureşti, 1937.

Centrul de cercetări biologice, Iaşi,
Secţia de antropologie

Primit în redacţie la 1 iulie 1958

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

III. CONFORMAȚIA CORPORALĂ ȘI VARIABILITATEA EI DIMORFICĂ LA POPULAȚIA DIN SATELE CUHEA, IEUD ȘI DRAGOMIREȘTI

DE

MARIA ELENA ROȘCA, ANA LAZĂR, GH. ȘTEFĂNESCU și MARGARETA ONOFREI

572.512

În lucrarea de față ne-am propus să urmărim variabilitatea conformației corporale a eșantioanelor de adulți studiate în satele maramureșene Cuhea, Ieud și Dragomirești (tabelul nr. 1).

VALORI ABSOLUTE

Statura. Analiza parametrilor de poziție ai acestin dimensiuni, precum și repartiția procentuală a indivizilor în categoriile scării Martin ne-au permis unele constatări interesante privind populația studiată. Astfel, s-au remarcat diferențe semnificative în variabilitatea staturii celor trei sate. În ceea ce privește seriile de bărbați, cea mai mică statură o prezintă seria din satul Ieud, cu o medie de 166,08 cm, situată în categoria mijlocie a scării Martin. Îi urmează, în ordine crescîndă, seria din Cuhea cu o medie de 167,71 cm, situată la limita inferioară a categoriei supramijlocii. Cea mai înaltă statură o deține seria de bărbați din Dragomirești, cu o medie de 169,05 cm, plasată în apropierea limitei superioare a categoriei supramijlocii. Diferențele constatate sînt semnificative din punct de vedere statistic (testul de semnificație prezintă valori între 2 și 5).

În ceea ce privește seriile feminine, populația satelor Cuhea și Ieud oferă medii ale staturii foarte apropiate (155,09 cm, 155,17 cm), situate în categoria mijlocie. Seria care se îndepărtează semnificativ, prezentînd cea mai mare valoare medie a staturii, ca și în cazul seriilor masculine, este cea din Dragomirești cu o medie de 157,36 cm, situată în categoria supramijlocie.

Constatările de mai sus privind variabilitatea staturală a populației celor trei sate maramureșene sînt confirmate și de repartiția procentuală a indivizilor în categoriile scării Martin. Dacă toate cele trei serii masculine prezintă o predominanță a staturilor mari, ea este mult mai marcată la seria din Dragomirești (46,31%) față de cea din Cuhea (31,31%) și îndeo-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

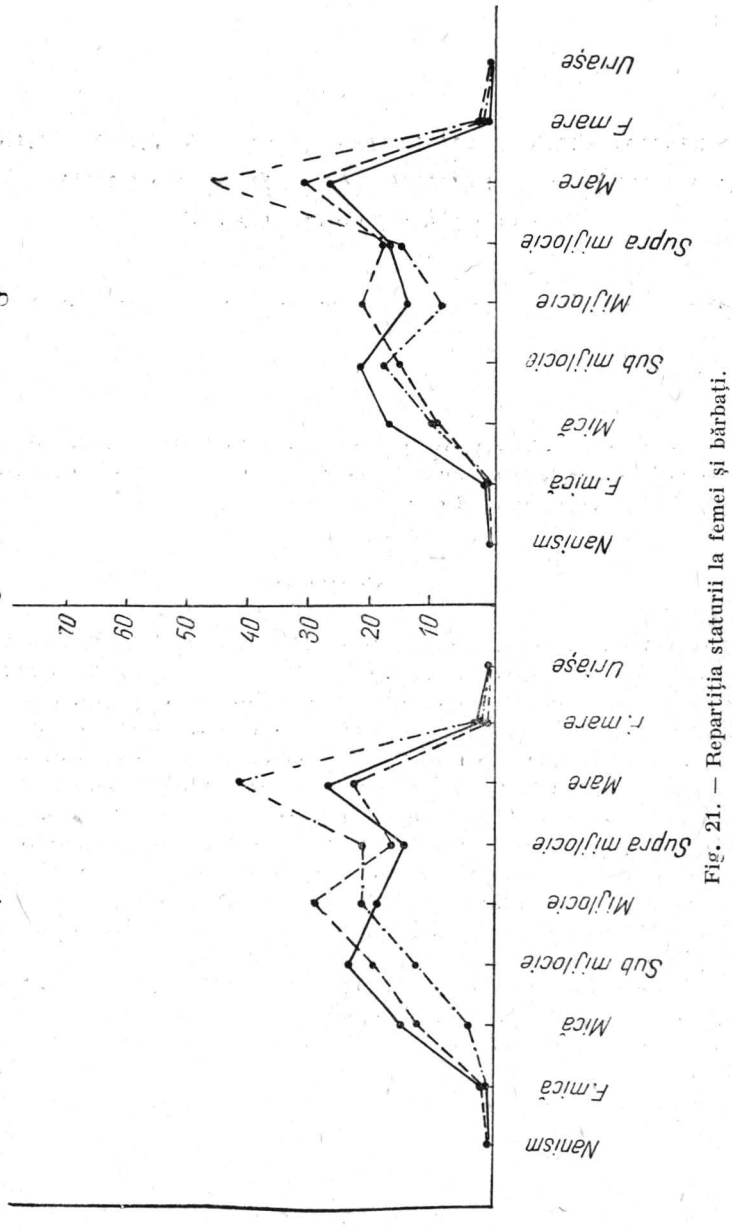

Fig. 21. — Repartiția staturii la femei și bărbați.

– – – – Cuhea
——— Ieud
–.–.–.– Dragomirești

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

sebi față de cea din Ieud (27,27%). Se semnalează de asemenea prezența staturilor foarte mici (deși în procent scăzut) la Ieud și absența lor în celelalte sate precum și frecvența mai mică la Ieud a staturilor foarte mari.

Referindu-ne acum la seriile feminine, se constată că predomină în repartiția pe categorii staturile mari în satele Dragomirești și Ieud (41,41 și 26,92%), iar în satul cu cea mai mică valoare medie a staturii feminine, satul Cuhea, staturile mijlocii (29,00%). Se constată de asemenea absența staturilor foarte mici la seria din Dragomirești și prezența lor (în procente mici) la seriile din Cuhea și Ieud, precum și absența la seria din Cuhea a staturilor foarte mari.

În ceea ce privește celelalte dimensiuni studiate de noi, ca și greutatea, ele prezintă în cadrul celor trei serii masculine o variabilitate medie orientată în același sens cu statura, seria din satul Dragomirești diferențiindu-se printr-o dezvoltare dimensională mai mare decît celelalte două serii, cu excepția lărgimii umerilor și a bazinului. Într-adevăr, atît diametrul biacromian, cît și cel bihumeral oferă în seria din Dragomirești medii, în valoare absolută, mai mici decît în celelalte două, cu toate că statura acesteia este, după cum am văzut, mai înaltă. Totodată, și lărgimea bazinului prezintă la prima o valoare medie de asemenea mai mică decît la cele de-al doilea. De notat faptul că mediile capacității vitale prezintă valoarea cea mai ridicată la seria din Ieud, caracterizată prin cea mai mică medie a staturii.

La femei se constată aceeași diferențiere dimensională a seriei din satul Dragomirești față de cele din Cuhea și Ieud, prima prezentînd valori medii superioare ale dimensiunilor absolute, cu excepția perimetrului toracic și a lărgimii bazinului. Valoarea medie cea mai mare a capacității vitale, contrar seriilor masculine, este deținută aici de seria feminină cu cea mai mare valoare medie a staturii, cea din Dragomirești.

VALORI RELATIVE

Indicele skelic. Valorile indicelui skelic și repartiția pe categoriile scării Vandervael dau caracterizarea de mai jos a populațiilor studiate din punctul de vedere al porporțiilor corporale pe care acest indice le reflectă.

În ceea ce privește seriile masculine, mediile indicelui skelic, între care nu există diferențe semnificative, se plasează toate în apropierea limitei superioare a categoriei mesatiskelă. Este de notat faptul că nu există un paralelism între mediile mai mari ale staturii și valorile medii crescute ale indicelui skelic, așa cum adeseori s-a constatat în alte cercetări. Astfel, seria masculină din Ieud, cu cea mai mică medie a staturii (166,08cm), prezintă cea mai ridicată valoare medie a indicelui skelic (91,92), în timp ce seria din Dragomirești, cu o statură semnificativ mai mare (169,05 cm), prezintă o valoare medie a indicelui skelic mai coborîtă (91,79). Deși diferențele de mai sus dintre mediile indicelui skelic nu sînt semnificative prin ele însele, ne apar mai importante privite comparativ cu diferențele mediilor staturii.

Repartiția pe categoriile scării Vandervael arată pentru toate seriile masculine o predominanță a categoriei mesatiskelă, cu tendință de variație

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

spre cea submacroskelă. Se remarcă frecvenţa mare de indivizi în categoria macroskelă la seria din satul Ieud, cu cea mai mare valoare medie a indicelui skelic, faţă de celelalte două serii.

În ceea ce priveşte seriile feminine, valorile medii ale indicelui skelic se plasează de asemenea în categoia mesatiskelă, media cea mai mare aparţinînd aici seriei feminine cu cea mai mare medie a staturii (Dragomireşti : statura = 157,36 cm, indicele skelic = 88,63). Seria feminină

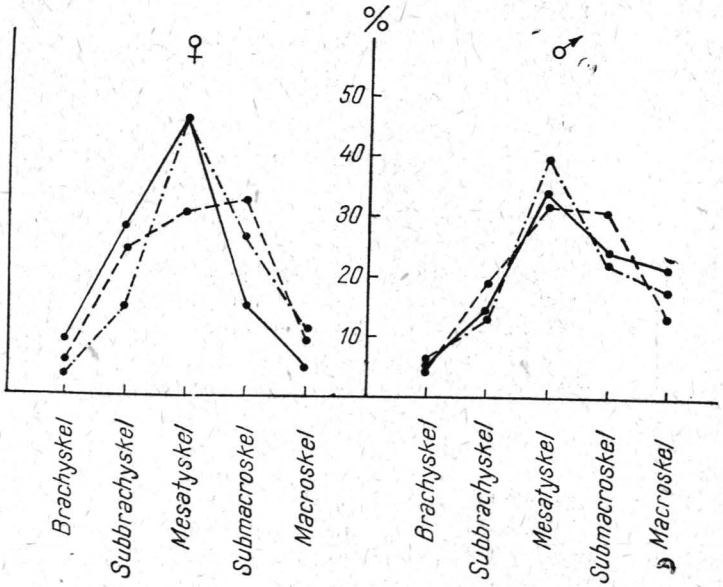

Fig. 2. — Repartiţia indicelui skelic la femei şi bărbaţi.
– – – – Cuhea
——— Ieud
–.–.–.– Dragomireşti

din satul Ieud, contrar seriei masculine a aceluiaşi sat, prezintă cea mai scăzută medie a indicelui skelic (86,70), diferenţa faţă de celelalte două serii feminine considerate fiind semnificativă şi frapînd îndeosebi diferenţa faţă de seria din Cuhea (88,16), care prezintă o medie a staturii foarte apropiată de cea a seriei din Ieud.

Repartiţia pe categorii arată predominanţa categoriei mesatiskelă în satul Ieud şi Dragomireşti şi a categoriei submacroskelă în satul Cuhea. Locul al doilea ca frecvenţă este ocupat de categoria submacroskelă la seria din Dragomireşti, mesatiskelă la seria din Cuhea şi subbrahiskelă la cea din Ieud.

Indicele Rohrer. Din punctul de vedere al gradului de troficitate, exprimată de valorile indicelui Rohrer, seriile masculine studiate prezintă o situaţie foarte asemănătoare. Toate valorile medii, între care nu există diferenţe semnificative, se plasează în categoria indice ponderal puternic. Urmărindu-se repartiţia procentuală pe categorii, se constată predominanţa categoriei indice ponderal foarte puternic, urmată cu frecvenţe

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

din ce în ce mai mici de categoriile indice puternic, bun și mijlociu, cu excepția seriei din Dragomirești, unde se constată o frecvență încă ridicată și în categoria indice ponderal bun.

Valorile medii ale indicelui Rohrer la seriile feminine ne oferă diferențe care, deși nu sînt semnificative statistic, arată un sens de variație ce constă în scăderea valorii medii a indicelui paralel cu creșterea valorii medii a staturii. Toate mediile, apreciate după scara unitară a indicelui

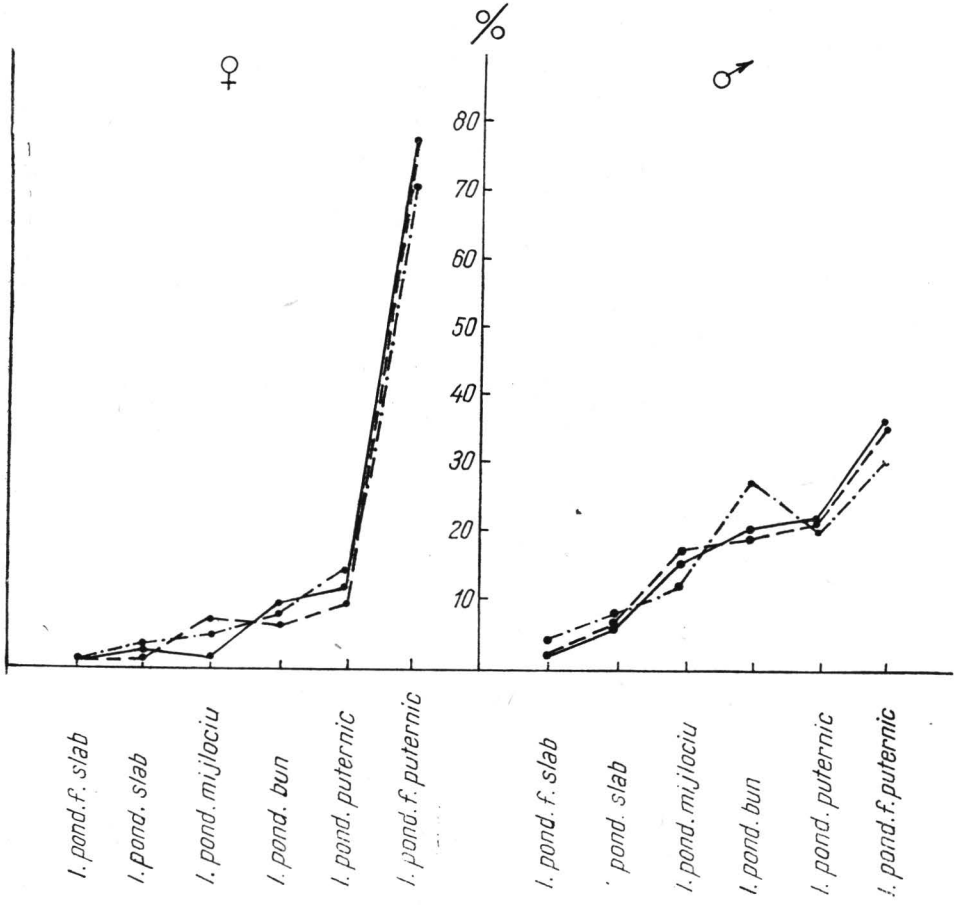

Fig. 3. — Repartiția indicelui Rohrer la femei și bărbați.
– – – – Cuhea
———— Ieud
–.–.–.– Dragomirești

Rohrer, se situează în categoria indice ponderal foarte puternic, iar repartiția procentuală arată predominanța netă a acestei categorii, ca și în cazul seriilor masculine.

Indicele de lărgime a umerilor. Mediile acestui indice prezintă valori semnificativ diferite între seriile masculine al căror sens este acela al

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

scăderii valorii medii a indicelui paralel cu creșterea medie a staturii. Astfel, cea mai mare medie (23,31) plasează în categoria umeri largi a scării Brugsch seria de bărbați din Ieud, caracterizată prin cea mai scăzută valoare medie a staturii. Cea mai mică medie (22,43) aparține seriei cu cea mai mare statură, cea din Dragomirești, între ele situîndu-se seria din Cuhea (22,71). Ultimele două serii, sînt situate, prin valorile medii ale indicelui, în categoria umeri mijlocii.

Valorile medii ale seriilor feminine plasate toate în categoria umeri mijlocii, diferă mai puțin între ele, valori mai mari semnificativ defierite, oferindu-le seriile cu staturi mai înalte.

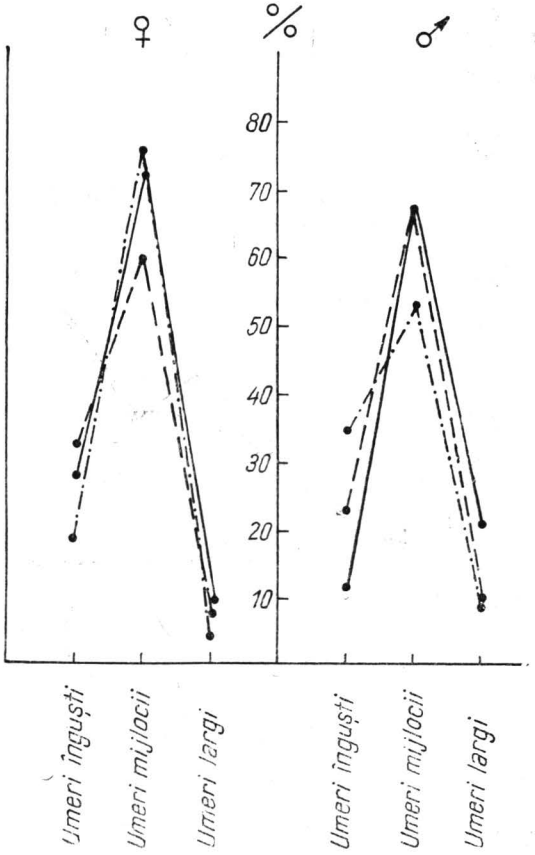

Fig. 4. — Repartiția indicelui de lărgime a umerilor la femei și bărbați.
– – – – Cuhea
———— Ieud
–.–.–.– Dragomirești

Repartiția procentuală a indivizilor pe scara Brugsch arată predominanța categoriei umeri mijlocii atît la bărbați, cît și la femei, cu tendință de variație spre umeri largi la seria masculină din Ieud și spre umeri înguști la seriile masculine din Cuhea și Dragomirești, precum și la toate seriile feminine.

Indicele de lărgime a bazinului. Valorile medii ale acestui indice prezintă în cadrul seriilor masculine diferențe semnificative, care merg în același sens cu cele constatate la umeri, adică valori mai mici la seriile cu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

staturi mai înalte. Astfel, cea mai mare valoare o prezintă seria din Ieud (17,45), urmînd cea din Cuhea (17,13) și cea din Dragomirești (16,80). Toate valorile medii se încadrează în categoria bazin mijlociu a scării Brugsch.

Repartiția procentuală pe categorii reflectă aceeași situație : predominanța bazinelor largi la seria din Ieud, cu procente foarte apropiate în categoria bazine mijlocii, predominanța bazinelor mijlocii la seria din Cuhea, a celor înguste la seria din Dragomirești, cu procente foarte apropiate în categoria bazine mijlocii și largi.

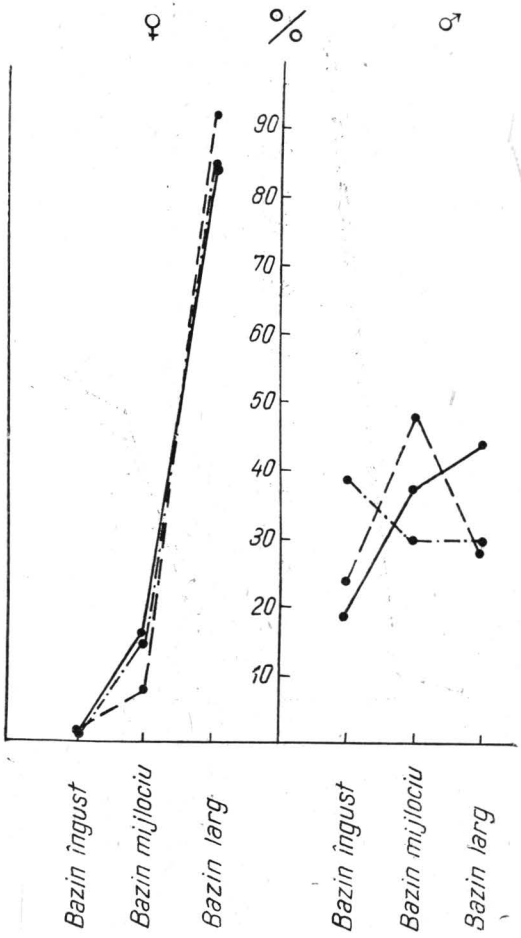

Fig. 5. — Repartiția indicelui de lărgime a bazinului la femei și bărbați.

– – – – Cuhea
———— Ieud
–.–.–.– Dragomirești

Mediile seriilor feminine care se situează în categoria bazine largi indică același sens de variație, cea mai mică valoare deținînd-o seria cu cea mai înaltă statură. Repartiția procentuală arată aici o predominanță netă a bazinelor largi în toate cele trei serii.

Indicele acromio-iliac. Așa cum ne putem aștepta din cele constatate mai sus, valorile medii ale acestui indice situează seriile masculine din Cuhea și Ieud la limita inferioară a categoriei trunchi dreptunghiular a scării

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Vallois, singura serie ce se îndepărtează semnificativ fiind cea din Dragomirești, ea situîndu-se la limita superioară a categoriei trunchi intermediar. Repartiția procentuală arată la toate trei seriile o predominanță a trunchiurilor dreptunghiulare, cu tendință de variație spre cele intermediare.

Mediile seriilor feminine se situează toate în categoria trunchi dreptunghiular, cea mai mică valoare, care diferă semnificativ de celelalte două,

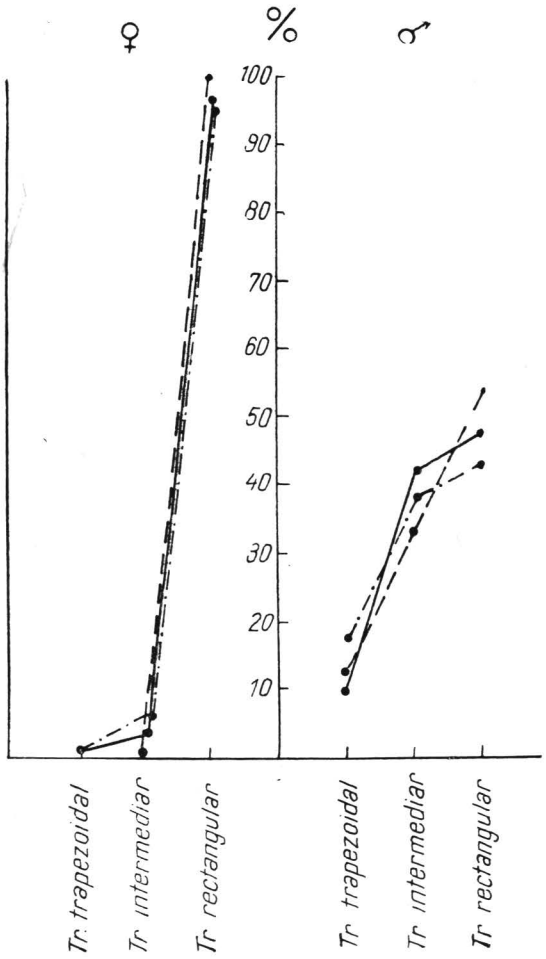

Fig. 6. — Repartiția indicelui acromio-iliac la femei și bărbați.
– – – – Cuhea
———— Ieud
–.–.–.– Dragomirești

fiind a seriei din Dragomirești. Repartiția procentuală indică de asemenea predominanța netă a trunchiurilor dreptunghiulare la seriile feminine.

Indicele de lărgime a șoldurilor. Seriile masculine prezintă medii aproape egale ale acestui indice, situate toate spre limita superioară a categoriei șolduri mijlocii, situație ce este oferită și de predominanța indivizilor în aceeași categorie, în repartiția procentuală.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Seriile feminine atît prin mediile lor, cît și prin repartiția procentuală, arată o predominanță netă a șoldurilor largi.

Indicii: diametrul bihumeral /statură, perimetrul toracic la xifoidale/ statură, perimetrul braț /statură, perimetrul coapsă/ statură, capacitatea vitală /statură, pentru a căror variabilitate nu există scări de apreciere, prezintă următoarea situație din punctul de vedere al valorilor medii. Dintre seriile masculine, cea din satul Ieud deține valori mai ridicate ale

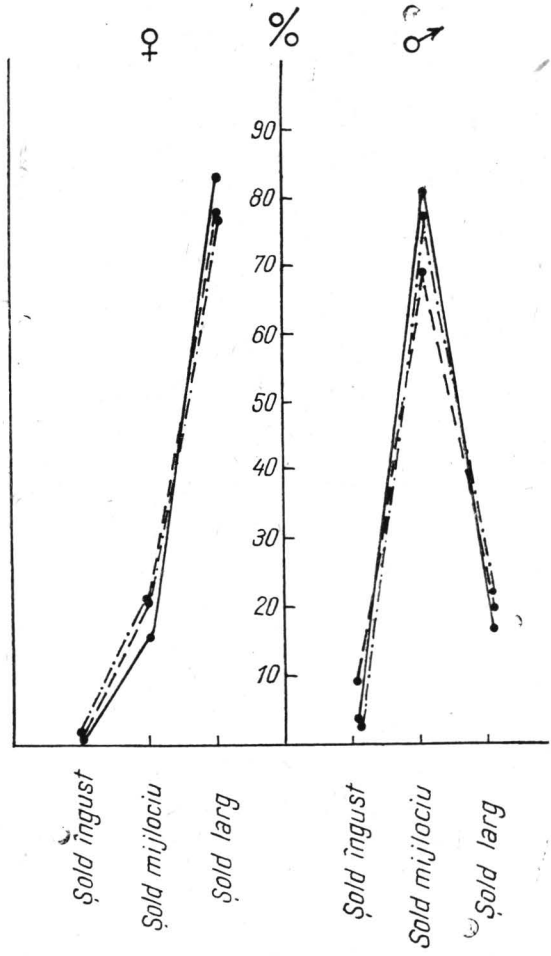

Fig. 7. — Repartiția indicelui de lărgime a șoldurilor la femei și bărbați.
– – – – Cuhea
——— Ieud
–.–.–.– Dragomirești

acestor indici, cu excepția celui al perimetrului toracic, pentru care seria din Dragomirești prezintă cea mai mare valoare. Seria din Cuhea deține valorile intermediare ale acestor indici. La seriile feminine nu se constată o orientare atît de netă a variabilității acestor indici: seria din Ieud prezintă valori mai ridicate ale indicelui perimetrului toracic și perimetrului coapsei, cea din Dragomirești ale indicelui diametrului bihumeral și capacității vitale, cea din Cuhea ale perimetrului brațului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONCLUZII

Din cele analizate mai înainte rezultă faptul că populația celor trei sate studiate, privită în ansamblu, prezintă o conformație corporală destul de unitară. Ea este caracterizată printr-o statură medie, care se situează la seriile masculine în categoriile mijlocie (seria din Ieud) și supramijlocie (la limita inferioară seria din Cuhea, la limita superioară seria din Dragomirești), iar la seriile feminine în categoriile mijlocie (Cuhea și Ieud) și supramijlocie (Dragomirești).

Din punctul de vedere al proporțiilor corporale, populația masculină este caracterizată prin mezatiskelie, cu tendință de variație spre submacroskelie, dimensiuni medii relative ale umerilor mijlocii și largi, ale bazinului de tip mijlociu, rezultînd proporții ale trunchiului ce variază, prin medii, de la limita superioară a tipului intermediar de trunchi la limita inferioară a tipului dreptunghiular; valorile medii relative ale lărgimii șoldurilor sînt de tip mijlociu; gradul de troficitate aparține categoriei puternic.

Proporțiile corporale ale populației feminine se caracterizează prin mezatiskelie (cu tendință de variație spre submacroskelie la Cuhea și Dragomirești, spre subbrahiskelie la Ieud), dimensiuni medii ale umerilor de tip mijlociu cu tendință de variație spre înguști, ale bazinului de tip larg, rezultînd proporții ale trunchiului de tip dreptunghiular; valorile medii relative ale lărgimii șoldurilor aparțin categoriei largi; gradul de troficitate aparține tipului foarte puternic.

De la aceste caracteristici destul de unitare se diferențiază ușor populația satului Dragomirești, la care atît bărbații, cît și femeile prezintă în general o superioritate dimensională în valoare absolută și relativă, excepție făcînd dimensiunile umerilor, ale bazinului, indicele skelic și Rohrer la bărbați, dimensiunile bazinului, perimetrul toracic și indicele Rohrer la femei.

Pentru a se admite o conformație corporală mai longilină la populația masculină a acestui sat în raport cu celelalte două studiate, nu pledează însă valoarea absolută și relativă mai mare a perimetrului toracic și nici indicele skelic, care este ușor mai coborît. Se poate pune întrebarea dacă bazinul relativ mai îngust la această populație nu este determinat de o pubertate ceva mai timpurie aici decît în celelalte sate, știut fiind că creșterea cantității de hormoni androizi determină o inhibare a creșterii bazinului. Ținem să remarcăm că vîrsta medie puberală a femeilor din satul Dragomirești este ceva mai timpurie (15 ani) față de cea a femeilor din Ieud și Cuhea (15 ani și 3 luni, 15 ani și 6 luni).

În ceea ce privește conformația corporală la seria de femei din satul Dragomirești, acestea prezintă nu numai bazinul în valoare absolută și relativă mai mic, dar și un perimetru toracic mai mic, în valoare absolută și relativă, corelat cu o statură medie mai înaltă decît a celorlalte două sate și un indice Rohrer mai mic, atestînd prin aceasta o constituție mai longilină a populației feminine din satul Dragomirești în comparație cu populația celorlalte două sate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Aceste diferențe constatate de noi pe plan conformativ la populația din satul Dragomirești față de cea a satelor Cuhea și Ieud ar putea fi puse pe seama unor ușoare diferențe de ordin tipologic și totodată de ordin ecologic (urbanizare mai intensă a satului Dragomirești).

LA CONFORMATION CORPORELLE DE LA POPULATION DES VILLAGES DE CUHEA, IEUD ET DRAGOMIREȘTI ET SA VARIABILITÉ SELON LE SEXE

RÉSUMÉ

L'analyse des données concernant la conformation du corps de la population des trois villages étudiés, nous indique que celle-ci y est, dans son ensemble, assez unitaire. Elle est caractérisée pour les séries masculines par des statures moyennes qui se situent soit dans la catégorie moyenne (limite supérieure pour Ieud), soit dans la catégorie surmoyenne (limite inférieure pour Cuhea et limite supérieure pour Dragomirești), les moyennes des statures féminines se situant dans la catégorie moyenne (Cuhea et Ieud) et surmoyenne (Dragomirești).

Du point de vue des proportions corporelles, les séries masculines sont caractérisées par une mésatiskélie moyenne, avec tendance à la submacroskélie, par des indices des épaules moyens ou larges, par des indices du bassin appartenant toujours au type moyen, les indices acromio-iliaques variant de la limite supérieure du type intermédiaire à la limite inférieure du type rectangulaire. Les valeurs moyennes de l'indice des hanches sont du type moyen. L'indice de Rohrer indique une forte trophicité.

Les proportions corporelles chez les femmes sont caractérisées par une mésatiskélie moyenne (à tendance vers la submacroskélie à Cuhea et Dragomirești, mais orientée vers la subbrachyskélie à Ieud), par des indices des épaules appartenant au type moyen, mais avec tendance vers le type étroit, par des indices du bassin se situant dans la catégorie large, les proportions transversales du tronc indiquant une moyenne du type rectangulaire prononcé. Les valeurs relatives des hanches sont de la catégorie large. L'indice moyen de Rohrer se situe dans la classe de trophicité très forte.

Malgré leur caractère très unitaire les trois villages étudiés offrent certaines tendances de différenciation. Elle concernent en premier lieu le village de Dragomirești, qui se distingue par des plus grandes dimensions relatives et absolues (à l'exception des dimensions des épaules, du bassin, ainsi que de l'indice skélique et de Rohrer chez les hommes et du bassin, ainsi que du périmètre thoracique et de l'indice Rohrer, chez les femmes). Il faut se demander à ce propos si le caractère relativement plus étroit du bassin n'est point en rapport avec une puberté plus précoce chez la population de Dragomirești, que dans les deux autres villages (que nous avons pu constater), puisqu'il est bien connu que l'augmentation du taux des hormones androïdes détermine l'inhibition de la croissance du bassin.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

BIBLIOGRAFIE

1. GRIMM H., *Grundriß der Konstitutionsbiologie und Anthropometrie*, Berlin, 1966.
2. MARTIN R. u. SALLER K., *Lehrbuch der Anthropologie*, J. Fischer, Jena, 1957.
3. OLIVIER G., *Morphologie et types humains*, Vigot, Paris, 1961.
4. PENDE N., *Traité de médecine biotypologique*, Masson, Paris, 1955.
5. SALLER K., *Leitfaden der Anthropologie*, G. Fischer, Stuttgart, 1964.
6. VAGUE J., *La différenciation sexuelle humaine*, Masson, Paris, 1952.
7. VANDERVAEL FR., *Biométrie humaine*, Ed. Desoer, Liège, 1964.

Centrul de cercetări biologice, Iași,
Secția de antropologie

Primit în redacție la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

IV. FRECVENȚA PROPRIETĂȚILOR GRUPALE DIN SISTEMUL OAB ÎN SATELE CUHEA, IEUD ȘI DRAGOMIREȘTI

DE

D. BOTEZATU, GIANINA GHIORGHIU și RACHEL KLÜGER

572 : 612.118.221.2

Datele noastre se referă la grupele sanguine din sistemul clasic OAB stabilite la un număr de 1 204 subiecți din comunele : Cuhea (411), Ieud (402) și Dragomirești (391).

Rezultatele obținute sînt prezentate în tabelul nr.1.

Tabelul nr. 1

Frecvența grupelor din sistemul OAB a factorilor ereditari și a indicelui biochimic

Localități	N	O	A	B	AB	Ind. biochimic	r	p	q
Cuhea	411	115 27,98 ±2,21	217 52,80 ±2,46	55 13,38 ±1,67	24 5,84 ±1,15	3,05	52,20	36,50	11,20
Ieud	402	145 36,07 ±2,39	179 44,53 ±2,47	57 14,18 ±1,73	21 5,22 ±1,10	2,56	59,70	29,50	10,70
Dragomirești	391	117 29,92 ±2,31	176 45,01 ±2,51	72 18,42 ±1,95	26 6,65 ±1,25	2,06	53,90	31,40	14,60
Seria sintetică	1 204	377 31,31 ±1,33	572 47,61 ±1,43	184 15,28 ±1,03	71 5,89 ±0,67	2,48	55,40	32,40	12,10

Analiza acestor date ne arată că în toate comunele procentele cele mai ridicate revin grupei A, urmată în ordine descrescîndă de grupele O, B și AB. Diferențele care există în distribuția acestor grupe de la sat la sat sînt următoarele :

Dacă procentele grupei A sînt aproape asemănătoare în satele Ieud și Dragomirești (44,53 și 45,01%), valoarea acesteia este mult mai ridicată

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

la Cuhea (52,80%). În schimb, populaţia de la Ieud prezintă un procent mai ridicat al grupei 0 (36,07%), iar satul Dragomireşti un procent mai ridicat al grupei B (18,42%) şi AB (6,65%).

O variabilitate paralelă se observă şi la repartiţia factorilor ereditari.

Indicele biochimic ne oferă valorile cele mai ridicate în comuna Cuhea (3,05), după care urmează populaţia comunei Ieud (2,56), ultimul loc ocupîndu-l din acest punct de vedere comuna Dragomireşti (2,06).

Comparînd repartiţia constatată în seria noastră sintetică cu repartiţia grupelor sanguine din toată regiunea Maramureş (tabelul nr. 2), constatăm că satele studiate prezintă, în ansamblul lor, un procent mai ridicat al grupei A şi procente mai scăzute ale celorlalte grupe. În linii generale însă, ordinea de frecvenţă rămîne aceeaşi : A > O > B > AB.

Tabelul nr. 2

Grupele sanguine din sistemul OAB în Maramureş

Seria	N	O	A	B	AB	ind. biochimic	r	p	q	Autori
Seria sintetică	1 201	31,31	47,51	15,28	5,89	2,48	55,30	32,40	12,10	D. Botezatu şi colab.
Maramureş	2 271	34,02	40,99	19,82	6,16	1,81	58,30	26,63	13,40	M. Tibera-Dumitru (1963)
Maramureş	20 130	32,22	43,02	17,84	6,92	2,01	56,76	29,25	13,26	Mureşan şi Major (1964)
Maramureş	1 497	34,53	41,01	17,10	7,34	1,97	58,87	28,20	13,10	Necrasov şi colab. (1967)

În concluzie, frecvenţa mare a grupei sanguine A, ca şi, corespunzător, factorul ereditar p, găsită de noi, concordă cu unele observaţii mai vechi (făcute de O. Necrasov) privind frecvenţa valorilor mari ale acestora în multe comune din zona submontană a Carpaţilor româneşti, valori ce depăşesc proporţia de 45% pentru grupa A şi cifra 30 pentru factorul ereditar p.

Ne propunem în cercetări ulterioare a adînci studiul repartiţiei grupelor sanguine şi la nivelul altor aşezări din această zonă cu diverse poziţii geografice şi grade de endogamie, fapt ce ne va permite o serie de consideraţii de ordin sero-antropologic şi genetic mai extinse.

SUR LA FRÉQUENCE DES PROPRIÉTÉS DU SYSTÈME OAB DANS LES VILLAGES CUHEA, IEUD ET DRAGOMIREŞTI

RÉSUMÉ

Les auteurs analysent la variabilité de la répartition des groupes sanguins de ce système et de leurs facteurs héréditaires, ainsi que de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

l'indice biochimique, dans trois communes du Maramureş (Cuhea, Ieud et Dragomireşti), et comparent les résultats obtenus à ceux déjà publiés sur la province entière.

BIBLIOGRAFIE

1. Necrasov O., Botezatu S., Ghiorghiu G., Iacob M. şi Feodorovici C., *Date antropologice noi asupra „Ţării Dornelor"*, St. cerc. antropol., 1965, **II**, 2.
2. Necrasov O., Botezatu D. et Iacob M., *Considération sur la répartition des groupes sanguins du système O, A, B et leur facteur héréditaire en Roumaine*, Ann. roum. Anthropol., 1967, **4**, 17.
3. Tibera-Dumitru Maria, *Distribuţia grupelor sanguine, A, B, O la români*, Probl. de antropol., 1963, **VII**, 29.

Centrul de cercetări biologice, Iaşi,
Secţia de antropologie

Primit în redacţie la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CERCETAREA RELAŢIEI OM – CASĂ ÎN STUDIUL COMPLEX AL PERSONALITĂŢII

CONTRIBUŢII ÎN CADRUL CERCETĂRILOR INTERDISCIPLINARE DIRIJATE DE ANTROPOLOGIA SOCIALĂ ŞI PSIHOCULTURALĂ ÎN STAŢIA-PILOT BERIVOEŞTI—ARGEŞ

DE

PAUL PETRESCU şi V. V. CARAMELEA

572 : 3

Pentru a cunoaşte cît mai mulţi dintre factorii determinanţi care intervin în procesul structurării personalităţii se analizează din complexul de factori ai mediului social-economic şi cultural, istoric şi actual, gospodăria şi locuinţa în relaţia acestora cu omul în staţia-pilot Berivoeşti—Argeş. Opt grupuri de populaţie pastoral-agricole, cu o cultură tradiţională şi un tip de personalitate corespunzător, trec la standardele societăţii industriale, la modelele ei culturale.

De la casa monocelulară sau cu două camere şi tindă (antreu), cu etaj, ţărănească, se trece în această staţie-pilot la casa tip „vilă", orăşenească. Este ştiut că relaţiile individului cu obiectele din mediul înconjurător, deşi în mai mică măsură decît relaţiile cu oamenii, influenţează structurarea personalităţii. Prin urmare, alături de alţi factori, priviţi în dinamica lor, şi schimbările în modul de a construi casa, înfrumuseţa şi de a folosi locuinţa vor influenţa noul tip de personalitate ce se formează la cele opt grupuri umane studiate, în noul context social-cultural al industrializării.

Istoriceşte, comunitatea berivoeşteană nu a fost unitară în trecut în ceea ce priveşte aspectele arhitectonice. Se pot şi astăzi observa cu destulă uşurinţă diferenţe de densitate constructivă între componentele teritoriale ale comunităţii tradiţionale, precum şi diferenţe ale aspectelor constructive. Este evidentă astfel deosebirea dintre zona de maximă densitate constructivă de pe anume porţiuni ale Văii Satului, în care trei şi patru gospodării înrudite sînt amplasate pe un lot restrîns, făcînd parte din vechea „chingă" moşnenească, şi zona rarefiată, cu gospodării risipite, de exemplu din cătunul Oţelu. Diferenţe de structură au fost impuse şi de topografie : există porţiuni de sat în Berivoeşti—Pămînteni sau în Măneşti în care

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

apartenenţa la tipul de sat de-a lungul uliţei desfăşurate pe loc şes este evidentă, în timp ce în Berivoeşti — Ungureni aspectul dominant este cel al satului de coastă, cu uliţe întortocheate, urmînd curbele de relief. Aspectele arhitectonice propriu-zise sînt şi ele diferenţiate, notabile deosebiri putînd fi sesizate între casele mari de tip muscelean evoluat al moşnenilor din Berivoeşti — Pămînteni şi casele uneori mai mici, cu unele elemente eterogene din Berivoeşti — Ungureni. Analiza diferenţelor se poate adînci, firește, şi în cadrul fiecăreia din unităţile componente ale marii comunităţi berivoeştene. Astfel, chiar în cadrul arhitecturii tradiţionale din Berivoeşti — Pămînteni se poate observa stratificarea construcţiilor, pornind de la locuinţa monocelulară trecînd prin masa locuinţelor cu două şi trei încăperi de tip tradiţional muscelean cu două intrări de pe sală în două încăperi şi cu o singură intrare de pe sală într-o tindă mediană, din care se trece în două încăperi aşezate simetric de o parte şi de alta a sălii, pînă la locuinţele dezvoltate, cu etaj. De asemenea se poate nota şi evoluţia în timp a locuinţei tradiţionale, deosebindu-se cel puţin trei etape principale: a) cea a locuinţei vechi (pînă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea), caracterizată de existenţa unei prispe apărate de un parapet puternic; b) cea a locuinţei de vechime mijlocie (sfîrşitul secolului al XIX-lea şi primele patru decenii ale secolului al XX-lea), caracterizată de creşterea în înălţime a corpului casei prin dezvoltarea „războiului" (antablamentului) şi de o diminuare a rolului parapetului; c) cea a locuinţei noi (ultimele trei decenii), în care se face simţită prezenţa unor elemente de provenienţă urbană. Firește că procesul evolutiv este mai complex decît poate să prezinte schema noastră, pătrunderea elementelor urbane resimţindu-se pe o perioadă mult mai mare decît cea a ultimelor trei decenii, ca urmare a interrelaţiilor normale şi continue dintre sat şi oraş; ea însă ni se pare a nu dobîndi pondere dominantă decît în această ultimă perioadă, după cum se va vedea, ca urmare a evoluţiei întregii vieţi speciale a comunităţii berivoeştene.

Ce s-a întîmplat cu acest fond de arhitectură tradiţională şi ce s-a întîmplat cu întreaga aşezare a Berivoeştilor ca unitate construită?

Primul fapt important ce se observă se referă la efortul de creare a unui nou centru al acestei comunităţi rurale. Tendinţelor centrifuge ale celor opt sate cu multiple uliţe li se opune azi o puternică tendinţă centripetă către o inimă centrală a comunei, plasată în zona de contiguitate a Berivoeştilor — Pămînteni, Ungureni şi a Măneştilor. Apropierea centrului social al exploatării miniere, atracţia puternică a răscrucii mari formate din principala axă rutieră Cîmpulung — Curtea de Argeş, orientată est-vest, şi calea ferată mixtă (forestieră şi de călători) Stîlpeni — Rîuşor orientată nord-sud pe valea Bratiei, sînt elementele care au determinat începutul cristalizării noului centru al comunei.

Către el se întind acum cartierele noi ale Berivoeştilor — Pămînteni şi aici se vor înălţa clădirile complexelor comerciale şi sociale. Alegerea este fericită şi din punctul de vedere al peisagisticii aşezării, apa Bratiei şi valea ei largă deschizînd perspective generoase spre direcţiile majore de dezvoltare a viitoarei sistematizări a satului.

Al doilea fapt demn de a fi observat este naşterea noilor cartiere. Vechile nuclee de sate, supra aglomerate pe vîrful văii, rămîn să se dezvolte în continuare în ritmul pe care îl permite terenul aflat la dispoziţie. Alături

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

de ele au luat naștere însă cartiere întregi, bucurîndu-se de o extensiune spațială apreciabilă, a căror arhitectură le conferă un caracter de cartiere „rezidențiale", întărit mai ales de absența tradiționalelor „acareturi", construcții anexe cu funcții diverse, nelipsite în vechile noastre sate. Acesta este cel de-al treilea fapt ce se cuvine a fi înregistrat și el se datorește tocmai acelei schimbări esențiale petrecute în viața comunității, și anume trecerea de la modul pastoral-agricol de viață la unul industrial cu tendințe de urbanizare. Într-adevăr, minerul, lucrătorul forestier (în ceva mai mică măsură) și muncitorul industrial nu mai are nevoie de mulțimea de construcții anexe utile într-o gospodărie agricolă sau pastorală. Sursa lui principală de venituri, chiar atunci cînd mai practică în subsidiar activități agricole limitate la parcele mici, este salariul. Viața lui este ordonată pe alte linii de forță, în care însuși ritmul temporal al fostelor munci agricole și pastorale este complet abandonat. De aici, aspectul de „cartier rezidențial", alcătuit din case cu aspect de vile amplasate în mijlocul unor parcele create în vechea „luncă moșnenească". Este adevărat că dispariția acareturilor constituie o trăsătură generală pentru noua arhitectură a satelor noastre, ca urmare a cooperativizării agriculturii, fapt ce a atras concentrarea construcțiilor economice la sediul cooperativelor, gospodăria individuală tinzînd tot mai mult să devină doar locuință și încetînd a mai fi centrul exploatării familiale. Dar în cadrul Berivoeștilor, ca și în cazul atîtor altor sate din perimetre industriale sau miniere, acest proces este mai accentuat, diferența față de zonele rurale în acest aspect al dispariției acareturilor fiind mai ales de ritm și de intensitate.

În acest context nou de resistematizare și restructurare a comunității rurale și a gosodăriei, arhitectura locuinței tradiționale este supusă și ea unui proces de transformare. În „cartierele rezidențiale", casa musceleană, așa cum este ea cunoscută de mai bine de un secol și jumătate, nu se mai întîlnește. Fără îndoială că, în istoria arhitecturii populare, care se va scrie în jurul anului 2 000, momentul actual va fi calificat ca unul de „mutație" în acest domeniu. Într-adevăr, ce se construiește azi la Berivoești nu se mai înscrie în seria locuințelor tradiționale decît prin unele aspecte, și anume :

1. De la lemn și tehnica de construcție adecvată se trece la cărămidă arsă. Se păstrează pentru temelie zidăria de bolovani rotunzi de rîu, dar a dispărut aproape cu totul străvechea tehnică de alternare a cărămizii și pietrei, ca la vechile noastre monumente medievale de tradiție mai mult sau mai puțin bizantină. Sub o anumită formă și schimbîndu-și esențial funcția, s-a păstrat această alternanță doar ca element decorativ : în peretele de cărămidă se lasă mici suprafețe, de preferință sub ferestre, în care zidăria de bolovani este aparentă, jucînd un rol de panou decorativ.

Aceeași trecere are loc și în ceea ce privește materialul acoperișului : locul șiței este luat de țiglă. Și structura constructivă a acoperișului se schimbă : vechea șarpantă cu căpriori înalți este înlocuită de una mult mai scundă, potrivită pantei necesare de susținere a țiglei.

2. Modificări esențiale se petrec în planul și elevația caselor. Clasicul plan compus din odaie de locuit și odaie curată cu sau fără sală mediană, toate înscrise într-un dreptunghi alungit, este abandonat și înlocuit cu un plan complex, cuprinzînd patru pînă la șase încăperi cu funcționalitate diversă. Casele noi au : dormitor, sufragerie, bucătărie, cămară, una sau

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

două săli şi uneori baie. Încăperile se înscriu într-un perimetru complex, alcătuit din două patrulatere alipite, deseori constituind un unghi cu laturile de diferite dimensiuni. Diversificarea interioară funcţională atrage şi o altă organizare a interiorului, comportînd şi înlocuirea vechilor mobile. Laviţele lungi, lăzile de zestre, mesele rotunde joase, scăunelele, cuierele lungi, toate acestea au dispărut. Locul lor este luat de mobilierul produs de fabrică, cu şifoniere, studiouri, scaune tapisate etc. Amploarea acestor transformări se poate judeca şi după numărul aparatelor de televiziune (circa 100) şi de radio (circa 800) existente azi în Berivoeşti.

Echipamentul de iluminat, încălzit şi gătit s-a schimbat şi el : fiecare casă are lumină electrică, vechiul cămin cu horn a fost înlocuit cu sobe smălţuite şi cu maşini-aragaz.

Trebuie să se noteze de asemenea dispariţia casei cu etaj, categorie importantă a arhitecturii ţărăneşti muscelene. Factorii determinanţi ai acestei schimbări ni se par a fi următorii : a) ca şi în cazul celorlalte construcţii anexe, pivniţa mare şi încăpătoare, destinată a adăposti recoltele de fructe şi principalul lor derivat local (ţuica), nu-şi mai are rostul; casele noi au o pivniţă mai mică pentru păstrarea proviziilor alimentare de iarnă : această pivniţă este însă săpată mai adînc în pămînt nemaialcătuind, ca la casele vechi, un soi de parter ce susţinea catul de deasupra; b) în vremurile trecute, pivniţa-parter era concepută şi ca o încăpere de apărare, avînd ziduri groase, uşi masive de stejar închise cu bîrne, ferestruici înguste cu ambrazură spre interior, iar uneori şi cîte un horn cu vatră, fiind adică echipată pentru o rezistenţă prelungită ; această funcţie, firește nu a mai fost utilată în ultima sută de ani, aşa că resturile acestei concepţii constructive, relicve ale modului de viaţă din epoca feudală, s-au rărit încetul cu încetul, ajungînd azi la dispariţia totală în programul caselor noi.

Singurul aspect funcţional păstrat ni se pare a fi cel deţinut de aşanumita „căsuţă". În mai fiecare curte, alături de casa mare, se găseşte şi o casă mică, folosită pentru viaţa de toate zilele. Cea mare rămînea nefolosită cotidian, ea fiind rezervată doar pentru primirea oaspeţilor şi alcătuind, firește, cartea de vizită a prestigiului gospodarului. Această „căsuţă" se reîntîlneşte şi în unele curţi noi, în forme arhitecturale schimbate, dar jucînd cu aproximaţie acelaşi rol. Este un element de tradiţie al comportamentului social în domeniul arhitecturii, care merită a fi reţinut.

3. Decorul arhitectonic componentă importantă nu numai a construcţiei materiale, ci şi a mentalităţii şi atitudinii individuale şi colective, a trecut prin schimbări radicale. Vechea faţadă albă, liniştită, clasică prin ritmurile şi proporţiile sale, a casei muscelene a dispărut şi ea. Prispa continuă, marcată de stîlpii de lemn dispuşi savant într-o ordine descrescătoare de la spatele casei spre uliţă cu scopul realizării unor efecte de perspectivă, a fost înlocuită de un fel de „logii" sau de foişoare parţiale. Coloane şi arcade de diferite feluri constituie, alături de culoare şi de structură albă sau policromă, elementele dominante ale decorului casei muscelene şi deci berivoeştene contemporane.

Lucru asemănător se întîmplă şi în interior în ceea ce priveşte decorul. Ştergarele lungi, cu capete alese nu se mai prind pe pereţii sub care stau mobile moderne. Vechile scoarţe şi cuverturi de lînă, alese în două sau patru iţe, cu motive geometrice în x sau vărgi, au cedat locul covoarelor

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

de fabrică sau, atunci cînd sînt lucrate în casă, celor cu motive deseori din alte zone decît cea musceleană, „modelele" cît mai variate constituind o atracție deosebită.

Transformările acestea pe care le-am constatat în Berivoești nu constituie însă un fenomen izolat. Ele se înscriu în marea schimbare ce se face simțită în arhitectura țărănească tradițională din întreaga țară și care, fapt ce merită să fie subliniat, se caracterizează în momentul de față printr-o tendință de uniformizare sub semnul preponderenței casei de cărămidă din sudul României, așa cum s-a cristalizat ea în ultimele trei-patru decenii. Este o formă de casă cu acoperiș în patru ape, cu un mic foișor sau cu o logie, cu coloane și arcade. Diferențieri regionale există, desigur, dar ele trebuie definite în raport cu variații mai mici decît cele din trecut și necesitînd, așadar, investigații mai precise și cu metode mai exacte.

Pentru Berivoești, integrarea în noua arhitectură țărănească este firește, o problemă de contact cu alte comunități, între care cele urbane : Cîmpulung, Curtea de Argeș și Pitești, orașele cele mai apropiate, care joacă rolul cel mai important. Ca în orice fenomen de contact funcționează și în domenul propagării unui tip arhitectonic mecanismele schimbului și ale împrumutului. Firește că se „împrumută" ceea ce se consideră a fi avantajos din punctul de vedere al utilității și confortului, condiții ușor constatabile în domeniul arhitecturii, precum și din punctul de vedere al rentabilității și economicității unui anume sistem constructiv sau decorativ. Intervine de asemenea, și nevoia de „reprezentare", adică de prestigiu, de ceea ce se cheamă cu un nume românesc „fală". Chestiunea este însă mai complexă, întrucît, pe de o parte, se constată o tendință de „ieșire din rînduri", de dovedire și afirmare a unei personalități cu caractere cît mai distincte, iar pe de altă parte se constată un conformism accentuat în acceptarea unei anumite mode, a unui anume fel de a construi și decora casa.

În sfîrșit, relația om — casă este dialectică, întrucît, pe de o parte omul determină caracterele casei, pe care o ridică el așa cum o înțelege și cum o vrea la un moment dat, dar, pe de altă parte, casa făcînd parte din mediul complex de viață materială și spirituală, a constituit și constituie unul dintre determinanții de mediu social-economic și cultural în orice tip de societate, atît în cea tradițională, cît și în cea actuală industrializată, urbanizată sau pe acest drum. Cît privește modul în care gîndește și înțelege omul să-și construiască casă, să o doteze cu mobilier, să o înfrumusețeze, să o folosească cu familia și în relațiile sale sociale, potrivit „rolului" și „statutului " său, acest loc și element principal în jurul căruia, în cadrul mediului rezidențial, omul își desfășoară viața, își structurează personalitatea, poartă amprenta puternică și de neocolit a întregului mediu social-economic și cultural, a opiniei publice cu privire la „ce" și „cum" trebuie să fie casa și gospodăria astăzi la grupurile umane din această stație-pilot în contextul schimbărilor sociale care au loc.

În studierea relațiilor om — casă, urmărind fenomenele de comportament, deducem, desigur, motivările care stau la baza lor și care sînt condiționate de structura socială.

Este știut că, pe baza studierii comportamentului uman, care este observabil, putem interpreta procesele și mecanismele structurării personalității caracteristice diferitelor societăți.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În cazul nostru, comportamentul berivoeştenilor în ceea ce priveşte modul de a construi, de a folosi casa şi gospodăria este în schimbare faţă de cel observat la grupul uman care îşi desfăşura viaţa în contextul societăţii pastoral-agricole.

Aceste schimbări de ordin arhitectural şi de folosire a casei se reflectă în personalitatea umană şi intervin în dezvoltarea biologico-spirituală a omului. Problema este desigur de domeniul antropologiei sociale şi culturale şi, îndeosebi, al „antropologiei estetice".

LA RELATION HOMME—MAISON DANS L'ÉTUDE COMPLEXE DE LA PERSONNALITÉ

CONTRIBUTION AUX RECHERCHES INTERDISCIPLINAIRES DIRIGÉES D'ANTHROPOLOGIE SOCIALE ET PSYCHO-CULTURELLE ENTREPRISES DANS LA STATION-PILOTE DE BERIVOEŞTI

RÉSUMÉ

En vue de connaître le plus de déterminants qui interviennent dans le processus de structuration de la personnalité, on analyse — à partir du complexe de facteurs du milieu social-économique et culturel, historique et actuel — le foyer et l'habitation par rapport à l'homme, dans la station-pilote de Berivoeşti-Argeş. Huit groupes de population pastorale-agricole, ayant une culture traditionnelle et un type de personnalité adéquat, passent au mode de vie, aux standards de la société industrialisée, à ses modèles culturels.

En partant de la maison monocellulaire, ou de celle à deux chambres et une « tinda » (vestibule), ou de la maison paysanne à étage on passe, dans cette station-pilote, à la maison de type « villa » urbaine. Le fait est connu que les relations de l'individu avec les objets du milieu environnant influencent la structuration de la personnalité, quoique dans une mesure plus petite, par rapport aux relations avec les hommes. Il s'ensuit que, outre les autres facteurs dynamiquement considérés, les changements concernant la manière de construire la maison, le foyer et d'utiliser l'habitation, influenceront le nouveau type de personnalité se formant chez les 8 groupes humains étudiés dans le cadre du nouveau contexte social culturel de l'industrialisation.

Institutul de istoria artei al
Academiei Republicii Socialiste România
şi
Centrul de cercetări antropologice,
Bucureşti

Primit în redacţie la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

INDUSTRIALIZARE, SCHIMBĂRI TEHNICE, SOCIAL-ECONOMICE ŞI PSIHO-CULTURALE, LIMBAJ, PERSONALITATE (I)

CONTRIBUŢII LINGVISTICE ÎN CADRUL CERCETĂRILOR INTERDISCIPLINARE COORDONATE ANTROPOLOGIC INTEGRAL ÎN STAŢIA-PILOT BERIVOEŞTI — ARGEŞ

DE

ŞERBAN ŢICĂLOIU şi V. V. CARAMELEA

În staţia-pilot Berivoeşti, laboratorul de teren al antropologiei sociale şi culturale româneşti, în care se cercetează longitudinal, corelativ, interdisciplinar evoluţia bio-psiho-socio-culturală a opt grupuri umane, se efectuează şi investigaţii de lingvistică, urmărindu-se *reflectarea* şi în *limbaj* a dezvoltării multilaterale a omului, ca organism şi comportament, ca natură, societate, gîndire, cultură, deci în orientarea unei antropologii integrale.

Urbanizarea, profesionalizarea, noua structură birocratică etc., generate de industrializare şi de cooperativizarea agriculturii, determină schimbări în comportamentul oamenilor, apariţia unor noi sisteme valoare-atitudine la cele opt grupuri de populaţie, care pînă la începerea desfăşurării procesului tehnic şi uman al industrializării erau caracterizate printr-o cultură, mod de viaţă şi, respectiv, tip mediu de personalitate dirijate de tradiţie.

Dezvoltarea tehnică, socială, economică şi culturală, industrială va determina cele opt grupuri rurale să accepte *standardele* noii societăţi, de o forţă şi presiune socială deosebite de cele ale societăţii tradiţionale pastoral-agricole.

Toate aceste schimbări se repercutează şi în vorbirea oamenilor. În vocabular apar noi cuvinte, altele dispar; se folosesc paralel cuvinte pentru a desemna aceeaşi noţiune, din care unul sau mai mulţi termeni reflectă progresul realizat, acumulări în procesul comunicării etc.

Apariţia în limbajul grupurilor din Berivoeşti a unor *neologisme*, care sînt asimilate cele mai multe în forma lor literară, altele într-o formă

ST. CERC. ANTROPOL., 1968, t. 5, nr. 2, p. 225–231

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ușor schimbată (*hibrizi*)[1] sub influența particularităților graiului zonei, este credem, concludentă.

Din datele culese în 1967 de către Șerban Țicăloiu reiese că în trecut la grupurile de populație din stația-pilot Berivoești se întîlneau foarte puține neologisme.

În cele 16 fișe în care găsim și unele probe de limbă, culese și publicate de Vasile V. Caramelea (*Satul Berivoești-Muscel*, vol. I, *Obștea moșnenilor*, Cîmpulung, 1946, p. 119—124), întîlnim cuvinte ca: *indiviziune* — la Andrei Proca, moșnean mazil — , *se voteză* (pe numărul dramurilor) pentru alegerea *mandatarilor* obștii, a unui *președinte* — la Hera Ștefan, 50 de ani, moșnean megieș — , a *licitat* — la Petre Diaconescu Zăvoianu, învățător pensionar—etc.

De asemenea, într-o doină ciobănească culeasă de la un berivoștean la începutul secolului nostru nu întîlnim nici un neologism[2].

Dezvoltarea social-economică și culturală la grupurile cercetate, progresul înregistrat poate fi urmărit prin observarea făcută asupra numărului de neologisme folosite de vorbitori de toate vîrstele.

Astfel, neologismele și uneori chiar barbarismele, în majoritate, au devenit actuale și „active" (în vocabular), fiind cerute de numărul mare de meserii noi (profesionalizarea, urmare a industrializării) în care sînt încadrați în prezent locuitorii satelor Berivoești.

Întrebuințarea neologismelor apare o dată cu modernizarea tehnică a proceselor de producție, în domeniile: minier, forestier, agricol-zootehnic, agricol-pomicol. Mai constatăm pătrunderea unor neologisme prin contactul populației cu presa, radioul, televizorul.

Astfel, informatorul Ion Sava, fost cioban și muncitor forestier, apoi muncitor minier, acum pensionar, ne-a arătat că astăzi în mină se lucrează cu *perforatorul*; că în locul *tobelor*[3] dinainte s-au instalat *troliuri*, există *pompe* de apă, *ventilatoare* pentru *aeraj*, pușcare[4] *electrică*, *iluminat electric*, *benzi rulante*, *cratere*, *vinturi*[5], *motoare Diesel*, munca se face în *brigadă*; a adăugat că se respectă *protecția* muncii, ne-a vorbit despre depășirile de *normă*, despre fruntașii din *producție*, despre plata în *acord* etc[6].

Am remarcat corectitudinea pronunției unor neologisme atît de către informatorii tineri (de exemplu: *consum* care *solicită* mult, s-a făcut o *escală* mare, mărfuri de *menaj* — informatorul Nelu Floricu, gestionar la magazinul cooperativei de consum; *bolțari*, *nișe*, *cratere*, *benzi rulante* — Nelu Baboi, tînăr miner, 21 de ani; *orgnizare științifică* a *producției*, *distilerie* — Gh. Frățilă, tehnician pomicultor, 38 de ani), cît și de cei vîrstnici (fel de fel de *motoare*, copiii să se *orienteze* spre meseria din moș strămoș, îți dă *rezultate*, s-a *civilizat* (lumea), vorbe mai *rafinate*, avea *posibilitate*, e mai *perfecționată* (viața, traiul) acuma ca înainte, cu luna

[1] Vezi Valeriu Rusu, *Observații asupra pătrunderii neologismelor în graiul de pe Valea Ialomiței*, în *Fonetică și dialectologie*, vol. III, Edit. Academici, București.

[2] „Graiul nostru", texte din toate părțile locuite de români, publicate de I.-A. Candrea, Ov. Densuseanu, Th. D. Speranția, București, 1906—1907, vol. I, România, p. 120, unde este reprodusă o doină ciobănească culeasă de la Ion Neagoe, 35 de ani, din Berivoești — Pămînteni.

[3] Troliu primitiv; cilindrul de lemn (butucul) pe care se înfășura sîrma cu care erau trase vagoanele cu cărbuni din mină.

[4] Dialectal în loc de *împușcare* (operație de explodare a încărcăturilor de mină).

[5] Corect *vinciuri* (de la *vinci* — troliu).

[6] Vezi Liviu Onu, *Influențe interregionale în terminologia minieritului din Valea Jiului*, în *Fonetică și dialectologie*, vol. I, Edit. Acad. R. P. R., București, 1958.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

sîntem *angajaţi* — informatorul Mişu Dumitrescu, agricultor şi crescător de vite, 69 de ani; (Oţelenii sînt) *preocupaţi* de vite — Ion Bădală, crescător de vite, 61 de ani; *atelaje* — informatorul Ion Bucur, 48 de ani; *agricultor, constructor* — Ion Ţintea, meseriaş, 65 de ani; *poezii*, parcă schimbă niţăl la *accent*, s-a *modificat* lumea, alta care (didea) *moda* — Sultana Caramelea, 80 de ani; *etate*, din *cauza* — G. Dragomir, fost muncitor forestier 66 de ani; *consumau* (carne), *conserve*, *radio*, ştiri *interne* şi *internaţionale*, n-am avut noi *reclama* care avem acum, credea în *superstiţii*, ziarele *cotidiene*, un mic *calcul*, făină *neto*, putere *divină*, *climă* rece, schimbări *sociale* mari, se lucrează *mecanizat*, unelte *primitive*, avem *cinematograf*, la pădure (se munceşte) după *brigăzi* şi *echipe*, procură cărţi de citit, cu unelte *simple*, *dialect* ardelenesc, *abonaţi* la ziare, *aparate* de *radio*, s-au *civilizat* (oamenii) cu totul — în discuţia cu informatorul Andrei Caramelea, miner pensionar 69 de ani, cu un orizont întins, cunoaşte multe locuri, se informează citind cărţi, urmărind radioul şi televizorul; în *fine*, *angaja* pentru *patruon* — Gh. I. Vintilă, fost muncitor forestier şi miner, 77 de ani.

De reţinut: majoritatea informatorilor anchetaţi, şi cei vîrstnici, şi cei tineri, au un orizont larg în general; neologismele reliefează adeseori opoziţia nou — vechi, trecut — prezent. Ion Sava ne-a arătat, de exemplu, că uneltele moderne de astăzi din mină au înlocuit pe altele primitive: *picon*, *pană*, *baros*, *rangă*, *vagoane*, *sanie*, care transporta cărbunele de la locul de muncă la *vagonete*, *şină*, *tobe primitive* (în locul troliului).

Urmărind pătrunderea neologismelor în vorbirea populaţiei din Berivoeşti, ne-am dat seama că există tendinţa de a *adapta* aceste elemente noi, străine, eterogene atît la baza de articulaţie locală, cît şi la sistemul graiului din microzona cercetată. Aşa se poate explica pronunţarea „greşită", din punctul de vedere al limbii literare, a unor neologisme, dar în conformitate cu particularităţile dialectale specifice locului. Aşa se explică hibrizii întîlniţi, prin interferenţa dintre limba literară şi vorbirea specific locală.

Luăm în discuţie, spre exemplificare, doar cîteva pronunţări specific populare ale unor neologisme: *ezista* (respectiv *nu ezista*) atît la tineri (Nelu Floricu), ca şi la vîrstnici (Andrei Caramelea); *ezemplu* şi *izemplu* (chiar la acelaşi vorbitor — Sultana Caramelea); *ezact* (Ion Ţintea); *ispre* (literar expre, adv. din franţuzescul *exprès* — Sultana Caramelea); de asemenea, *puntili* (Andrei Caramelea), *coletiv* (Ioana Manu); *cilivizaţi* (Andrei Caramelea); *diciplinaţi* (Sultana Caramelea); *tilivizoare*, *ilectrică* (Mişu Dumitrescu); *maistor* (dă schimb, dă front — Ion Sava); *istructaj* (Ion Bucur); *salaru* (salariu) (Gh. I. Vintilă).

În cazul lui *ezact*, *ezemplu*, *ezista*, pornindu-se de la formele corecte *eksact*, *eksemplu*, *eksista*, s-a procedat la sonorizarea grupului *ks* intervocalic (*ks* > *gz*): *egzakt*, *egzemplu*, *egzista*, ajungîndu-se la aceste forme întîlnite adeseori în limba vorbită. Acţionînd legea „celui mai mic efort", vorbitorii au renunţat apoi la articularea oclusivei palatale *g*, rostind doar fricativa sonoră *z*[1].

[1] Manualele de fonetică subliniază efortul muscular pe care îl necesită articularea unei oclusive, pe cînd la emiterea unei fricative, „continue" aerul trece constant între organele apropiate, consumul de aer este mult mai slab". Efortul articulator, deşi mai mare decît la articularea vocalelor (vezi Al. Rosetti, *Introducere în fonetică*), este scăzut faţă de oclusive. Cf. şi Marguerite Peyrollaz, M. L. Bara de Tovar, *Manuel de phonétique et de diction françaises*, Paris, Larousse, 1954; de asemenea, Maurice Grammont, *Traité de phonétique*, Paris, 1965.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tot prin economisire de efort articulator se poate explica forma *isprè* din sintagma „să ducea *isprè* la iel". În *isprè* — corect *expre* (eksprè) din fr. *exprès* — întîlnim şi o disimilare: *e — e > i — e* (ca în forma *izemplu* faţă de *ezemplu*). Pe de altă parte nu se produce sonorizarea grupului *ks* (ca în *egzemplu*, *egzistă*, *egzact*), deoarece acesta nu este intervocalic, ci este urmat de oclusiva bilabială surdă *p*.

Rezerva vorbitorului român faţă de anumite grupuri consonantice *ct*, *cz*, *sc*) explică pronunţări ca: *coletiv* (faţă de literarul *colectiv*), *puntili* (faţă de *punctele*), *diciplinaţi* (pronunţare generală la oamenii care nu stăpînesc bine limba literară) într-o mare parte a zonei Muscelului şi nu numai în satele Berivoeşti.

În *diciplinaţi* se trece mai uşor de la oclusiva dentală *d* la africata *č* (combinaţie între oclusiva dentală surdă *t*, dentală ca şi *d* şi fricativa *s*), evitîndu-se *s*, care implică schimbarea poziţiei organelor fonatorii.

Este cunoscut că vorbitorii vor să dovedească progresul realizat în cultura lor, din ce în ce mai îmbogăţită, însuşirea limbii literare, posibilitatea de a vorbi cu cuvinte „radicale", cum remarcau chiar unii dintre ei. Este însă vizibil faptul că schimbările în cultură, în comportament, prin trecerea de la un mod de viaţă tradiţional agricol la munca şi cultura societăţii industriale, sînt încă în curs de desfăşurare, încît nu s-au şters cu desăvîrşire particularităţile şi baza local-specifică de articulaţie.

Luînd acum în discuţie procesul de apariţie a acestor forme, rezultate din interferenţa dintre limba literară şi graiul local, menţionăm drept cauze ale existenţei lor: nevoia de maximă expresivitate, însuşirea incompletă de către vorbitori a limbii literare (forma exactă, sintaxa, topica construcţiei şi procedee mai complexe), neperceperea unor nuanţe de sens a unor neologisme în opoziţie cu elementele tradiţionale, tendinţa de a se exprima intelectualizat, literar etc., despre care am pomenit şi mai înainte.

Astfel, sintagma *devalorează leul nostru* (Andrei Caramelea) apropie neologismul de noţiunea de *valoare* cunoscută vorbitorului. Neologismul nu este folosit corect literar (*a devaloriza*, cf. fr. *dévaloriser*), ci se procedează la o simplificare a lui (*a devalora*, ca *a lucra* etc.), excluzîndu-se sufixul neobişnuit, de origine greacă *-iza*, împrumutat de franceză şi prin franceză de limba noastră în cazul pe care-l discutăm [1].

În *îi duce la eroare* (Manu A. Ion, 89 de ani) se reduce verbul *a induce* la cunoscutul şi fundamentalul — în cazul de faţă — *a duce*, construit adeseori cu prepoziţia *la* (a duce *la* şcoală, *la* oraş, *la* mină, *la* pădure etc.). Folosirea capătă un caracter concret (ca în *a duce la mină* etc.), aşa cum nu are expresia *a induce în eroare*; acţionează, pe de altă parte, schema mental lingvistică, care cere folosirea obişnuită a lui *a duce* cu prepoziţia *la*.

S-a staţionat la mine (Ion Bădală, 61 de ani) se poate explica prin interferenţa dintre neologismul (verb activ) *a staţiona* şi verbul reflexiv tradiţional *a se opri*, cu un sens asemănător cu *a staţiona*. Astfel, neologismul şi-a schimbat în mod incorect diateza (devenind, din activ, reflexiv) şi s-a ajuns la hibridul *a se staţiona* (*la mine*).

Oprindu-se numai la cîteva exemple din materialul concret cules pe teren, rezultă că, o dată cu schimbările în muncă şi în modul de viaţă

[1] Cf. Iorgu Iordan, *Limba română actuală, o gramatică a greşelilor*, Iaşi, 1943, p. 238; Kr. Nyrop, *Grammaire historique de la langue française*, Copenhaga, 1908, t. III, p. 200.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Parametrii de poziție și dispersie ai dimensiunilor absolute și indicilor corporali din satele Cuhea, Ieud și Dragomirești

Caracterul	BĂRBAȚI																		FEMEI											
	CUHEA						IEUD						DRAGOMIREȘTI						CUHEA						IEUD					
	N	min.-max.	M	m	σ	V	N	min.-max.	M	m	σ	V	N	min.-max.	M	m	σ	V	N	min.-max.	M	m	σ	V	N	min.-max.	M	m	σ	V	N	min.-max.	M	m	σ	V
Statura	100	155—182	167,71	0,33	5,61	3,34	99	149—180	166,08	0,38	6,46	3,88	95	156—188	169,05	0,37	6,28	3,71	100	138—168	155,09	0,32	5,35	3,44	104	138—171	155,17	0,38	6,48	4,17	99	144—169	157,36	0,27	4,59	2,91
Statura-șezînd	100	81— 96	87,77	0,19	3,19	3,63	97	78— 96	86,48	0,21	3,39	3,91	95	75— 96	88,11	0,20	3,46	3,92	100	72— 92	82,53	0,18	3,14	3,80	102	75— 92	83,05	0,19	3,25	3,91	99	76— 90	83,41	0,15	2,55	3,05
Diam. biacromian (a — a)	97	26— 43	38,09	0,14	2,35	6,16	98	28— 44	38,76	0,11	1,97	5,08	93	31— 42	37,97	0,12	2,08	5,47	100	30— 39	34,85	0,10	1,76	5,05	102	31— 41	35,20	0,09	1,64	4,65	99	30— 39	35,76	0,07	1,32	3,69
Diam. bihumeral (hm — hm)	95	35— 44	39,71	0,10	1,78	4,48	97	33— 45	40,05	0,12	2,09	5,16	57	35— 44	40,32	0,12	1,62	4,01	43	32— 41	35,80	0,17	1,77	4,94	98	32— 42	36,28	0,10	1,70	4,68	31	33— 39	36,45	0,14	1,45	3,97
Diam. bicristal (ic — ic)	97	22— 38	28,86	0,12	2,04	7,06	98	24— 39	29,17	0,10	1,74	5,99	93	23— 32	28,40	0,14	2,47	8,69	95	26— 32	29,27	0,09	1,50	5,13	102	25— 34	29,29	0,10	1,70	5,80	**92**	24— 33	29,26	0,11	1,67	5,70
Diam. bitrohanterian (tro + tro)	96	27— 39	32,56	0,12	2,12	6,51	97	29— 38	32,28	0,09	1,55	4,80	56	28— 36	32,61	0,14	1,56	4,78	92	28— 36	32,64	0,12	1,78	5,45	99	28— 35	32,65	0,09	1,62	4,96	83	27— 36	32,67	0,11	1,58	4,83
Perimetrul toracic	97	81—110	91,46	0,29	4,89	5,35	98	79—108	90,17	0,26	4,41	4,89	92	83—110	92,93	0,35	5,03	5,41	97	67— 98	81,58	0,37	6,30	7,72	102	70— 95	82,01	0,29	4,97	6,06	94	71—103	80,84	0,38	6,40	7,91
Perimetrul brațului	97	22— 33	27,49	0,12	2,12	7,71	98	23— 34	27,49	0,12	2,05	7,45	92	22— 32	27,74	0,11	1,90	7,13	97	21— 33	27,04	0,18	3,13	11,57	102	20— 34	26,50	0,14	2,40	9,05	94	21— 37	26,78	0,17	2,95	11,01
Perimetrul coapsei	97	41— 60	49,93	0,20	3,40	6,80	98	42— 62	49,79	0,21	3,51	7,04	90	40— 58	50,60	0,25	3,70	7,31	97	42— 66	52,72	0,28	4,69	8,89	101	44— 62	53,96	0,25	4,30	7,96	94	41— 69	54,07	0,31	5,18	9,58
Capacitatea vitală	96	12— 58	37,35	53,00	896	2398	98	20— 65	4081	55,00	917	2246	94	15— 65	4055	52,00	881	2171	100	10— 40	2721	35,00	587	2157	105	10— 41	2717	39,00	656	2388	96	19— 44	2997	29,00	493	1650
Greutatea	99	51— 92	61,89	0,48	7,81	12,03	99	45—104	63,01	0,48	8,04	12,70	91	47—104	66,30	0,56	8,13	12,26	96	40— 83	58,45	0,52	8,75	14,97	100	40— 76	58,88	0,46	7,69	14,01	94	40— 90	59,85	0,53	8,99	15,02
INDICI																																				
Rohrer	97	10— 19	13,68	0,09	1,51	11,03	98	10— 20	13,69	0,08	1,49	10,88	92	10— 18	13,60	0,09	1,64	12,05	98	10— 22	15,62	0,14	2,43	15,55	100	11— 21	15,33	0,11	1,84	12,00	94	11— 24	15,13	0,13	2,18	14,40
Skelic	100	78—105	91,18	0,28	4,83	5,29	97	76—104	91,92	0,30	5,16	5,61	95	81—114	91,79	0,37	5,40	5,88	100	76—100	88,16	0,27	4,55	5,16	102	75—101	86,70	0,28	4,70	5,41	99	79— 98	88,63	0,24	4,13	4,65
ic — ic/a—a	97	58—102	75,66	0,36	6,01	7,98	—	66—105	75,27	0,27	4,53	6,01	92	61— 88	74,64	0,37	5,36	7,18	95	75— 96	83,90	0,28	4,67	5,56	101	73— 98	83,02	0,26	4,46	5,37	92	72— 92	81,64	0,25	4,25	5,20
a — a / statură	97	16— 25	22,71	0,07	1,21	5,33	97	17— 25	23,31	0,09	1,04	4,44	93	19— 25	22,43	0,07	1,23	5,48	100	19— 24	22,39	0,06	1,08	4,82	102	20— 25	22,64	0,05	0,92	4,06	99	20— 24	22,62	0,04	0,80	3,53
hm — hm / statură	96	20— 28	23,86	0,06	1,05	4,40	97	20— 26	23,89	0,06	1,08	4,52	56	22— 25	23,87	0,09	0,91	3,81	42	21— 25	22,98	0,09	0,95	4,13	98	21— 25	23,17	0,06	0,97	4,18	32	21— 24	23,24	0,07	0,70	3,01
ic— ic / statură	97	13— 24	17,13	0,07	1,28	7,47	97	15— 23	17,45	0,05	0,92	5,27	92	13— 19	16,80	0,10	1,52	8,71	97	16— 21	18,72	0,06	1,02	5,44	101	14— 21	18,74	0,06	1,03	5,49	92	15— 20	18,48	0,05	0,93	5,03
tro — tro / statură	96	17— 22	19,30	0,06	1,09	5,64	92	17— 23	19,30	0,06	0,87	4,50	56	17— 20	19,31	0,06	0,74	3,83	93	18— 23	20,90	0,06	1,09	5,21	99	19— 23	20,91	0,05	0,95	4,54	88	17— 23	20,63	0,06	0,94	4,55
perim. toracic / statură	96	48— 65	54,43	0,18	3,13	5,75	97	47— 66	54,26	0,16	2,80	5,16	92	47— 63	54,93	0,21	3,02	5,49	97	43— 64	52,34	0,24	4,16	7,94	102	45— 61	52,61	0,19	3,17	6,01	94	41— 64	51,00	0,24	4,15	8,13
perim. braț / statură	96	13— 19	16,16	0,07	1,18	7,30	97	13— 19	16,41	0,07	1,23	7,49	92	13— 19	16,25	0,07	1,28	7,87	97	13— 24	17,23	0,1	22,10	12,18	102	13— 21	16,90	0,09	1,60	9,46	94	13— 24	16,76	0,10	1,82	10,85
perim. coapsei / statură	96	24— 36	29,62	0,11	1,94	6,54	97	25— 36	29,86	0,12	2,04	6,83	90	24— 34	29,77	0,15	2,16	7,25	97	25— 41	33,66	0,19	3,19	9,47	101	28— 40	34,52	0,15	2,54	7,35	94	26— 42	34,09	0,18	3,15	9,24
cap. vitală / statură	83	11— 33	23,04	0,30	4,34	18,83	91	13— 36	24,38	0,32	4,75	19,48	82	13— 37	24,06	0,30	4,34	18,03	94	10— 25	17,50	0,19	3,33	19,02	90	8— 26	17,48	0,27	3,95	22,59	95	11— 26	19,39	0,17	2,92	15,05

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

al unei populații tradițional agricole, care trece la mediul societății industriale, apar în graiul ei o serie de neologisme.

Explicația: limbajul grupului caută să înregistreze prin aceste neologisme introducerea tehnicilor industriale, a muncii cu mașina sau în secții automatizate pentru unele faze ale procesului de producție, desfășurată în întreprinderi mari, în echipe, în brigăzi, în schimburi, constituirea a noi și numeroase profesiuni, a noi relații interumane, aplicarea diferitelor sisteme de salarizare, a unor probleme în legătură cu folosirea „timpului liber", fenomene neîntîlnite în societatea tradițional agricolă.

Interpretate antropologico-social și psiho-cultural, aceste fenomene lingvistice evidențiază faptul că în dezvoltarea socială s-au produs modificări în configurația comportamentală, schimbîndu-se unele instituții tradiționale la grupurile umane din zona în care se desfășoară acest proces social-economic și cultural. Aceste elemente de ordin lingvistic relevă deci „noul" în dezvoltarea socio-psiho-culturală a grupului uman, modificări care influențează structurarea tipului de personalitate caracteristic populațiilor care se află, ca în cazul nostru, în faza de trecere la modul de viață al societății industriale.

Sistemul de limbă permite, și oamenii care-l folosesc sînt capabili să introducă în vocabular, cuvinte care desemnează schimbările, reflectă progresul pe care îl înregistrează societatea, respectiv îmbogățirea *culturii* materiale și spirituale a grupului uman, a *gîndirii* omului.

Dacă însă ținem seama și de relația dintre limbajul și cultura unei populații, și de corelarea culturii cu tipul de personalitate, concluzia logică a acestor două premise orînduite stilogistic este că, prin studiul limbii vorbite la o anumită dată de un grup și, bineînțeles, făcînd comparație cu vorbirea de mai înainte a aceluiași grup sau cu a altor grupuri, ne punem întrebarea dacă putem avea o cale de cercetare și pe bază de limbaj a tipului de personalitate în trecerea unei populații de la o societate la alta.

În contribuția de față ne-am propus doar să punem problema concursului pe care-l poate da lingvistica dezvoltării antropologiei sociale și psiho-culturale și, respectiv, antropologiei integrale în orientarea din țara noastră.

Luînd în discuție numai cu titlu de exemplificare unele fenomene lingvistice deja observate de specialiștii acestei discipline, am căutat să ducem mai departe interpretarea lor la nivelul antropologiei sociale și culturale și prin colaborarea celor două discipline să contribuim la realizarea studiului evoluției omului, privit ca organism și comportament, pe teritoriul țării noastre.

Continuînd cercetările de colaborare, prin analize etnografic-lingvistice ale instituțiilor sociale, prin studii corelative de structură socială și structură semantică pe realități românești, precum și prin studiul unor probleme de socio și etnolingvistică, vom putea obține date pentru a se constitui și la noi în final subdisciplina „antropologiei lingvistice" ca ramură acantropologiei sociale și culturale.

Este știut că antropologii fizici, sociali și culturali au abordat problema limbajului în cercetările lor pe motivul real că acesta constituie unul dintre caracterele specific umane, sociale, culturale ale omului, re-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

flectînd şi deci permiţînd urmărirea şi prin cercetarea lui a evoluţiei spirituale a făpturii omeneşti.

Boas, Kroeber, Sapir, Worf, Goodenough, Malinovski, Rivers, Claude Levi-Strauss, ca să nu citäm decît pe cîţiva dintre antropologi, discută cel puţin una dintre problemele următoare: dacă vocabularul este o chestiune culturală, dacă gramatica este influenţată de dezvoltarea culturii, relaţia dintre structura socială şi structura semantică, problema unor limbaje mai concretuale în care se uzează mai puţin de noţiuni abstracte, de exemplu limbajul la grupurile umane naturale (s-a cercetat de altfel pînă acum de către antropologii sociali şi culturali mai mult limbajul populaţiilor zise primitive).

Goodenough, de exemplu, crede că etnografia este şi semantică descriptivă şi deci analizele instituţionale pot fi făcute în mare măsură pe baza analizelor lexicale. Aceeaşi părere o are şi Evans Pritchardt. Sapir a ajuns la constatarea că limba este un factor activ în cunoaştere, care s-ar deosebi astfel de la o populaţie la alta după structura limbii utilizate. Worf răspunde afirmativ la întrebarea dacă există vreo înrudire între normele de civilizaţie, normele comportamentale şi structurile lingvistice. Ajunge deci la o concluzie foarte apropiată de a lui Sapir, după care limba influenţează modul de percepţie, experienţa şi comportamentul oamenilor.

Relaţia pe care noi o discutăm în primul rînd este aceea a schimbărilor socio-economice şi culturale, vorbire şi personalitate, temă propusă a fi cercetată în staţia-pilot şi în regiunea Argeş.

Prin contribuţia diferiţilor specialişti în ramurile lingvistice, în colaborare cu specialiştii în celelalte ştiinţe ale omului, vom căuta să cercetăm limbajul sub cît mai multe puncte de vedere şi totodată în corelaţie cu alte fenomene sociale şi psiho-culturale generate de industrializarea ţării noastre, contribuind prin aceasta la definirea antropologică multidimensională — biologic, psihologic, istoric, social, cultural şi ecologic — a „omului industrial". Se aduce o contribuţie la cunoaşterea mai veridică şi mai profundă a omului ca existenţă şi totodată ca valoare, urmărindu-se astfel şi dezvoltarea multilaterală a personalităţii în contextul societăţii contemporane, industriale sau în curs de industrializare.

INDUSTRIALISATION, CHANGEMENTS TECHNIQUES, SOCIAUX-ÉCONOMIQUES ET PSYCHO-CULTURELS. LANGAGE. PERSONNALITÉ

CONTRIBUTION LINGUISTIQUE AUX ÉTUDES INTERDISCIPLINAIRES INTÉGRALEMENT COORDONNÉES DU POINT DE VUE ANTHROPOLOGIQUE, EFFECTUÉES DANS LA STATION-PILOTE DE BERIVOEŞTI-ARGEŞ

RÉSUMÉ

Dans la station-pilote de Berivoeşti, dans la laboratoire de terrain d'anthropologie sociale et culturelle roumaine qui étudie l'évolution bio-socio-culturelle chez 8 groupes humains, on a effectué des recherches linguistiques, en étudiant, aussi *le reflet* dans *le langage* du développement

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

multilatéral de l'homme, en tant qu'organisme et comportement, nature, société, pensée, culture, c'est-à-dire le reflet de ce développement multilatéral dans l'orientation d'une anthropologie intégrale.

L'urbanisation, la formation profesionnelle, la nouvelle structure bureaucratique, etc., générées par l'industrialisation, par la coopérativisation de l'agriculture déterminent des changements dans le comportement des hommes, l'apparition de nouveaux systèmes valeur-attitude chez les 8 groupes de population qui, jusqu'au déroulement du processus technique et humain de l'industrialisation, étaient caractérisés par une culture, un mode de vie et respectivement un type moyen de personnalité dirigé par la tradition.

Le développement technique, économique et culturel-industriel obligera les 8 groupes ruraux d'accepter les *standards* de la nouvelle société prouvant une force et pression sociales différentes de celles de la société à tradition pastorale-agricole.

Tous ces changements influent aussi sur le langage des hommes. Dans le vocabulaire, de nouveaux mots apparaissent, d'autres mots disparaissent; on utilise parallèlement des mots pour désigner la même notion, à partir desquels, un ou plusieurs termes reflètent le progrès réalisé par la société industrielle; on constate des accumulations dans le sens des mots, etc.

L'apparition dans le langage des groupes de Berivoești de certains *néologismes*, assimilés pour la plupart dans leur forme littéraire et pour les autres dans une forme légèrement modifiée — *hybride* — sous l'influence des particularités du parler zonal, est, à notre avis, concluante. On présente, à partir de ces néologisme, une série de cas concrets, extraits des échantillons de langage recueillis en 1967.

Liceul „Dinicu Golescu",
Cîmpulung — Muscel
Centrul de cercetări antropologice,
București

Primit în redacție la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONTRIBUȚII LA STUDIUL PROCESULUI DE ACCELERAȚIE A DEZVOLTĂRII FIZICE A NOU-NĂSCUTULUI (NOTA I)

DE

TH. ENĂCHESCU, SUZANA GRINȚESCU-POP și CRISTINA GLAVCE

577.95; 612.65

Accelerația dezvoltării fizice a speciei umane, mai bine cunoscută sub denumirea de modificare seculară a creșterii, deoarece a fost mai întîi decelată pe observații seculare asupra recruților (din 1741 Kill pentru Norvegia, din 1840 Hultkranz pentru Suedia, din 1791 Constanzo pentru Italia și din 1863 Bolk pentru Olanda ca să nu citățm decît seriile cele mai cunoscute), este un fapt bine stabilit.

La fel de cunoscută este astăzi și accelerația dezvoltării fizice a nou-născutului, chiar pe bază de date seculare (3) sau de decenii (6), deși comparativ a fost mai puțin studiată decît aceea a copilului și în special a puberului.

Mai puțin cunoscute sînt cauzele acestei accelerații și specificitatea ei în funcție de stadiul ontogenetic.

În ceea ce privește cauzele acestei accelerații a dezvoltării, unii cercetători o consideră de natură endogenă, ca pe un fel de ortogeneză a speciei umane, după exemple pe care le oferă pe scara timpului geologic anumite specii, așadar ca pe o tendință intrinsecă de macrosomatizare a speciei, spre deosebire de alții care consideră accelerația umană ca pe o rezultantă a condițiilor de mediu ameliorate : hrană, morbiditate redusă și mai puțin severă, muncă fizică mai ușoară, o mai mică constrîngere educativă.

Este evident că o opțiune obiectivă pentru o ipoteză sau alta, la fel ca și o sinteză valabilă a celor două aspecte, nu se va putea realiza fără strîngerea specială a unui material în acest scop. De pildă, pentru ipoteza ortogenetică ar trebui să se strîngă un material comparativ privind specii animale înrudite sau chiar neînrudite cu omul, ipoteză care să fie urmărită în timp și spațiu.

Contribuția de față își propune ca, fixîndu-se asupra stadiului ontogenetic de nou-născut, să precizeze :

ST. CERC. ANTROPOL., 1968, t. 5, nr. 2, p. 233–238

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

1) existenţa şi intensitatea fenomenului de acceleraţie a creşterii nou-născutului pentru ţara noastră — mediul mare urban;

2) specificitatea ontogenetică a acestei acceleraţii pentru nou-născut.

MATERIALE ŞI METODĂ

Materialul acestei lucrări este constituit din două serii de nou-născuţi, măsuraţi de aceiaşi autori şi provenind din mame care au crescut şi gestat în Bucureşti.

Prima serie reprezintă nou-născuţi din perioada 1950—1951 (2), (3); cea de-a doua este alcătuită de o serie de nou-născuţi din anul 1967.

Spre deosebire de cercetările de acceleraţie a dezvoltării nou-născutului, efectuate pînă acum pe plan internaţional, care se referă numai la greutate şi rareori la lungime, studiul nostru s-a extins pe un ansamblu de măsurători, care caracterizează şi regiunile corporale (cap, trunchi şi membre). Acest procedeu permite să se treacă la efectuarea unei antropologii diferenţiale a dezvoltării stadiale şi să se poată astfel răspunde la chestiunea specificităţii sau nespecificităţii dezvoltăii stadiale a nou-născutului.

Pentru a se putea răspunde mai precis dacă mediul favorizant este sau nu cauza principală a acceleraţiei dezvoltării fizice a nou-născutului, s-a comparat cifric nou-născutul din perioada 1950—1951 (seria generală, seria mediu favorizant, seria mediu nefavorizant) cu seria din anul 1967.

REZULTATE ŞI DISCUŢII

Din examinarea tabelelor nr. 1 şi 2, precum şi a figurii 1, reiese că, în general, copiii din seria actuală (1967) sînt în mod generalizat macrosomatizaţi în comparaţie nu numai cu seria generală din 1950—1951, dar şi faţă de seria provenind din mediul favorizant al aceleiaşi perioade de timp.

Este de remarcat că totuşi condiţiile de mediu în anul 1967, pentru o serie întîmplătoare, nu au putut fi mai bune decît acelea ale nou-năs-

Tabelul nr. 1

Nivelul de dezvoltare fizică a nou-născutului din mediul urban Bucureşti (1967)

Caracter	Seria ♂					
	N	M g sau mm	m	σ	V	M ± 3 σ
Pondere	30	3525	55,31	303,24	8,60	2 615,3—4434,7
Lungime	29	514,1	2,85	15,35	2,85	468,1— 560,2
Şezîndă	28	347,2	1,85	9,63	2,77	318,3— 376,1
sst — sy	30	181,6	1,62	8,87	4,88	155,0— 208,2
sy — sol	30	193,1	1,24	6,81	3,53	172,7— 213,5
Circumf. toracică	29	336,4	2,06	11,30	3,30	302,5— 370,3
a — a	30	114,2	1,13	6,20	5,43	95,6— 132,8
tro — tro	30	95,7	0,77	4,24	4,43	83,0— 108,4
Circumf. cap.	30	354,7	1,64	8,99	2,53	327,7— 381,7

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelu nr. 2

Evoluția dimensională în timp a nou-născutului (1950 – 1951 – 1967) din mediul urban București (seria ♂)

Caracter	1950—1951 serie generală		1950—1951 serie mediu favorabil		1967 serie generală		1967 / 1950—1951 serie generală		1967 / 1950—1951 serie mediu favorabil	
	M	m	M	m	M	m	%	T	%	T
Pondere	3,306	27,05	3,459	56,94	3,525	55,34	+6,62	2,645	+1,91	0,831
Lungime	50,60	0,11	50,80	0,27	51,40	0,29	+2,60	2,613	+1,18	1,540
Șezîndă	34,00	0,09	34,20	0,20	34,72	0,19	+2,11	3,429	+1,52	1,884
sst — sy	17,40	0,06	17,50	0,13	18,16	0,16	+4,37	3,800	+3,77	3,300
sy — sol	19,02	0,06	19,25	0,16	19,31	0,12	+1,53	1,450	+0,36	0,350
Circumf. toracică	32,81	0,11	33,07	0,22	33,64	0,20	+2,53	3,773	+1,72	1,900
a — a	11,17	0,04	11,31	0,10	11,42	0,11	+2,24	2,500	+0,97	0,786
tro — tro	9,45	0,03	9,50	0,08	9,57	0,08	+1,27	1,200	+0,74	0,700
Circumf. cap	34,60	0,08	35,00	0,19	35,47	0,16	+2,51	5,118	+1,34	1,740

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

cutului din mediul favorizant 1950—1951, ale cărui mame avuseseră în Bucureşti condiţii de viaţă foarte bune şi chiar excepţionale. Iată de ce considerăm că, fără a diminua importanţa condiţiilor de viaţă, aşa cum o dovedeşte regresiunea dezvoltării fizice a nou-născutului în perioada

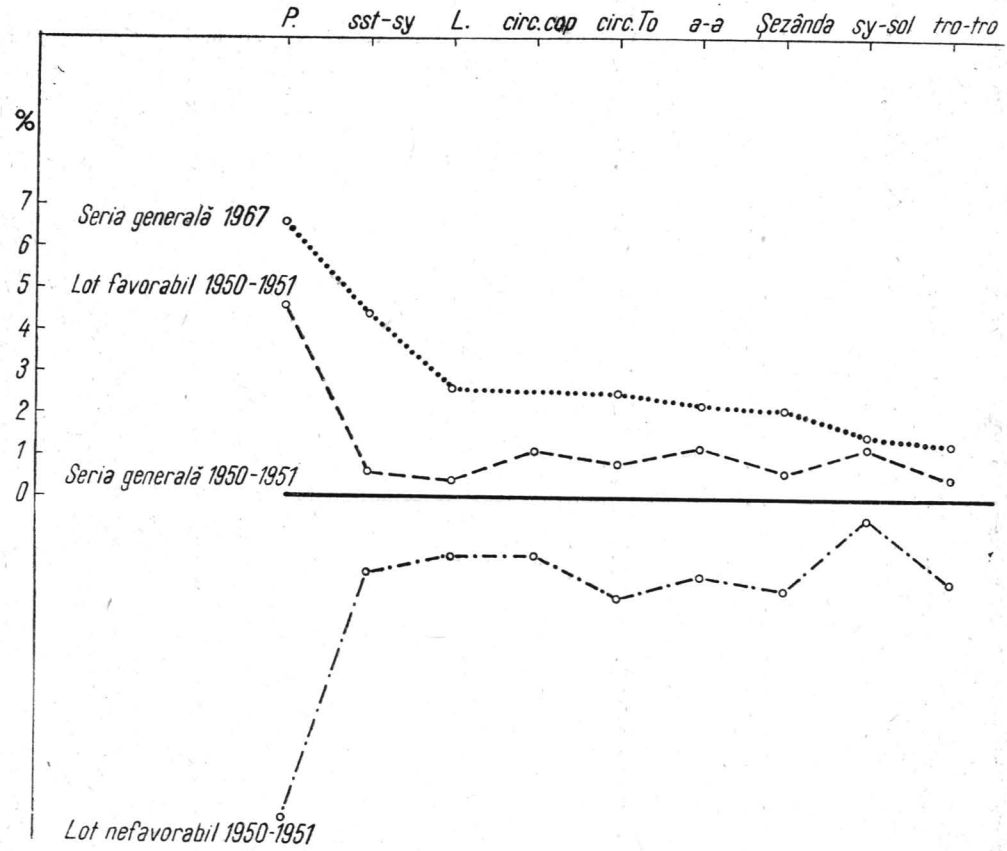

Fig. 1. — Realizările dimensionale ale nou-născutului din Bucureşti (♂) în 1967 faţă de seria generală 1950—1951, lotul selecţionat din mediul optim şi lotul selecţionat din mediu nefavorabil 1950—1951.

———— seria generală 1950 — 1951
– – – – lot favorabil 1950 — 1951
—,—,—,— lot nefavorabil 1950 — 1951
. . . . . seria generală 1967

lipsurilor generate de război (3), nu se poate elimina în mod automat factorul intrinsec al unui moment biologic al speciei. Considerăm, de aceea, că simplul punct de vedere pediatric nu este suficient pentru rezolvarea unor astfel de probleme ci că în acest caz este necesară o observaţie antropologică complexă de tip ecologic, în sensul larg al cuvîntului — mediul fizic şi social — , efectuată pe colectivităţi endogame şi exogame, care să fie cercetate exhaustiv şi luate în observaţie biologică pe perioade îndelungate, aşa cum procedează în momentul de faţă Centrul de cercetări antro-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

pologice în zona Bran în studiul luat în evidența Consiliului Național al Cercetării Științifice.

Verificînd sporurile dimensionale realizate de nou-născutul din București din anul 1967, față de acela din 1950—1951, se constată două excepții : bazinul (tro-tro) și membrul inferior (sy-sol), care în mod practic au stat pe loc. Semnificația acestei „stagnări" rezidă în fiziologia dezvoltării fizice a nou-născutului, care este condiționată de repartiția calitativ deosebită a masei sanguine pentru diversele regiuni ale corpului în perioada dezvoltării fetale. Datorită comunicației interatriale a inimii de făt, care permite amestecul neomogen al sîngelui venos mai puțin oxigenat, cu acela arterial, mai bine oxigenat, precum și datorită mecanicii circulatorii a inimii, capul, în primul rînd, și apoi trunchiul primesc un sînge de mai bună calitate, pe cînd bazinul și membrul inferior primesc în schimb un sînge de calitate mai slabă. În acest fel, capacitatea de dezvoltare a regiunilor corporale ale nou-născutului este inegală. Specific devine faptul că accelerația dezvoltării fizice nu se poate extinde și asupra regiunilor corporale mai puțin bine irigate sanguin sub raport calitativ.

După cum se vede, aceasta este o lege de fiziologie a dezvoltării, tot atît de importantă ca și aceea a receptivității tisulare la hormonul de creștere. Hormonul de creștere nu-și poate exercita efectul decît asupra unor țesuturi corespunzător irigate.

Considerăm că acest rezultat al cercetărilor noastre, nesemnalat încă în literatura de specialitate, este util nu numai pentru caracterizarea corectă a ontogenezei umane, dar, în același timp, și pentru scopul practic de intervenție medicală în corectarea și aprecierea rezultatelor unor intervenții terapeutice pe nou-născuți și sugari.

CONTRIBUTION À L'ÉTUDE DU PROCESSUS D'ACCÉLÉRATION DE DÉVELOPPEMENT PHYSIQUE DU NOUVEAU-NÉ (NOTE I)

RÉSUMÉ

Les auteurs étudient le développement du nouveau-né de la ville de Bucarest, en 1967, en comparaison de celui de même provenance de 1950 à 1951.

On constate une macrosomatisation généralisée de la série de 1967, qui dépasse, en tant que dimensions, non seulement la série totale de 1950 à 1951, mais même celle du lot des nouveau-nés sélectionnés, au standard de vie le plus élevé, de 1950 à 1951, standard qui reste plus élevé que celui de la série générale de 1967. Un processus d'accélération est donc évident.

De même, on constate que la hausse dimensionnelle a lieu de façon différenciée, étant importante pour l'extrémité céphalique et le tronc et faible pour le bassin et les membres inférieurs.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Les auteurs concluent que l'hormone de croissance ne peut réagir avec la même intensité dans le train antérieur (mieux oxygéné) et dansle train postérieur (le trou interatrial et la circulation sanguine chez le foetus).

Par conséquent, le phénomène d'accélération de la croissance constatée chez le nouveau-né présente une spécificité ontogénétique.

BIBLIOGRAFIE

1. Abolins J. A., *Average length of the new-born during the last decades*, Arch. Obstet. Gynec. scand., 1962, *41*.
2. Backwin şi Backwin, *Birth weight for new-born from 1763—1931*, Tab. Biol., Krogman., 1934, XXI.
3. Beyer G. et Beyer H., *Poids de naissance des enfants nés à Clermont-Ferrand avant et pendant la guerre de 1937—1943*, Rec. de Trav. Inst. Nat. d'Hygiène, 1946.
4. Enăchescu Th. şi Pop S., *Dezvoltarea fizică a nou-născutului din Bucureşti*, Probl. de antropol., 1956, II.
5. Enăchescu Th. şi Pop S., *Variabilitatea dimensională a nou-născutului în funcţie de condiţiile de mediu*, Probl. de antropol., 1957, III.
6. Solth K. u. Abt K., *Die Veränderungen des Geburtsgewichtes in den letzten fünfzig Jahren*, Schweiz, med. Wschr., 1951, *3*.

Centrul de cercetări antropologice,
Bucureşti

Primit în redacţie la 1 iulie 1968

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

EUSEBIO DÁVALOS HURTADO

Antropologii români au aflat cu durere vestea dispariției, la 27 ianuarie 1968, a prof dr. Eusebio Dávalos Hurtado, directorul general al Institutului național de antropologie și istorie din Mexic, membru al Academiei naționale de știință din Mexic.

În urma sa rămîne o bogată activitate științifică, prin volumele și lucrările de specialitate publicate și prin crearea a numeroase muzee (datorită lui la Muzeul culturilor din orașul Mexic există o sală exclusivă de cultură română). Această activitate i-a fost recunoscută și în afara granițelor țării sale, fiind decorat de către guvernele Franței, Italiei, Olandei, Belgiei etc.

În octombrie anul trecut, prof. Hurtado, fiind în România, a vizitat și institutul nostru. El s-a întreținut îndelung cu directorul și cu cercetătorii, personalitatea sa lăsînd o adîncă impresie. Cu atît mai mult antropologii din Academia Republicii Socialiste România deplîng moartea prematură a celui care a fost prof. dr. Eusebio Dávalos Hurtado, a cărui memorie va fi conservată cu o deosebită prețuire.

Ion Oprescu

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Parametrii statistici ai principalelor dimensiuni și indici ai serilor de bărbați și femei din Cuhea, Ieud și Dragomirești

	Cuhea ♂				Ieud ♂				Dragomirești ♂				Cuhea ♀				Ieud ♀				Dragomirești ♀			
	Variabilitate	M ± m	σ	v	Variabilitate	M ± m	σ	v	Variabilitate	M ± m	σ	v	Variabilitate	M ± m	σ	v	Variabilitate	M ± m	σ	v	Variabilitate	M ± m	σ	v
g — op	170—196	183,75±0,36	6,04	3,28	169—195	183,53±0,35	5,96	3,24	166—207	186,17±0,28	6,74	3,62	159—186	173,97±0,31	5,19	2,99	160—189	174,51±0,35	5,84	3,34	167—192	177,68±0,28	4,69	2,63
eu — eu	146—173	158,39±0,32	5,37	3,39	143—173	157,84±0,33	5,63	3,56	140—173	158,44±0,37	6,20	3,91	138—172	151,77±0,33	5,56	3,66	142—162	151,11±0,26	4,35	2,87	138—164	153,06±0,30	5,12	3,34
t — v	113—135	122,74±0,29	4,91	4,00	113—138	123,19±0,28	4,76	3,86	110—133	122,02±0,28	4,79	3,92	108—137	118,06±0,29	4,84	4,09	103—130	119,16±0,28	4,68	3,32	103—127	115,91±0,26	4,42	3,81
ft — ft	96—123	111,28±0,33	4,89	4,38	99—126	110,21±0,28	4,72	4,28	99—126	114,36±0,33	5,56	4,86	96—118	108,71±0,26	4,43	4,07	98—118	107,7±0,24	4,08	3,84	99—122	111,19±0,29	4,84	4,34
zy — zy	127—155	142,80±0,32	5,39	3,77	131—189	142,34±0,30	5,13	3,60	128—157	142,85±0,52	5,37	3,75	121—148	133,57±0,28	4,74	3,54	121—144	133,59±0,27	4,54	3,39	123—149	133,23±0,29	4,91	3,68
go — go	97—125	108,93±0,30	5,05	4,63	91—120	108,28±0,35	5,94	5,48	97—129	110,27±0,40	6,71	6,08	86—109	100,16±0,30	5,08	5,07	89—114	101,41±0,31	5,28	5,20	92—117	103,72±0,28	4,79	4,61
n — gn	107—144	126,09±0,39	6,65	5,27	109—149	126,14±0,39	6,52	5,16	105—143	124,86±0,41	6,84	5,47	100—127	113,97±0,35	5,96	5,22	99—135	115,60±0,35	5,88	5,09	102—131	116,09±0,34	5,76	4,96
n — sto	67— 92	78,08±0,30	5,10	6,53	65— 87	78,28±0,26	4,39	5,60	66— 90	77,49±0,29	4,90	6,32	60— 87	71,19±0,26	4,46	6,26	61— 85	73,22±0,27	4,50	6,14	61— 85	72,82±0,27	4,64	6,37
n — sn	47— 66	55,06±0,22	3,74	6,79	46— 63	54,65±0,20	3,46	6,33	44— 67	55,04±0,23	3,89	7,06	42— 62	50,69±0,18	3,15	6,21	42—64	52,08±0,21	3,50	6,73	36— 63	52,54±0,24	4,04	7,68
al — al	24— 40	33,93±0,15	2,57	7,57	27— 42	33,71±0,15	2,61	7,74	29— 40	33,92±0,14	2,34	6,89	25—36	30,14±0,13	2,25	7,46	25— 39	31,44±0,16	2,81	8,96	25— 36	30,42±0,13	2,20	7,23
I. cefalic	77,0—98,0	86,18±0,20	3,36	3,89	75,0—95,0	85,97±0,18	3,09	3,59	76,0—95,0	85,15±0,23	3,99	4,68	80,0—97,0	87,10±0,19	3,31	3,80	79,0—95,0	86,56±0,18	3,14	3,62	77,0—93,0	84,59±0,18	3,00	3,54
I. vertico-long.	61,0—75,0	66,65±0,16	2,71	4,06	60,0—74,0	67,03±0,15	2,61	3,89	57,0—72,0	65,40±0,17	2,91	4,44	62,0—77,0	67,80±0,18	3,09	4,55	62,0—78,0	68,33±0,18	2,98	4,36	58,0—72,0	65,20±0,15	2,50	3,83
I. vertico-transv.	70,0—85,0	77,43±0,19	3,31	4,27	70,0—85,0	77,97±0,16	2,81	3,60	68,0—83,0	76,86±0,19	3,21	4,17	71,0—83,0	77,90±0,18	3,01	3,86	70,0—86,0	78,77±0,17	2,96	3,75	67,0—84,0	75,67±0,20	3,46	4,57
I. fronto-pariet.	61,0—75,0	70,25±0,17	2,99	4,25	62,0—80,0	69,64±0,18	3,09	4,43	62,0—80,0	72,14±0,20	3,34	4,62	63,0—79,0	71,69±0,20	3,42	4,77	62,0—76,0	70,70±0,16	2,72	3,84	65,0—78,0	72,46±0,17	2,94	4,05
I. jugo-pariet.	82,0—96,0	90,10±0,16	2,75	3,05	79,0—98,0	90,01±0,19	3,21	3,56	79,0—96,0	90,19±0,19	3,27	3,62	79,0—98,0	88,15±0,18	3,08	3,49	81,0—95,0	88,33±0,16	2,76	3,12	81,0—95,0	86,93±0,16	2,76	3,10
I. jugo-mandib.	68,0—84,0	76,18±0,30	3,02	3,96	68,0—83,0	76,10±0,34	3,45	4,53	68,0—87,0	77,07±0,40	4,01	5,20	68,0—83,0	74,93±0,32	3,21	4,28	68,0—86,0	75,88±0,37	3,78	4,98	70,0—82,0	76,06±0,27	2,75	3,61
I. facial total	74,0—101,0	88,09±0,30	5,08	5,76	76,0—102,0	88,61±0,29	4,95	5,58	75,0—103,0	87,37±0,31	5,29	6,05	75,0—96,0	85,30±0,30	5,03	5,89	74,0—101,0	86,47±0,26	4,47	5,16	74,0—98,0	85,23±0,28	4,79	5,62
I. facial sup.	45,0—64,0	54,55±0,22	3,70	6,78	44,0—63,0	54,97±0,20	3,43	6,22	46,0—65,0	54,08±0,21	3,55	6,56	45,0—63,0	53,15±0,22	3,67	6,90	45,0—63,0	54,88±0,20	3,40	6,19	43,0—62,0	53,34±0,22	3,74	7,01
I. nazal	49,0—78,0	61,40±0,36	6,15	10,01	47,0—78,0	61,50±0,38	6,47	10,52	48,0—80,0	61,59±0,38	6,40	10,39	48,0—74,0	59,41±0,33	5,57	9,37	48,0—75,0	60,49±0,39	6,64	10,97	45,0—73,0	58,08±0,33	5,58	9,60
Statura	155—182	167,71±0,33	5,61	3,34	149—180	166,08±0,38	6,46	3,88	156—188	169,05±0,37	6,28	3,71	138—168	155,09±0,32	5,35	3,44	138—171	155,17±0,38	6,48	4,17	144—169	157,36±0,27	4,59	2,91

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

C. MAXIMILIAN în colaborare cu V. V. CARAMELEA, P. FIRU și ADINA NEGREA-GHERGA, Sărata Monteoru, Studiu antropologic, 1962, 219 p. + 3 pl., 23.10 lei.

Sub îngrijirea acad. ȘT.-M. MILCU și HORIA DUMITRESCU, Cercetări antropologice în Ținutul Pădurenilor, satul Bătrîna, 1961, 408 p. + 17 pl., 52,50 lei.

ST. CERC. ANTROPOL., TOMUL 5, NR. 2, BUCUREȘTI 1968

I. P. I. C. 5730

43881

Lei 20.—

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro